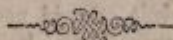

Labrie

GLASNIK SLOVENSKEGA SLOVSTVA.

Izdal

Anton Janežič,

uč. učitelj slovenščine in nemščine, zgodovine in zemljopisa na c. k. gimnaziji in realki
v Celovcu.

Pervi zvezek.

✓ Celovec.

Natisnil in prodaja Janez Leon.

1854.

Naznanilo.

Po nasvetu več Slovincov smo sklenili, *Glasnika* rajši v manjših zvezkih in večkrat v letu izdajati, in ker podobe slavnih Slovincov že Koledarček donša, posamezne zvezke brez slik v beli svet pošiljati, da ne bodo predragi prihajali. Storili smo, kakor je nam bilo nasvetvano. Upamo, da nam tega tudi drugi Slovenci ne bojo za zlo jemali.

Ako bo prvi zvezek dopadel, si bojo prihodnji poredoma sledili. Za drugega imamo sestavke že večidel skupej, kakor izvirni povesti: *Lumir* in *Runa* — *Karlovcanski stolp* in prestavi: *Lucija Bernard* — *Atala*, daleč nekoliko narodnih pesem, natoroznanskih reči, narodopisnih sestavkov, prestavo *Ossianovih pesem*, nekaj doslej še ne poslovenjenih pesem *Kraljodvorskega rokopisa*, večo pesem *Sanje* in še nekaj drugih prav lepih sestavkov od različnih slovenskih pisateljev.

Ob enem ponavljamo prošnjo, da bi nas slav. pisatelji tudi daleč podpirati blagovolili. Sestavke bomo plačevali kakor sedaj, ako kdo plačila želi.

Če nam kdo misli za 2. zvezek še kaj poslati, naj to, če je mogoče, do konca junija t. l. stori. Lepo prosimo!

J. Zdenek.

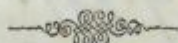
Poprava.

Na strani 109 in 110 moje „slovenske slovnice“, pa le pod II. a), b), c), in e), v zaklepih () beri povsod: „namesto“ — namesto: „ne“, n. pr. ako nam oznani (namesto: ako nam bo oznanil) i. t. d. To nepopoljno pomoto prosim, da si blagovoli vsak bravec sam popraviti.

A. Jančič.

GLASNIK

SLOVENSKEGA SLOVSTVA.

Izdal

Anton Janežič,

učitelj slovenščine in nemščine, zgodovine in zemljopisa na c. k. gimnaziji in realki v Celovcu.

Pervi zvezek.

J. Urbančič

✓ Celovec.

Natisnil in prodaja *Janez Leon*.

1854.

23900

I-B-d

[Handwritten signature]

PREBLAGORODNEMU GOSPODU

D^r. FRANCU MIKLOŠIČU,

e. k. profesorju in rektorju magnifika Dunajskega vseučilišča, udu ces. akademije nauk, e. k. uredniku
v pridvornej knjižnici i. t. d. i. t. d.

posvečuje izdavanje „Glasnika“ v znamenje najvišjega spoštovanja

naj ponižniši izdatelj.

WIELKOPOLSKI KURIER
DZIENNIK

Wielkopolski Kurier Dziennik, wydawany w Poznaniu, dnia 10. 12. 1905 r.

Wielkopolski Kurier Dziennik, wydawany w Poznaniu, dnia 10. 12. 1905 r.

Wielkopolski Kurier Dziennik

Razne pesmice.

Naša želja.

Snežene so ravnine vse,
Livade kras zagernjen je;
Aldova cvet
Venuti spet
In mreti nam začenja že.

Spomladni čas, oj pridi spet!
Razgerni svoj nam mili cvet!
Edinost, mir
Čutila vir
Objemaj tudi *Slave* svet!

O spremenu leta.

Staro leto je zbežalo,
In saboj je odpeljalo
Mnogo željo serčnih nad.
Tukaj v serce mir vlivalo,
Tam ga zopet podkopalo —
Mnogi bil je njega sad!

Kaj prineslo bode leto,
Novo leto zdaj začeto,
Nam še znano pikce ni.
Ali zmiraj bo nam milo,
Ali v solzah nas topilo,
To je skrito pred očmi.

Naj bo milo alj nemilo,
S starim zopet bo minilo
In ločilo se od nas. —
O zakaj bi hrepeneli
Le po sreči, jo želeli?
Tu ne sije sreče čas!

Ab. Peaprotuk.

Pogin Atila.

Miruje gonjba!
Ne tepe več narodov šiba Božja,
Izhodni vrag ne brusi več orožja;
Udarla krepka je roka,
Objela ga jama globoka,
Gonitelj počiva!

Počiva strašni!
Mu švigal je iz nedra blisk in strela,
Pred njim, za njim je smert narode žela,
Ne vžiga več blisk iz oblakov,
Ni čuti rožljanja vojšakov,
In mir je na zemlji!

Na zemlji vlada,
Na prestol ljudstva vsedla se je sprava,
Po celem svetu se ji venča glava;
Ker padel, ki tepel narode
V naročje si strašne osode,
Si padel v pogubo!

V pogubo trešla
Te je ohola svetohlepna želja;
Kervava slava, tebi slast veselja,
Je v jezeru solz utonila,
Katere je vdova točila
Na grobljah merličev.

Drobil si mesta,
Teptali tvoji konji so planjave,
Spremenil cvetna polja si v puščave;
Zori spet rumena pšenica,
Obrača se urna ženjica,
Dviguj se mesta.

Dviguj ljudstva,
Poklek vajo na grobe knezov svojih,
Ki padli so za dom v viharjih bojih;
Ali ti, ki po kronah,
Po zvezdah nebeških se stegal,
Tvoj grob je temota.

Ne kaže kamen,
Ne obžaluj groba tvoga beke,
Pozabljen, mertev si na veke!
Do skritega groba ne roma
Tvoj vnuk iz neznanega doma,
Na veke si mertev!

Pozabljen, mertev!
Pozabljen in mertve trume tvoje,
Je zgrudil červec zmagovavne roje;
Raznesli njih prah so vetrovi,
Od tebe tepeni rodovi,
Še danes živijo!

St. Čegus.

Noč na Bleškem jezeru.

Žarki solnčni ugasnili
Po robéh Triglavskih so,
Ptičev kori potihnili
So z večerno pesmico.

Jezero stoji pokojno,
Tiha noč razširja se,
Nebnih lučic svet nebrojno
Doli u zerkalo zre.

In čolniček po vodici
V gladkem teku privesla,
Lepo kakor v srebernici
Z žarki néba si igra.

Bratje zvesti, bratje mili
So v čolničku združeni,
So od šuma se ločili,
Prosto da bi pevali.

Pesmi mile serčno vnete
V tiho noč odmevajo,
Serca v persih vsem pregrete
V zvezdni plan se širijo.

Čolnič mirno pevši plava
Čez globine jezera,
Od verhovja raz Triglava
Hladni vetrič mu pihlja.

Duh domači moč ulija
Tako tudi v serca daj,
Slave čolnič da zavija
Srečno čez globine v kraj. —

A. Papirotnik.

Cvetje.

Že čez dvajset sim spomladi
Priti vidil in iti
Oh različno v mnogi nadi
Je cvetelo cvetje mi! —

Pervo je naj lepše klilo,
Bilo je kot zarje pas,
Dneve mlade mi zlatilo,
To presrečni bil je čas!

Zdaj mi cvetje tudi klije,
Živo klije mi še zdaj, —
Toda tako več ne vije
Vence lepe kot kedaj.

Težko zdaj je cvet dobiti
Brez bodečga ternjica,
Redki venci zdaj so viti
Brez nemira serčnega. —

Oj zato le pervo cvetje
Serčno si nazaj želim,
Oj kje vendar je zavetje,
Kjer še zlati cvet dobim?

Le pri tebi v srečnem kraju,
Oj nedolžnost mladih let!
Le pri tebi v zlatem raju
Klije še prezlati cvet. —

B. Ljaprotnik.

Tica pivka.

(Po narodni pripovedi.)

Zemlje voda je vplahnila,
V dve, tri morja se je zlila.

Gora je še ni dajala,
Grozna žeja je nastala.

Vsi ljudje in vse živali
Žeje konec so jemali,

Klice njihne Bog začuje:
Vaše sem zaslišal nuje;

Gora vodo bo dajala
In studenec terda skala,

Samo pretoke skopljite,
Jih do morja privodite.

In ljudje so in živali
Prihiti in kopali.

Možki z rónico, lopato
Kopljejo zemljo robato;

Ženskam ropotá motíka,
Pridnost je povsot velika;

S klinci rujejo otroci,
Perst odnašajo koj v roci.

Delala je tud živina,
Ino lesna vsa zverina.

Krave, junci in pa voli
Zemljo so z rogovi bôli.

Konj taptál je tak togotno,
Da vso polt imel je potno.

Pes in mačka vkupaj stala,
In sta s tacama kopala;

Kert s podgano in pa z miško
Ril je perst od spod na kviško;

Medved tacar, kosmatinec,
Volk ovčár, in vsak divljinec;

Lev mogočni, tiger hudi
Bili so kopači tudi.

Berskale so s kremplji kure,
S kljuni race, goske, pure,

Vrabei, orli, vrane, sove,
Vse vse delalo je rove;

Ena sama, sama pivka
Lena tam na strani čivka.

Vodotoči so do morja,
Rek dovolj priteče z górgja.

Vse gasé si silo žeje,
Sama pivka le ne smé je.

Bog jo vklel je, da od zemlje
Vode nikdar si ne jemlje,

*Sam edini dež smé piti,
Kar ga more v kljun vloviti.*

In kadàr jo žeja stiska,
„Piv piv!“ proti nebu vriska.

Bog začuje njene stoke,
Kmalo dežja dá potoke. —

Ne želi pogube grešnih,
Dokaj pot on ima rešnih.

In ti slišati jo vpiti,
Kosec z mervo v kupe hiti.

Sploh pa, ki jo čuješ pivko,
Pomni ter jo iméj znanivko :

Bog se nikdar ne prekane,
Nikdar dolžen ne ostane ;

Vendar on se rad usmili,
Kadar prosimo ga v sili :

М. М. С. С. С.

Odsev.

Molčé stvari; mišljiva noč odeva
Sanjavi dol in gaja gošče tajne —
Po čistem zraku sveti pokoj veje :

Miruje jezero, in jasno speje
V globino zvezdja truma žarke sjajne,
Ki v čistem blesku voda jih odseva.

* * *

I*) v tvojih persih se nebó razvija;
Zapov' di božje so na njem zvezdice,
Ki Stvarnika jih slovo je prižgalo :

O glej, da v tvojem žitju odsevalo
Tak čisto bode se njih jasno lice,
Kot zvezdic, ki jih jezero odbija!

Jerica.

Slepa Marica.

Povest.

(Po Hendriku Consciencu poslovenil Jeriča.)

Bil je lep poleten dan leta 1846, ko je pošta ob navadni uri derdrala po cesti od Antverpa v Turnhout. Konji so dirjali, kolesa so škripala, voz je ropotal, in poštar brez prestanka z jezikom dleskal, da bi svoje konjiče bolj v dir pripravil. Od dalječ so psi lajali, ptice po polju sem in tje letale, in vozova senca je tik njega letala in plesala v čudnem gibanju med drevjem in germovjem.

Kar kočijaš ustavi, ne dalječ od samotne kerčme. Skoči raz sedež, odprè molčé kočijna vratica, ter poda roko potniku, ki torbico v roci s tem iz kočije stopi. Na to kočijaš durica spet zalopne, ter zavihtiv se na svoj sedež požene. Konji oddirjajo, in odderdral je okorni voz semtertje se gugaje.

Med tem je potnik v kerčmo stopil, se k mizi vsedel in dal prinesiti polič ola. Bil je mož bolj kot navadno velik, in kakor podoba, kakih 50 let star.

*) I — tudi.

Tudi bi mu bil človek še kaka leta pridal, ako bi ne bilo njegovo krepko ponašanje, njegov živahen pogled in nekako mladensko smehlanje krog ustnic kazalo, da so njegova duša in njegovi občutki veliko mlajši od zvonajne postave. Vlas je bil siv, čelo in lica nagerbana, in njegovo celo obličje je kazalo, da se je bil mož pred ko ne zgodaj postaral vsled prevelikega truda in skerbí. Vendar pa so se mu persi še krepko dvigale, glavo je nosil po konci, in njegove oči so iskrele od ognja močnatosti. Po njegovi obleki bi ga bil sodil za premožnega meščana; ni imel nič posebnega na sebi, le da sta poverhna suknja, do pod brade zapeta, in velika lula iz morske pene na Flamca al kakega nemškega oficirja kazale. Domači, postregši mu, so šli vsak sopet k svojemu opravilu, ter se niso več menili zanj. Vidil je hčerici prihajati in odhajati, očeta derva in šoto k ognju prilagati in mater kotel polniti z vodo; nikdo pa ni besedice spregovoril z njim, dasiravno so njegove oči za vsakterim od njih pazno sledile in bi bil v prijaznih pogledih lahko vsakdo vprašaje čital: „Kaj me mar ne spoznate?“

Kar ga na steni ura zavname, ki je ravno biti jela; ko da bi ga bilo bitje mučno prevzemalo, nekako neprijemno začudenje mu obličje spreletí, ter odpodí smehlanje od njegovih ustnic. Vstavši ogleduje uro, dar da počasno devet odbije.

Gospodinja opazivši čudno zavzetje tujčeve, stopi mu osupnjena na stran, kakor on na uro gledaje, ko da bi hotla odkriti, kaj da tako neznanega na njej nahaja.

— „Ura ima prijeten zvonk, jelite?“ reče mu, — „že gre dvajset let, da je še noben urar popravljal ni.“

— „Dvajset let!“ vzdihne potnik. — In kje je pa ura, ki je poprej tukaj visela? in kaj se je z lično podobico Matere Božje zgodilo, ki je tukaj le na polici stala? To bo pač oboje že poterto in pokončano!“

Žena debelo pogleda tujca, ter reče na to:

— „Podobo Matere Božje je naša Ančka poterla, ko se je, dete še, z njo igrala. In saj je bila tudi tako slabo sklejana, da so nam gospod fajmošter sami svetovali drugo kupiti. Tukajle, glejte! je nova; ta je veliko lepša.“

Potnik odnikovaje z glavo strese.

— „In uro“ — govori žena dalje — boste zdaj slišali; stara pokveka zmiraj zakasneva, in visi že kdo ve koliko let v čumnati za pečjo. Čujte! ravno začena biti.“

In res se je iz izbe zdravno nekako čudno zvečanje zaglasilo; bil je hripav glas ptiča, in počasno je bilo: „Kuku! kuku!“

Ti glas je radostno smehljanje razlil po potnikovem obličju; spremljan od kerčmarice je stopil hitro v izbo ter svitlih oči gledal na staro uro, ki je svoj tužni „kuku! kuku!“ počasi dobijala.

Tudi domači hčerki ste pristopile ter z zavzetjem tujca pogledovale, svoje velike modre oči prašaje zdaj k njemu, zdaj k materi obračaje. Pogledi leklic so ga sopet k zavesti privéli, in v njuni družbi se je nazaj podal v gostno sobo. Vidoma je srečen občutek njegovo serce prevzemal; zakaj njegovo obličje se je radosti svetilo, in oči, mokre od solz ginjenja, so se mu tako dobroserčno bliščale, da ste deklici polni sočutja bližej k njemu stopile. On ji za roke prime ter reče:

— „Jez se vama pač čuden zdim, jelita, otroka? Ve ne morete zapopasti, zakaj da me glas stare kukavice tako gane. Ah jez sim bil tudi otrok, in ondaj so moj oče po opravljenem delu semle zahajali ter svoj poliček ola pili. Kedar sim se bil dobro obnašal, sim smel ž njimi. Celo uro sim tedaj pred uro stal in čakal, da je kukavica durica odperla; radosti sim plešal in skakal, kedar je kukati jela, in v svojej detinski priprostosti sim borno ptico čislal za Bog ve! kako mojstrino. In sveto podobo Matere Božje, katero je edna od vaju poterla, sim ljubil, ker je imela tako moder plajšček, in ker je mali Jezušek svoje ročice po meni stegal in se mi tako ljubezuivo naproti smehljal. Zdaj je tedajni otrok prileten starec, njegovi vlasje so sivi, njegova lica zgerbana. Štiri in trideset let sim v ruskih stepah prebil; in vendar le se še spominjam podobe in kukavice, ko da bi bil še le včeraj z ljubim očetom tukaj bil.“

— „Vi ste tedaj iz naše vasi?“ vpraša *Anžika*.

— „Da! da! se ve da!“ odgovori potnik z veselo hitrostjo, „se ve da sim iz vaše vasi!“ Ali to deklec ni tako prevzelo, kakor se je nadjal; le zasmehljale ste se edna drugi — to je bilo vse. Kakor podoba, niste bile vsled njegovega razodetja ne vesele ne zavzete. Oberne se toraj k materi.

— „No, kaj pa se je s kerčmarjem *Joštovcem* zgodilo?“

— „Vi mislite *Anžeta*?“ — odgovori kerčmarica —; „ti je že več ko dvajset let mertev.“

— In njegova žena, ljuba debela *Marjana*?“

— „Tudi umerla.“

— „Vse mervto! vse umerlo!“ vzdihla tujec —. „In mladi ovčar *Andrejče*, ki je tako lične košarice pletel?“

— „Tudi umerl“, odgovori kerčmarica.

Nato potnik glavo pobesi ter se žalostno zamisli.

Med tem pa je šla žena na pod, in svojemu možu povedala od neznanega gosta. Kerčmar pride počasnih korakov v sobo ter vzbudi s svojimi coklami tujca iz njegovega zamišljenja. Leti skoči po konci ter poln veselja in z razpetima rokama steče naproti kerčmarju, ki mu merzlo v roko seže in skoraj neverno gleda v čudnega moža.

— „Me li ne poznate več, *Joštovec*?“ zakliče žalostno.

— „Ne spominjam se, da bi vas bil kedaj vidil“, odgovori kerčmar.

— „Mar ne veste, kdo da je z nevarnostjo svojega življenja pod led planul, da vas je utionjenja rešil?“

Kerčmar zmaje z ramama. Britko zadet govori potnik naprej, malo da ne jokaje:

— „Ste li docela pozabili mladenčca, ki vas je proti vašim večjim tovaršem branil ter vam marsiktero ptičje jajce prinesel, da je ž njim vaš maj olepšal? — Ki vas je učil, kako piščalke iz terstja delati, in vas je zmiraj seboj jemal, kedar je z opekarjevimi koli na somenj peljal?“

— „Dozdeva se mi pač nekaj tacega“, — odgovori kerčmar —; „moj rajni oče, vem še, so mi pravili, da bim bil, ko sim bil 6 let star, skoraj pod ledom konec vzel. Toda *dolgi Janez* me je bil vun potegnul, in le-ti je šel z Napoleonom na Rusovsko na uro gledat. Bog ve, kje že zdaj njegove kosti v neblagoslovljeni zemlji trohné! Bog daj njegovi ubogi duši večni mir in pokoj in milostljivo sodbo božjo!“

— „Ah! ah! zdaj me spoznavate!“ — zakliče tujec poln veselja — „jez sim *dolgi Janez*, ali prav za prav *Slajčev Janez*.“ — Ker mu nikdo

berž ne odgovori, poprime sopet besedo ter zavzet dalje govori: — „Se li mar ne spominjate jaknega strelca, ki mu 4 ure okrog nikdo ni bil kos, ki je vselej prvo darilo prejel, kedar smo ptiče streljali, in komur so vsi mladi fantje zavidali, da so ga dekleta naj bolj čislala? „Jez sim le tisti, *Slajčev Janez*, raz gorico.“

— „Mogoče“, pravi nato kerčmar neverno —, „pa mi ne smete zameriti, če vas ne spoznam, dragi moj gospod! pri nas zdaj več ptičev ne streljajo, strelišče je postalo osebuja vlastina, in v hiši od vlani sem nikdo več ne stanuje, ker je lastnik umrl.“

Ostrašen merzlim sprejetjem kerčmarjevim, je potnik nehal se mu razodevati. Vstal je, ter odhajaje rekel mirnega serca:

— „V vasi stanuje še več mojih prijatlov, ki me gotovo še niso pozabili. Vi, *Joštovec*, ste bili ondaj še sila mlad. Ali opekarjev Pavle vem da ti bo od veselja poskočil, zagledati me. Še li stanuje na močvirju?“

— „Opečnica je pred več leti pogorela; in kjer so prej ilovno kopali, zdaj kaj lepa trava raste; paščnik je lastnina bogatega *Groga*.“

— „In kaj je s *Pavletom*?“

— „Cela rodovina je po nesreči, ktera jo je zadela, vas zapustila; jez ne vem za gotovo, naj berže pa da je tudi on že umrl. Sicer pa vidim, da od sila davnih časov govorite; po tem takem vam bode težko kdo na vsa vaša vprašanja odgovoriti zamogel, razun če greste na britof k zagrebaču; le-ti vam zna na perste sošteti vse, kar se je od 100 let sem in še od dalj zgodilo.“

— „Pač da, rad verjamem; *Ožbalt*, ti bo zdaj blizo 90 let star.“

— „*Ožbalt*? Nikakor, tako mu ni ime; *Lovre Štefeto* se piše.“

Veseli prešine obraz našega potnika. „Bogu bodi hvala!“ zavpije — da je vsaj eden mojih tovaršev še pri življenji.“

— „Sta bila prijatla z *Lovretom*, gospod?“

— „Tega ravno ne“ — odgovori potnik odmajevaje — vedno sva se pričkala. Še se spominjam, da sim ga bil enkrat, ko je ravno vse po meni vrelo raz malo berv v potok pahnul, da bi bil skoraj vtunul; toda od istihob je že 30 let preteklo. *Lovreta* bo veselilo, da me sopet vidi. Zdravi tedaj, ljubi *Joštovec*, podajte mi roko! Odslej, če Bog da, bom večkrat k vam zakrenul, polič ola pit.“ Plača, vzame svojo torbo pod pazho ter odide. Za kerčmo jo skozi neko smerečje zavije. Razgovor s kerčmarjem, da si ravno ne posebno vesel, je imel za potnika vendar nekoličkaj tolažnega v sebi. Spomini iz njegovih otročjih let so ga vzmikali; pri vsaki stopinji, ki jo je nsprej storil, so ga obdajali ko nebeški angeljci, ter mu vdihali novo življenje. Pač da mu je bilo mlado smerečje tuje; tukaj je nekda stalo temno jelovje, čgar drevesa so marsiktero ptičje gnjezdo skrivala, v kojih senci so sladke borovnice zorele. Bila je z gojzdom kakor s prebivavci — staro drevje je odmerlo ali posekano bilo, in nov zarastek, njemu tuj in brez zavnemivosti, je stopil na mesto njihovo. Ali pevanje ptičev, ki se je od vseh strani glasilo, je bilo še isto; vetrič je duval žalovaje skozi perje kot nekda; še se je isti blagovonj razlival po gojzdu kot nekda, in čerčki so čerčali kot nekda. Stvari so bile premenjene, ali večno snovanje nature je bilo še isto. Takove misli so navdajale potnikovo dušo, in če ravno vesel in dobre volje, je vendar zamišljen dalje korakal, da je zapustil lesovje.

Tedaj pa so se mu pred očmi polje in travniki razprosterli, med kojimi se je tu in tam kak potočič ko srebern trak v ljubkih krivinah vil; zadaj,

kako čvrtet ure še udaljen, je visok zvonik s pozlačenim petelinom na strehi v nebo šterlel, ki se je od solnea obsijan blisketal ko svitla zvezda; še nekoliko bolj zadaj je mlin na veter raztegal svoja rudeča krila.

Neizrekljivim občutjem prevzet se potnik ustavi, solze mu stopijo v oči, odpade mu torbica, hrepenjivo raztegne roke, in če dalje bolj vnema se mu obličeje od ljubezni in vznitjenja. Kar razvoni Češčeno Mario. Potnik poklekne, nagne glavo nizko na persi, ter ostane tako nekaj časa negibljiv, ali derhteč svetega ginjenja. Da mu je živa molitev iz serca puhtela, to bi bil vsakdo spoznal, viditi ga, kako je svoje oči poln naj globokejše hvaležnosti k nebesom obračal, in sklenjene roke k Bogu povzdignul. Po tem pobere sopet torbico ter reče, svoje poglede v stolp vperaje: „Ti vsaj se nisi spremenila, mala cerkvice, v kateri sim bil kerščen, v kateri sim šel pervikrat k presv. obhajilu, v kateri me je vse tako čudovito in sveto navdajalo. Da, še jo bodem vidil, sveto podobo Matere Božje z njenim zlatim oblačilom in sreberno kronico, svetega Antona z njegovim ljubkim prasetom, sveto Uršulo in černo hudobo z rudečim jezikom, od ktere se mi je tolikrat sanjalo! — in orgle, na ktere je šolmašter tako lepo orglal, ko smo mi iz celega serca peli:

„O Marija, rajski cvet.“

Zadnje besede je potnik glasno pel, in solza se mu je vternula iz očesa. Molče in zamišljen je dalje korakal, dokler da pride do mostička, ki je čez potočič na travnik peljal. Tukaj se je njegovo obličeje zasvetilo, in globoko ganjen je izustil:

„Tukaj-le sim pervikrat Marično roko stisnul! Tukaj le so si najne oči pervikrat obstale, da ima sreče na svetu, ki serei neubranljivo veže ter mladosti nebesa odpera. Kakor danes, so se tudi tikrat prijazne zlatice na solncu bliščale; žabe so tudi ondaj regljale kakor danes, polne živosti, in škerjanci so žvergolesi nad najnima glavama.“

Šel je čez mostek, in glasno k samemu sebi govoril: „Žabe, ki so najno ljubezen gledale, so poginule, cvetlice povenéle, škerjanci pomerli! Njih zarod pozdravlja tedaj starčika, ki gre domu ko strašilo iz minulih časov. In *Marica*, draga moja *Marica*! — še li živiš? Znabiti! — Naj berže omožena in obdana od otrok. Ki doma ostanejo, pozabljajo tako raglo nesrečnega prijatla, ki po tujih deželah potuje v skerbéh in težavah.“

In ustnice se mu nagibnejo, ko da bi se hotel smehljati.

— „Ubogi romar!“ — vzdihne — „sopet se ti nekako občutje vzdviga, ko da bi še pomlad cvéla tvojemu sercu. Doba ljubezni je zate — kčaj že! — odevéla. — Vendar, bodi si! Da me le spozna in se še najnega nagnjenja spominja, mi ne bode žal za dolgo pot od 1800 milj, in poten se hočem voljno vleči v jamo ter počivati na strani svojih dedov in prijatlov.“

Nekoliko dalje in bližej vasi stopi v kerčmo, ki je imela zvonaj znamenje pluga, ter si da polič ola prinesiti. V kotu, za pečjo, je sedel sila star mož, ki je, negibljiv kakor kip iz kamnja, skozi odprta vrata na ognjišče gledal. Predno je še kerčmarica iz kleti prišla, je potnik še spoznal sivčika; primaknul je svoj stol k njemu ter ga prijel za roko, prijazno rekoč:

— „Bogu bodi hvala, da naji je pustil tako dolgo živeti, *Gasper*! Midva sva še iz dobrih starih časov. Me li ne poznate več? — Ne? — neposajenega dečka, ki je tolikrat skozi vašo seč lezel ter vam jabelka kradel, predno so bila še dozorela?“

— „Šest in devetdeset let!“ zamemlja starček, ne ganuvši se.

— „Prav, toliko ti mora biti; toda, povejte mi vendar, *Gasper*, še li živi kolarjeva *Marica*?

— „Šest in devetdeset let!“ opetuje starček z votlim glasom.

Kerčmarica stopi z olom v izbo. — On je slep in gluhi, gospod!“ pravi k potniku; „ne trudite se ž njim, saj vas vendar ne razume.“

— „Slep in gluhi!“ — zavpije potnik, skoro brez uma. — „O kolike podertine vendar napravlja čas v tridesetih letih! Saj hodim med razvalinami celega človeškega zaroda.“

— „Vi prašate po kolarjevi *Marici*?“ poprime kerčmarica besedo. „Naš kolar ima 4 hčere, pa *Marica* ni nobeni ime. Naj starja je *Špela*, ki je z *Lovcem* omožena; druga, *Barbika*, dela otročje kapice; tretja je *Nežica*, in naj mlajša *Ančika* — ah! ubogo deklice skoraj nič ne vidi!“

— „Od teh ljudi ne govorim“, — zaverne potnik nesterpljivo —; „jaz menim *Malinove*.“

— „Ah ti so že zdavnaj vsi na onem svetu, ljubi gospod!“ odgovori mu žena.

Globoko zadet plača potnik svoj ol ter zapusti kerčmo, ko da bi za njim gorelo. Pred vrati si zakrije oči z roko ter obupno zavpije: „O Bog, moj Bog! tudi ona tedaj, moja uboga *Marica*! — Mrtva! Vedno, vedno ta strašna beseda: Mrtva! Mrtva! Tedaj me ne bode nikdo več spoznal! nobeno prijazno oko me pozdravilo!“

Negotovih stopinj, pijanemu enak, krene v germovje ter nasloni glavo k drevesu, da se polagoma sopet zave. Potem gre počasi v vas. Njegova pot ga pelje čez samotno pokopališče; pod križem postoji ter reče:

— „Tukaj le, pred kipom Križanega, mi je *Marica* obljubila, da mi bode zvesta ostala, ter čakala, da nazaj pridem. Bol ločenja naji je premagala; na to klopico so kapljale najne solze, in v globoki tugi je prišla od mene zlati križec, ki sim ga ji v znamenje svoje čiste ljubezni podal. Uboga rožica! Mogoče, da stojim na tvojem grobu!“

Tako premišljuje se žalosti zgrudi na klop, ter precej časa tako ostane, kakor brez zavesti. Ozre se na to po pokopališču, na kojem so majhne gomile naj novejših grobe krile. Bolelo ga je viditi toliko lesenih križev, ki so starosti po tleh ležali, in da se nobena otročja roka ni potrudila, te spominke na počivališču očeta ali matere sopet po koncu postaviti. Njegovi stariši so tudi v tej zemlji počivali; ali kdo bi mu bil mestica pokazal, kje da sta njih groba?

Tako je dolgo sedel, v miločutne in tamne misli vtopljen; nerazbrojiva večnost mu je težko ležala na duši. Kar ga bližne stopinje prebudé. Bil je stari zagrebač, ki je z lopato na rami prek zida ravno proti njemu korakal. Vsa njegova zvunajna podoba je kazala, da se je revščina pri njem vdomačila; herbet je bil skerčen od vednega dela z lopato, vlas siv, čelo nagerbano; le v očeh ste mu gorele še moč in pogumnost.

Potnik je spoznal v njem *Lovreta*, svojega tekmeca, na prvi pogled, in bi mu bil pri tej priči naproti stekel; ali britke zmame, ki jih je doslej skusil, so ga zadrževale, in sklenul je, besedice ne ziniti ter čakati, ali ga bode *Lovre* spoznal.

Zagrebač postoji nekaj stopinj od njega proč, ga ogleduje nekaj časa z navadno zvedavostjo ter začne potem z lopato precejšno štirivoglino za nov grob izrezovati. Nič manj pa zdaj od strane pogleduje moža, ki je pred njim na klopi sedel, in nekako skrivno veselje, ki pa ni bilo čisto, je iz

njegovih oči plamelo. Potnik je drugače mislil in že je čutil, da mu serce silneje bije, pričakovaje, da bode zdaj zdaj *Lovre* pristopil ter ga po imenu poklical.

Al zagrebač ga le neprestanoma oistro pogleduje, seže na to v svoj žep ter potegne iz njega staro v umazano usnje vezano knjižico, od ktere je na usnjati žnorici svinčenik visel. Odvernivši se nekaj, kakor je bila podoba, v knjižico zapiše.

To ravnanje, in zravnno ponosni pogled, ki ga je pri tem doletel, potnika tako zavzame, da vstane ter pristopi k zagrebaču, poln začudenja vprašaje ga:

— „Kaj pa pišete v svojo knjižico?“

— „Kaj vas skerbi?“ odgovori *Lovre*; — „za sila davnih časov je bilo v mojem zapisniku mestice prazno; ravnokar sim pri vašem imenu križec naredil.“

— „Vi me tedaj poznate?“ zavpije potnik poln veselja.

— „Da bi vas poznal?“ — odgovori zagrebač — „tega ne morem na tanjko reči; spominjam se le, ko da bi se bilo včeraj zgodilo, da me je ljubosumen človek v potok pahnul in malo da ne vtopil, ker me je kolarjeva *Marica* ljubila. Od istihmal je že marsikaka velikonočna sveča pogorela; vender pa —“

— „Vas bi bila *Marica* ljubila?“ zapraša potnik — „to ni res; čujte le —“

— „Vi to prav dobro veste, ljubosumni bedak. Mar ni blagoslovljenega srebernega perstana, ki sim ga jej iz *Žalostne gore* prinesel, celo leto na perstu nosila, dokler da ste ga jej vi siloma raz perst stergali ter v potok zagnali?“

Milo smehljanje je potnikovo obličje spreletelo:

— „*Lovre! Lovre!*“ zaklikne — „spomin starih dni naji sopet detinji. Verjemite mi, *Marica* vas ni nikoli ljubila; perstan je le iz prijazni vzela in ker je bil blagoslovljen. Jez sim bil v svojih mladih letih sirov in nagel ter nisim vselej lepo ravnal s svojimi tovarši; ali 34 let — niso li ta, ki imajo toliko razrušno moč do ljudi in stvari, niso li tudi najnih naj hujših strasti upokojila! Čem li v jedinem človeku, ki se me še spominja, nespravljivega sovražnika najti? Pojte, pojte! podajte mi roko, in bodiva prijatla zanaprej; hočem vas srečnega storiti za celo vaše ostalo življenje.“

Zagrebač pa mu nevoljen roko utegne ter ga zaverne grenkim glasom:

— „Pozabljati je prepozno. Vi ste mi celo življenje ogrenili. Ne preide dan, da bi se vas ne spomnil; mislite pa mar, da pri tem vaše ime blagoslavljam? Ah, sami lahko sodite, ki ste tolikanj pridéli k moji nesreči!“

Potnik sklene svoje derhteče roke, oberne svoje oči k nebu ter zavpije:

— „O Bog! moj Bog! le sovražstvo me je spoznalo! le sovražstvo ne pozabi nikdar!“

— „Vi ste prav storili“ — nadaljuje zagrebač — „da ste nazaj prišli, počivat pri svojih rajnih pradedih. Jez sim vam lepo mestice odmenil; mislim terdovratnega *dolzega Janeza* pod kap zagrebsti; ondi bo deževnica opirala hudobijo od njegovega trupla.“

Pri tem sirovem zasmehovanju se potnik strese na vseh udih; jeza se vpalja v njegovih očeh. Kmalo pa se izkadi spet serdovrenje, in žalost in vsmiljenje stopite na njegovo mesto.

— „Vi utegate svojo roko bratu, ki se je čez 34 let vernul iz tujine? Pervi vaš pozdravljaj, ki velja staremu tovaršu, je grenak zasmeh? To ni

lepo od vas, *Lovre*. Vendar, bodi naj! Ne govoriva dalje od tega. Povejte mi vsaj, kje da moji rajni starši počivajo.“

— „Ne vem“, zamomlja zagrebač, „polnih 25 let je že preteklo, kar so mertvi, in od istihmal je mesto gotovo že trikrat prekopano.“ Te besede so potnika tako presunule, da je nagnul svojo glavo, sterno v tla vperl svoj pogled, in tako stal dolgo brez gibleja v pečalnem obupu.

Zagrebač je sopet jel delati, toda nič kaj se mu ni odsedalo, in podoba je bila, da je tudi njega globoko zamišljenje nabajalo. Vidil je britko žalost potnikovo, in ustrašil se je svoje mestihlepnosti, ki ga je nagnala, da je svojega bližnega tolikanj mučil. Ta prememba notrajne misli se je tudi na njegovem obličju čedalje bolj razodevala; grenka zasmešljivost je zapuščala ustnice, s čedalje večjim sočutjem je gledal svojega žalujočega tovarša. Počasi je stopil k njemu, ga prijel za roko ter rekel s tihim, pa serčnim glasom:

— „*Janez*, moj predragi prijatelj! odpusti mi, kar sim rekel in storil. Jez sim hudo in gerdo ravnal s teboj; ali pomisli, *Janez*, kolikanj sim terpel zavoljo tebe!“

— „*Lovre*!“ zakliče potnik, ginjen prijemši za podano roko — „bila je stara strast najne mladosti. Glej, kako malo da sim na tvoje sovažtvo mislil — neskončno srečnega sim se že čutil, ko sim te čul moje ime izreči; o kako hvaležen sim ti že zgolj za to veselje, da si ravno me je tvoje grenko zasmehovanje prav do duše zbolelo. Vendar povej mi zdaj, *Lovre*, kje je *Marica* pokopana? Še v nebesih se bode veselila, viditi naji ko spravljena brata stati na njenem poslednem zemskem počivališču.“

— „*Marica* pokopana?“ — se začudi zagrebač — „Bog, da bi bila pokopana, revica!“

— „Kaj češ s tim reči?“ zavpraša potnik — „še li živi *Marica*?“

— „Da, še živi“, odgovori *Lovre* — „ako se more strašna osoda, ki jo je zadela, še življenje imenovati.“

— „Jez se tresem na vseh udih. Za božjo voljo, govori, kakova nesreča jo je zadela?“

— „Slepa je!“

— „Slepa? *Marica* slepa? nima več oči, da bi me vidila ž njimi! Gorje mi, gorje!“ Prevzet britkosti je blagntal k klopi ter se na njo zgrudil. Zagrebač se je pred njega vstopil in rekel:

— „Ravno bo deset let, kar je oslepela; svoj vsakdanji kruhek si pri dobrih ljudeh vbogajme nabira — jez ji vsaki teden dva krajcarja dajem, in kedar imamo peko, je zanjo tudi vselej hlebeček pripravljen.“

Potnik je pri teh besedah po konci skočil; krepko stresel zagrebačevo roko ter rekel:

— „Hvala, hvala! Bog te blagoslovi za tvojo ljubezen k *Marici*. V božjem imenu ti obetam, poplačati ti to ljubezen tvojo. Jez sim bogat, sila bogat. Še ti večer se bova sopet vidila. Toda zdaj mi pa tudi naravnost povej, kje da jo najdem; vsak trenutek mujenja mi je muka.“

S temi besedami potegne zagrebača za seboj ter se oberne k pokopališčnim vratom. Med vrati mu pokaže zagrebač s perstom v stran rekoč:

— „Vidiš, ondile za germovjem iz malega dimnika se kaditi? To je koča metlarja *Miljavca*; pri njem gostuje *Marica*.“

Ne čakaje daljšega kazanja se potnik berž poda na pot ter hiti po vasi proti pokazanemu mestu, in pride kmalo do stanovališča. Bila je nizka lesena kočica, od zvonaj čedno z belim apnom ometana. Nekoliko stopinj

pred hišo je čvetero otrok na gorkem solncu ležalo, ki so igrali in pisane venčike pletli iz plavice in rudečih makov; bili so bosí in na pol nagi; naj stariji med njimi, deček kacic šestih let, je imel samo plateno srajčico. Ko so njegove sestrice z boječnostjo in malo da ne s strahom se v tujca ozirale, je deček neprestanoma zvedavo in z začudenjem neznanca gledal.

Potnik se jim ljubeznivo nasmehlja, stopi pa nemudoma v izbo, kjer je v kotu mož marljivo metle pletel, žena pa za kolovratom sedela in prěla. Ta dva nista mogla veliko čez 30 let stara biti, ali na prvi pogled je bilo viditi, da sta zadovoljna s tem, kar jima je Bog dal. Sicer je bilo vse okrog nju tako snažno in čedno, kakor je na kmetih le koli mogoče v tako stisnjenem prostoru. Njegov vstop ju je očevidno presenetil, da si ravno sta ga vljudno sprejela in mu svoje službe ponudila. Gotovo sta si mislila, da hoče po poti prašati, in mož je že vstal, da bi mu jo bil sam pokazal. Ali vidno ganjen zavpraša potnik: „Gostuje li tukaj *Marica*?“

Pri teh besedah se mož in žena osupnjeno spogledata, in mu ne vesta skoraj besedice odgovoriti.

— „Da, ljubi gospod,“ reče slednič mož — „*Marica* stanuje pri nas, ravno zdaj-le je pa ni doma, je šla tudi vun, vbogajme prosit. Želite li, govoriti z njo?“

— „Oče nebeški! je li ne morete berž najti in poklicati?“

— „To bi znalo težko biti, gospod; z *Jerico* je šla, za ti teden živeža nabrat; v jedni uri bo pa gotovo sopet tukaj, če prej ne.“

— „Jeli morem pri vas počakati, ljuba moja?“

Komaj je te besede izustil, je bil mož že v bližno čumnato stekel ter stol s naslonilom prinesel iz nje, ki je bil, čeravno ne lično delan, vendarle ugodniši od drugih stolov in klopi v izbi. S tem pa še ne zadovoljna vzela je žena iz omare belo blazinicco, jo položila na stol ter poprosila tujca, da bi se zdaj vsél nanjo. Le-ti je je bil zavzet o prosti, pa tolikanj dobrohotni postrežnosti, ter je blazinicco s serčno zahvalo nazaj dal. Na to se je vsél in ozerl se po sobi, ali bi ne vgledal kake stvarice, ki bi ga *Marice* spominjala. Ko tedaj glavo na eno stran oberne, očuti, da se majhna ročica rahlo njegove roke dotika in njegove perste boža. Radoveden, kdo je ljubi božavček, se ozre in ugleda modre očesci dečka, ki je z nebeško nedolžnostjo gledal vanj, ko da bi mu bil oče ali brat.

— „Pojdi k meni *Peterček*“, — zakliče mati, — ne smeš tako silno biti, dete.“

Ali *Peterček*, kakor je bila podoba, se ni veliko zmenil za opomin, timveč je neprestanoma božal tujčevo roko in ga ljubeznivo gledal. Le-ti, ki si ni mogel razločiti, odkod to nagnjenje otroka, ki mu je tako globoko v srece segalo, reče mu:

— „Ljubo dete, tvoja modra očesca me čudno prevzemajo. Ti si tolikanj prijazno, čaj, hočem ti podariti kaj.“

S tem vzame majhno mošnjico, s sreberno zaporko in z biserji obšito, iz svojega žepa, potisne nekaj dnarjev vanjo ter jo dečku poda, ki je z veseljem zavzetjem gledal svitlo mošnjo, vendar pa ne spustil iz ročic tujčeve roke.

Zdaj pristopi mati ter mu reče kazaje:

— „*Peterček*, kako se reče, kedar se dar prejme? Zahvali se lepo gospodu, ter mu roko poljubi.“

Deček mu poljubi roko, nagne glavico ter reče jasnega glasú:

— „Bog ti plati, *dolgi Jan!*“

Strela bi potnika ne bila tako hudo zadela, kakor izgovorenje njegovega imena od nedolžnega deteta. Solze so ga po sili polile; vzel je dete v svoje naročje; globoko mu je pogledal v ljubke oči, ter ljubeznivo vprašal:

— „Me mar poznaš, ti ljubi angelček? — mene, kogar nikdar poprej vidil nisi? — kdo ti je moje imel povedal?“

— „Slepa *Marica*,“ je bil odgovor.

— „Ali kako je mogoče, da si me spoznal? Zdi se mi, da je Bog sam razsvetil detinsko serce tvoje.“

— „O jez te prav dobro poznam,“ reče *Peterček* — „kedar *Marico* peljem v bogajme prosit, v-enomer od tebe govoril. Pravi, da si velik in da imaš črne svitle oči, in da boš nazaj prišel, in nam kaj prav lepega prinesel. Toraj se te tudi nisim kar nič bal; in *Marica* je rekla, da te moram prav rad imeti, in da mi boš konja in samojstro prinesel.“

Ljubke, proste povesti otroka so potnika storile popolnoma srečnega. Poljubil ga je nježno in rekel na to slovesnim glasom:

— „Oče, mati! to dete je bogato. Jez ga bom vzredil in obdaril obilo. Da me je spoznalo, to bodi sreča njegova!“

Starši niso vedili, kaj početi od veselja in zavzetja. Slednič reče mož lepetaje:

— „Ah, gospod, vi ste predobri. Nama samima, nama ste se tudi znan zdeli; vendar pa nisva bila popolnoma gotova svoje reči; zakaj *Marica* nama ni nikoli povedala, da ste tako bogat gospod.“

— „In vidva tudi, ljuba moja, — sta me spoznala!“ je zavpil potnik — „Jez sim med prijatli! — Tukaj nahajam žlahto — rodovino, ko sim doslej zgolj smert in pozabljivost nahajal!“

Žena pokaže s perstom od dima okajeno podobo Matere Božje, ki je v koti visela, rekoč: „Vsako saboto gori tu-le pred podobo svečica za srečno vernitev *Slajčevega Janeza* — ali pa za pokoj njegove duše!“

Svetim strahom prevzet povzdigne na to potnik svoje oči k nebesom, ter reče globoko ganjen: „Zahvaljen bodi o Bog, večna Ljubezen, da si ljubezen močnejšo storil od sovraštva: Sovražnik moj je moje ime s temnim čutjem svojega serda v svojem sercu zaklepal; prijateljica moja pa je živela v spominu name ter vse krog sebe napolnila s svojo ljubeznijo, je spomin name tukaj ohranila ter mi nagnjenje tega deteta pridobila, ko me je 1800 milj od nje ločilo. O Bog bodi pohvaljen na vekomaj — jez sim plačan preobilo!“

Vse je umolknilo, in dolgo je terpelo, da je mogel *Janez* svoje čutje preobladati, kar so domači častiljivo spoštovali. Mož se je sopet k svojim metlam vsel, toda gotov, vsaki čas svojemu gostu postreči, kakor hitro bi kaj pozelel. Le-ti pa, malega *Peterčka* na svojih kolenih deržč, slednič mirno vpraša:

— „Dolgo li že *Marica* pri vas gostuje, ljuba mati!“

Na to se žena pripravi, to reč mu na tanjko razložiti, primakne svoj kolovrat bližej k njemu, se odkašla ter začne:

— „Povedala vam bom, ljubi gospod, kako se je to zgodilo. Vi morate vediti, da je stari *Matin* umrl, in tedaj sta otroka zapuščino med seboj razdelila. *Marica*, ktere na cellem svetu nič ni moglo pregovoriti, da bi se bila omožila — iz katerega vzroka, vam mi ni treba praviti — je svoj delež do cela svojemu bratu prepustila zgolj pod tem pogojem, da jo bo, dokler bo živela, pri sebi imel. Vmes pa se je s kavicami in mrežami zabavljala in si s tim

marsikak groš zaslužila. Svojemu bratu jej ni bilo treba ničesar dajati, ter obračala je skoraj vse, kar si je zaslužila zgolj na to, dobro delati ljudem: obiskovala je bolnike, plačevala zdravnika, kedar je bilo treba; vselej je imela prijazno besedo, vserčevati terpina, vselej je bolniku kaj krepčavnega seboj prinesla. Midva sva bila komaj poročena, kar pride moj mož nekega dne hudó bolan domú; pljuča so se mu bila vnela — čujte, kašelj, ki ga še zdaj naganja, je še odtod. Našemu milostnemu Bogu in dobri *Mariči* gre hvala, da moj *Jože* še ne leži pod gomilo. Ah, ljubi gospod, da bi bili le mogli viditi, kaj je zgolj iz ljubezni do svojega bližnega za naji storila! Prinašala je odeje, zakaj hudo je bilo mraz in midva sva bila uboga; še celo dva zdravnika iz bližne občine je dala poklicati, da ste se z našim dohtarjem o boleznih mojega moža posvetovala; ona je čula pri njem, lajšala njemu njegove bolečine in meni mojo tugo in skerb z svojim ljubeznivim prigovarjanjem; ona je poplačevala vse, česar je bilo treba za živež in za zdravila; zakaj *Marico* je čislal vsakdo, in kedar je grajščinske gospé ali druge premožne kmete poprosila za podporo bolnikov, ji je nikdo nikdar ni odrekel. Šest celih tednov je moral moj *Jože* ležati, in ti celi čas naji je *Marica* varovala in podpirala, dokler da se je sopet na noge spravil polagoma in mogel poprijeti svojega dela.“

— „Ah, kako radi morate imeti ubogo slepico!“ zdihne potnik.

Ti hip se mož kviško vzre; solze mu stoje v očeh in ganjen reče:

— „Da bi jej mogla moja kerv vid sopet podeliti, rad jo prelijem zanj do zadnje kaplice.“

Te besede prevzamejo globoko *Slajčevega Janeza*; žena opazivši to pomigne možu, da naj molčí ter pripoveduje dalje:

— „Tri mesece potem nama je Bog dal sinka. *Marica*, ki mu je bila kuma, je želela, da bi ga bili *Janezka* kerstili; ali *Peter*, moj svak, ki mu je tudi kumoval, dober mož sicer, le nekaj termast, je hotel po vsi sili imeti, da bi ga po njem *Petra* imenovali. Po dolgem prevdarjanji je bilo dete za *Janeza Petra* kerščeno; mi ga kličemo *Petrička*, ker hoče njegov kum to tako imeti, na komur je vendar-le pri tem ležeče, ker je deček, in ker bi ga žalilo, če bi ga drugače klicali; *Marica* ga pa noče tako imenovati, — ona ga zmiraj *Janezka* kliče, ker je vam tako imé, ljubi gospod!“

Potnik je vzhitjen dečka pritisnul na svoje srce in poljubil, gledaje v njegove prijazne oči in topé se v morju miloradosti. Žena pa je pripovedovala dalje:

— „*Maričin* brat se je bil s trgovci v *Antverpu* združil, živeža nakupovati v okolini, ter po morju pošiljati na *Angleško*. Teržtvo ga bode obogatilo, so pravili, ker vsak teden je vsaj — dva dobro obložena voza peljal v *Antverp*. Vskoneca je šlo vse dobro; kar je trgovec v *Antverpu* obnemogel, in nesrečni *Matinov*, ki je zanj dober stal, je tako obožal, da celo njegovo premoženje ni zadostilo, vse izplačati. Tuga o tem ga je pod zemljo spravila — Bog mu daj milostljivo sodbo božjo!“

„*Marica* se je potem pri *Jurkovih*, ondile na voglu, ugostila v malehno čumnato. Ravno tisto leto pride *Jurkov Miha*, ki ga je vadjla zadela v vojašnjo, domú nazaj z vnetimi očmi, in 14 dni po tem je ubogi mladenč oslepel. *Marica*, kateri se je revež smilil in ktera je pri tem zgolj notranji glas svojega serca bogala, mu je stregla v njegovi boleznih ter ga tedaj pod pazho okoli vodila, da bi mu s tim vsaj nekoliko kaj zljajševala njegovo terpenje. Revica! ravno tisto bolezen je od njega nalezla, in odistihmal tudi ona več

ne gleda romenega solnca. Stari *Jurko* je umerl in njegovi otroci so se razškrpili na vse štiri vetre; slepi *Miha* živi sedaj nedalječ od *Liera* pri nekem najemniku. Midva pa sva poprosila tedaj *Marico*, naj se k nama preseli, rekši jej, kako rada bi jo pri sebi vidila, kako rada vse svoje žive dni delala zanjo. In ni nama odrekla serčne prošnje. Šest let je odslej preteklo, in Bog vočni ve, da ni žal besedice od naju slišala — ah! saj je ona sama zgolj ljubezen in dobrota; in kedar je kaj storiti zanjo, se otroci le tepó, kdo da jej bi prvi opravil, kar bi rada.“

— „In vendar le vbogajme prosi“? vpraša potnik.

— „Pač da, ljubi gospod; ali“ — pristavi žena z žaljenim ponosom — „tega nisva midva kriva. Ne mislite, da sva pozabila, kaj je *Marica* za nas storila; in da bisva bila imela stradati, ali v drevo vpreči se, midva bi jej ne bila nikdar prigovarjala, vbogajme iti prosit. Kaj mislite od naju? Celega pol leta sva ji odgovarjala; ali dalje nisva mogla. Ko se je najna rodovina pomnožila, si je *Marica* — dobra dušica! — mislila, da nama napotje dela, in je marveč želela, pomagati nama. Ker ni bilo mogoče, to jej iz glave izbiti, od samih skerbi nama slednič zbolí. To viditi odjenjava čez pol leta, ter jej pustiva njeno voljo; za ubogo slepico to sicer tako nima nič sramotnega v sebi. Vendar pa, da si tudi revna, ne vlečeva od tega, kar si nabere, nikakega dobička. Zdaj pa zdaj nama res da vunder trohico od tega — vsaj se vendar ne moreva v enomer pričkati z ubogo ljubko —, ali Bog zna, da ji vse dvakrat vračava. Nevedoč je zmiraj bolje oblečena kakor mi, in jed, ki jo jej dajeva, je bolja in slajša od naše. Vselej stoji poseben piskerček zanjo pri ognji — lejte sem, k svojemu krompirju dobiva zmiraj par jajčie in maslene zabéle. Od tega, kar jej še ostaja od nabranega dnarja, zalaga, kolikor sim pozvedila od nje, mervico za najne otroke, kedar odrastejo. Njena ljubezen zaslužuje najno zahvalo; ali njeni volji se vendar ne moreva zoperstavljati.“

Potnik je celo pripoved molče poslušal; srečno smehljanje pa, ki se mu je na ustnicah zibalo, in mil osvit v mokrem očesu je kazal, kako globoko ga je v serce ganulo, kar je žena pripovedala.

Žena je končala svojo pripoved ter sopet zavertila svoj kolovrat. Rošnjico je potnik še posedel v misli vtopljen, po tem pa je otroka, ki ga je še zmiraj v naročju imel, nagloma na tla postavil, je stopil k pridno delajočemu možu ter mu skoro zapovedavnim glasom rekel:

— „Pustite svoje delo!“

Metlar ni razumel, kaj hoče, in se je malo da ne ustrašil ojstre besede.

— „Pustite svoje delo, pravim, ter podajte mi svojo roko, majar *Miljovec*.“

— „Majar“? zalepéče metlar osupnjen.

— „Da“, — zavpije potnik — „verzite svoje metle v kot; jez vam bom pristavo omislil, štiri molzne krave, edno tele, dva konja, in vse, česar je sicer potreba za kmetovanje. — Vi mi ne verjamete“? pravi dalje in pokaže metlarju peričče cekinov — „Resnica je, kar govorim! Lahko bi vam te dnarje dal; ali previsoko vas čislam in poštujem, da bi vam dnarje vnujal. Pristavo vam čem dati za lastnino, in skerbeti za vaše otroke, dokler živim, in še po smrti.“

Mož in žena sta se s solzami v očeh spogledovala in nista mogla, kakor je bila podoba, vseh teh reči še popolnoma razumeti. Ko jima je pa hotel

potnik natančneje razložiti svoje govorjenje, ga je *Peterček* za roko prijel, ko da bi mu bil imel kaj povedati.

— „Kaj češ, ljubo dete“?

— „Gospod *Jan*“, — odgovori deček — lej, kmetje gredo raz polje; zdaj vem, kje dobiti *Marico*. Mar stečem, ter ji povem, da si prišel“?

Potnik vzame *Peterčka* za roko in ga sam nesterpljivo k durim potegne rekoč:

— „Hitro, pojdi sem in popelji me k nji!“

Le z roko je mignul staršem za slovo ter sledil za otrokom, ki se je naglih stopinjic obrnul v srednjo vas. Kakor hitro sta do prvih hiš prišla, so ljudje iz izb in skednjev prihajali in zavzeti gledali za njima, ko da bi se kaj nenavadnega godilo. In zares, bilo je čudno viditi: otrok v srajčici in bós, smeja se in veselo šepeta, skaklja na roci neznanca. Osupnjeni ljudje niso mogli zapopasti, kaj da ima imenitni gospod, kojega so naj manj za barona čislali, z metlarjevim *Peterčkom* opraviti; še bolj pa so se čudili viditi, kako se je tujec upogoval in dete poljubljaj. Jedina misel, ki je nekterim izmed njih v glavo pala, in v kateri so se zdaj pred vratmi pomenkvali, je bila ta, da je bogati gospod otroka staršem odkupil, da bi si ga vsinovil. Kaj takega se je že marsikrat prigodilo od bogatih meščanov, ki niso sami otrok imeli — in metlarjev *Peterček* s svojimi velikimi môdrimi očmi in romenimi koderci je bil pač naj zalši deček cele vasi. Vendar le pa je bilo čudno, da je bogati gospod otroče koj tako v srajčici seboj vzel!

Potnik je hitro naprej korakal. Cela vas se mu je zdela od nebeške svetlobe razsvitljena, listje na drevesih se je v svetleji zelenosti bliščalo, nizke kočice so se mu naproti smehljale, ptice so v lepšem soglasju prepevale, zrak je bil napolnjen z toploto življenja in blagimi dišavami.

Svojo opaznost je odvernul od otroka, vživati to novo presrečo; v daljo je viril njegov pogled ter skušal predreti drevesa, ki so mu na koncu vasi dalji razvid jemala.

Kar ga deček na vso moč za roko potegne ter glasno zavpije:

— „Lej, lej, tu-le prihaja *Marica* z našo *Jerico*.“

In res je stopala priletna, slepa ženska na roci petletne deklice, od kočice na široko cesto, ki je skozi vās peljala.

Mesto, da bi bil z dečkom hitel, se je ustavil potnik, ter žalostjo in miločutjem gledal ubogo slepico, ki je ne dalječ od njega negotovih stopinj naprej se pomikala.

„Je bila mar to njčgova *Marica* — ljubezniva deklica, čigar podoba je še mlada in čversta ko cvetna pomlad v njegovem sercu živela.

Ali—le trenutek je terpelo to motrenje; potegnul je otroka za sabo in stekel svojej prijateljci naproti. Ko se jej na kakih petdeset stopinj približa, se ne more več zderžati, timveč glasno zavpije:

— „*Marica! Marica!*“

Kakor hitro ti glas na uho slepice udari, spusti roko svoje vodnice in se jame tresti, kot šibica na vodi. Raztegne svoje roke in s klicem: „*Janez, o Janez!*“ steče mu naproti. H krati potegne trak, ki jej okoli vrata visi, iz njedra ter prevzetim obličjem kaže zlat križček.

Trenutek še — in pade na persi *Slajčevemu Janezu*, ki jo hoče nerazumljivo momljaje objeti. Slepica pa mu se rahlo ubrani, in ko ga to nemilo zadene, prime ga za roko ter reče:

— „*Janez, Janez!* jez sim presrečna — ali mene veže obljava — pojdi z mano — greva vkupaj na mirodvor.“

Janez ni vedil, kaj *Marica* hoče; ali v njenem glasu je bilo nekaj tako slovesnega, tako svetega, da se brez daljšega ustavljanja vda v prijetljivo voljo. Ne pazé na vaščane, ki ji obdajajo, pelje jo na cerkovni dvor. Tukaj se oberne *Marica* proti klopi pod križem, ga sili, da naj poklekne in reče:

— „Moli z menoj! jez sim to Bogu obljubila!“ Ona sama pa povzdigne k nebu sklenjene roke svoje, in vroča molitev zahvale vzpuhti iz njenih pers. Na to z obema rokama gerli prijatla svoje duše, in ga poljublja, dokler da jej moči zmanjka, in vzveličano se smehlja je z glavico pade na njegove persi.

Peterček pa je skakal in tekljal sem in tje med vaščani, ki čudenja niso vedili, kaj misliti, in je v enomer vpil: „*Dolgi Jan* je, *dolgi Jan* je!“

Lep jesenski dan leta 1846^{*} je derdrala^{*} pošta ob navadni uri po cesti od *Antverpa* v *Turnhout*. Kar ustavi kočijaš ne dalječ od samotne kerčme ter odpre kočijo. Smeja je se in ukaje poskočita dva mlada potnika iz voza, razgibaje ramena ko ptiča, ki sta ravnokar iz čajnice ušla in sopet v polni prostoti svoja krila poskušala. Gledata krog sebe po drevju in tje po krasnih modrih jesenskih zrakovih z radostjo, ki jo človek čuti, zapustivši mestno zidovje in vsakim sopljejem prosto natoro v sebe serkaje. Kar mlajši nju oberne svoje oči po polji, ter ko navdahnjen zakliče: „Čuj, o čuj!“

Po jelovju so zadelni glasovi daljne muzike; naglo in živo so jo rezali — vsakdo bi bil na ples mislil. Ko je mlajši v nemem vzniku s perstom kazal proti gojzdu, od koder so glasovi pridonevali, je njegov tovarš malo da ne z grenkim glasom izustil te-le verstice:

„U lipovi senci se rog glasi,
Plesaje verti se vesela množina,
Zajema vsakdo z vira radosti,
Terplenja in smerti nikdo se ne spominja.

Pojdi, pojdi, *Janko*, ne veseli se pregodaj! Naj berže ti pa izvolitev novega župana obhajajo.“

— „O ne, ne! to ni golo velevaro veselje. Pojva bližej gledat; kako bodo selske deklice plesale — o to je tako mično!“

— „Prej morava vendar tu-le pri *Joštovcu* poliček ola zverniti. Pri tej priložnosti poprašava, kaj da imajo danes v vasi.“

— „In tako samina sebi vžitek presenetjenja vzameva, jeli? Kako dolgočasno! Pa, naj bo!“

Potnika stopita v kerčmo in se, komaj glave v izbo pomolivši, glasno zasmējata.

Naš verli *Joštovec* je ravno pred zerkalom stal, glavo po koncu, kakor v tla vkopan; dolga praznična suknja mu je skoraj do peti segala. Pozdravi dobroznana gosta z resnim nasmehom, le nekako zmeden, kar se mu je lahko na licu bralo; zakaj ni se upal ganuti se, ker ga je pri slednjem gibljeju njegov visoki terdi koljar v ušesa dregnul. Pri vstopu potnikov je nepoterpljivo zavpil:

— „*Ančika, Ančika!* — podvizaj vendar; — jez že muziko slišim — mar nisim pravil, da bomo še zamudili na vse zadnje?“

Ančika priteče s košarico cvetlic v izbo. Da te vse plentaj! Kako berhka je bila vendar v svoji mrežasti zavijači, volnati suknji in rudečem modereu, z velikim zlatim križem na persih in zlatimi uhani v ušesih! Njeno

obličje je obsevala zarja pričakovane radosti, in podobno je bilo roži, ki ravno v cvetje gre.

— „Krasna potonka, ki precveta lep poleten dan!“ omeni mlajši potnik.

Med tim je *Ančka* ola prinesla ter smeja se in prepeva je s svojimi cveticami odletela. S še večjo nestrpljivostjo zdaj kerčmar zavpije na vse gerlo:

— „Špeta, špeta! če ne prideš pri ti priči doli, grem brez tebe — pri moji veri!“

Stara ura, ki je na steni visela, je ti trenek na devet pokazala; ter jela biti: Kuku, kuku!

— „O neskute!“ reče eden potnikov — „ste li čedno urico, ki je poprej tu visela, prodali, in to staro omaro semkaj obesili, da vas bo celo leto s tim negudnim kukanjem nadlegovala?“

— „Le, le!“ odgovori s skrivnostnim nasmehom kerčmar — „posmehujta se le, gospoda, ptiču, kolikor se vama ljubi; on mi nese vsako leto 50 fl. gotovih — tolsta njiva, ki je treba ni obdelovati!“

Kar štirikrat z možnarjem počí.

— „O Bog nebeški!“ — zavpije *Joštovec* — „obhajilo se je pričelo! Žena me bo še pod zemljo spravila s svojim obotavljanjem in mujenjem!“

— „Ali kerčmar *Joštovec*“ — zavpraša eden potnikov — „kaj vraga pa imate danes prav za prav v vasi? Je mar proščenje? To bi bilo čudno, v čertertek? — Pride li kralj v vašo vas?“

— „Čudne reči se godé!“ odgovori kerčmar — „kaj celó nevslíšanega! Bi vi zgodbo vedili, vi bi celo knjigo napisali, in bi se vam še celó lagati ne bilo treba, ker bi bilo vse res. Da, da! in stara kukavica ima tudi svoje mestice v zgodbi slepe *Marice*.“

— „Slepa *Marica*!“ reče mlajši veselo prevzet — „kako lepo ime! to bi se lepo sovjemalo z bolnim mladenčcem.“ *)

— „Oha, počasi!“ pravi na to stareji — „če greva vkupaj vun, snovine iskat za povesti, morava najd tudi pošteno deliti med seboj.“

— „No, saj lahko vadjava zanj!“ zaverne mlajši skoro žalosten.

— „Pri vsem tem“ — pristavi starejši — „pa še v resnici toliko veva od cele reči, kakor nič. Znebite se vendar svojega terdega koljarja, oče *Joštovec* in povejte nama, kako se je vse to zgodilo; za plačilo vam obetam knjigo zahman, kakor hitro bo natisnjena.“

— „Zdaj ni časa zato“ — odgovori kerčmar — „ravno gre moja žena po stopnicah doli; spotoma vam bom povedal v kratkem, zakaj danes možnarji pokajo in godci godejo.“

Ravno stopi kerčmarica v izbo, ter potnika docela prevzame s svojim oblačilom, ki se je spreminjalo kot mavrica na nebu. Šterkne k svojemu možu, potegne mu koljar še nekoliko višej, ga prime za roko ter švigne ž njim skozi vrata. Naša potnika stopita hitro za njima, in *Joštovec* je pripovedoval medpotjo paznima poslušavcema zgodbo dólzega *Janeza* in slepe *Marice*, in da si ravno je govorjenja že komaj dihal, sta ga vendar še le na novo popraševala.

Povedal je tedaj tudi še, da je *Slajčev* gospod staro uro s kukavico kupil, in mu vsako leto 50 fl. obljubil, da jo sopet v gostivno izbo obesi;

*) Potnika, od kojih je tukaj govorica, sta: Starji, *Hendrik Conscience* sam, spisatelj te povesti, in mlajši, njegov prijatelj, *Janez van Daele*, izvrsten flamski pesnik, med čigar naj lepše pesne spada njegov „bolni mladenec.“

kako je dolgi *Janez* 34 let na Rusovskem živel in s kužuharijo sila obogatel; dalje, da je grajščino v vasi kupil, in da hoče v njej s slepo *Marico* stanovati, — pristavo pa da je metlarju podaril, čigar vse otroke si je vsinovil; da je zagrebaču *Lovretu* nekaj precej dnarjev dal in na vse zadnje, da je nocojšni večer velika gostija in ples v vasi, pri čemur se celo tele peče in dva kotla rajža kuhata.

Joštovec je še zmiraj pravil in pripovedoval, ko so že na veliko vaško cesto prišli. Odslej pa nista hotla potnika nič več poslušati; zdaj sta hotla z vlastnimi očmi vse te lepотиje gledati, ki so se jima pri vsaki stopinji naprej odkrivale.

Vse hiše vasi so bile z zelenimi vejami obsajene, koje so rožni venci mično sklepali; med njimi pa, nad glavami gledavcev, so viseli napisi z velikimi rudečimi čerkami. Tu pa tam se je kak krasen maj kviško vztegal s stoterimi banderci in pentljami iz loša, z venci iz ptičjih jajčic in žvenkljajočih steklenih šipic. Ob potih pa so dečki in deklice po srebrobelem pesku iz cvetja vencev položili in v razmernih medprostorih naredili iz njih kak zavit *J.* ali *M.*, kar vse naj bi imeni *Janez* in *Marica* pomenilo — kakor so gosp. šolmašter iztuhtali.

Med vsim tim praznim kinčem pa se je gibala nebrojna množica gledavcev, ki so iz bližnih vasi privreli, gledat redki pir. Mlada potnika sta hodila od tropa do tropa, in poslušala, kaj so ljudje govorili. Predno pa je še rajda, ki se je po polju raztegala, do vasi prišla, sta hitela do cerkve ter se pri vhodu na britof na majhen griček vstopila, da bi mogla vse dobro viditi.

Z občutjem, ki je bilo svetemu strahu podobno, sta gledala dolgo versto povablencov — in zares je bilo tako lepo in ganljivo, da je mlajšemu serce pesniškega navdušenja igralo. —

Več ko 60 mladih deklic med petimi in desetimi leti, belo oblečenih mično smehljanje detinstva na licih, je stopkalo po poti naprej, ko svitli oblaki na azurnem nebezu. V zlatorumenih vlascih so bili venčiki iz pasjih rož vpleteni, ki so se z rudečico njihovih ustnic za ceno lepote skušale.

— „Vse je kakor čudovita sanja iz rajskih krajev“ — je izustil mlajši — „Dušice so iz cvetnih čašic stopile in se nama tu-le pred očmi prostirajo in na ogled stavijo. Nedolžnost, čistost — mladost, veselje — kako mavnivno zorišče!“

— „Ah, ah! zakliče drugi — zdaj-le prihajajo potonke: *Joštovec*va *Ančika* gre naj naprej!“

Mlajši pa je bil preveč ganjen, da bi se bil za te nepesniške besede zmenil. Zamaknjen je gledal na odrastle devojke, ki so v polnem kinču, sviteč se od veselja in zdravja, za mladimi v redu nasledovale. Kako lepo so se obrazi cvetečih devic pod snežnobelimi mrežastimi zavijačami obrisovali! Kako vzmično se je tiha devična sram na njih licih odsevala! Kako obajavno je bilo boječno smehljanje, ki se je okoli njih ustnic zibalo! — podobno je bilo rahlo se rudečim valčikom, ki je zefir poletnega večera na zerkalini selskega jezera vzdiguje.

Ah! ondile gre slepa *Marica* z gospodom *Slajcem*, svojim ženinom! Kako ti je srečna!

Toliko je terpela! Na beraško palico je prišla! Štiri in trideset let je svojo dušo napajala z milo nado, ki jo je sama za prazno imela, — in zdaj je tu, prijatelj njenih detinskih, mladenskih let! Od njega peljana se bliža

oltarju milostljivega Boga, ki je njeno molitev vslišal. Zdaj se ima obljava, ki sta si jo pod križem na mirodvoru dala, izpolniti, ona ima biti *Janezova* žena. Na njenih persih se še sveti prosti zlati križec, ki ga je dolgi *Janez* dal! Zdaj posluša vesela voščila, petje in godce, ki obhajajo njegovo vernitev. Trese se prevzetja in ganjanja in tesneje se ga oklepa, ko da bi dvomila še, je li njena sreča tudi resnica. —

Za njima gre *Miljavec* s svojo ženo in otroci, vsi so ko premožni seljani napravljeni. Starša gresta z upognjeno glavo, ter si polna čudenja in hvalčnosti solze iz oči otirata, kolikorkrat se na svojo slepo dobrotnico ozreta.

Peterček pa ponosno svojo glavico po konci nese in stresa svoje romene vlasce, ki se mu po lepo omitem tilniku vsipajo. Za roko pelje svojo sestrico.

Kaj pa je oni tropič le? Ostanke vojske, ki je smertni kosi obležala! Za *Miljavčevimi* otroci stopa kakih dvajset mož. Zares, čuden vid; vsi so sivi in plešoglavi; herbet je pri večjem številu uklonjen; večji del se jih na palice opéra; dva gresta z berglami; eden je slep in gluhi — vsi pa so tako topi in poterti od bremena dela in let, da bi človek mislil, gledati tropič, ki ga smert s siloj v grob žene. *Štefeto* *Love* gre naprej, ali tako sklenjen, da se njegove roke tal dotikajo. Slepega kerčmarja iz „pluga“ peljejo mlinarjev stari oče. Ti starčki sami so še ostanki onih časov, ko je še *dolgi Janez* v mladosti cvetel in se je njegovemu vražjemu pogumu vse moralo umikati.

Za njimi so sledili vaščani, možje in žene, ki so bili povabljeni na pir v grajščino.

Versta se je pomikala v cerkev; zvonaj so se slišale orgle, ki so slovesno petje sprevajale z mogočnim glasom svojim. Mlajši potnik je svojega tovarša na stran potegnul na pogrebišče. Sklonivši se uterga dve bilki, se oberne ter drugemu zaperto roko nasproti pomoli, iz ktere ste dve bilki moléle.

— „Zdaj že? Se ti li tak hudó mudí?“ pravi drugi.

— „Vleci!“ pravi mlajši — „predmet se mi sila dopada in rad bi vedil, ali tebi pripade.“

Starji potegne bilko. Mlajši spusti svojo na tla in milo izusti: „Jez sim zgubil!“ —

* * *

To je vzrok, ljubi čitavec, zakaj da ti je starejši prijatelj povedal zgodbo od slepe *Marice*. Škoda je! ti bi sicer v lepih verzih čital, kar ti je tukaj le s prosto besedo povedano. Drugopot ti bode sreča znabiti boljše hotla. —

Nestor in nekdanje mesto Kijev.

Nestor je častito in spoštovano ime za vsakega domoljubnega Rusa, ker, ako bi njega ne bilo, jávaljne bi se kaj gotovega vedilo od početka Ruske države in v tminah pokopana bi ležala marsiktera reč, važna ne samo za Ruse in za nas druge z Rusi sorodne Slovence ali po zdajni šegi Slavjane, ampak tudi za natančnije znanje občne zgodovine. Ta za zgodovino severne Evrope toliko imenitni mož je živel v zadnji polovici enajstega in v prvi dvanajstega

stoletja v ozki celi Pečerskega, to je Jamskega, samostana v Kijevu. Bil je mnih priprost in pobožen, kar pričajo njegova pisma, iz katerih leskeče čisto srce in jasna, bistra glava, kar je bilo za mnih in tiste čase mogoče.

Kraj, v katerem se je rodil, je čisto neznan. Eni menijo, da pri Belem jezeru, ali gotova ni, in pred ko ne năpčna. Tudi rojstnega dné nikjer na ravnost naznanjenega ne nahajamo, ali iz tega kar častiti mož sam od sebe pripoveduje, se lahko sklepati dá, in leto njegovega rojstva izšteviliti. Nestor popisovaje vstanovljevanje Pečerskega samostana pravi: (6559. l. 69. str.) Teodosij (3. igumen ali opat) je pobožno in po mniškem pravilu živel in sprejel vsakega prihodnega k njemu; k njemu sim prišel tudi jaz, ubogi grešnik (az hudyj i nedostojnyj rab) in sprejel me je, ko sim bil 17 let star (i prijat mja lēt mi suščju 17 ot roženja mojego.) V Pateriku, ki popisuje življenje Pečerskih mnhov, se pa še bere: Nestor je prišel 17 let star k Antoniju in Teodosiju, ki sta tačas Pečerski stamostan zidala, in ju je prosil, ga med se vzeti. Uslišán je bil in sprejét; ali ostrižen je bil še le pod igumenom Stepanom, kateri ga je tudi diakona posvetil. Toliko sporočenega je dovolj, da se da najti rojstno leto. Nestor je bil star 17 let, ko je v samostan prišel, Antonij in Teodosij sta še živela in ravno večji samostan zidala. Zidanje se je pa po Pateriku začelo 1072. leta, in ravno ondi je tudi zapisano, da je umerl Antonij 1073 l. 10. julija in Teodosi 1074 l. 3. maja, ko še zidanje ni eno leto terpelo, in tudi to je omenjeno, da je še pred smertjo od bratov zvoljenega Stepana za svojega namestnika poterdil, ki je za njim samostan dalje zidal. Nestor je toraj prišel k Teodosiju malo pred Antonijevo smertjo, tedaj 1073. leta, ostrižen je bil pa še le od Stepana, ker je mogel eno leto novinec biti, in Teodosij je med tem zamerl, če ne bi ga bil on strigel. Ako je bil Nestor 1073. leta v samostan pridši, kar mu smemo verjeti, 17 let star, je bil po tem takem 1056. leta rojen.

Od njegovega daljnega življenja se malo malo vé, in tudi več ne, kar sam pripoveduje, in kaj posebnega bi se bilo tudi pobožnemu mnihu prigodilo, ki je delil svoje priprosto življenje med molitev in delo? Kar se iz njegovih pisem posneti daje, mož je bil nenavadno blagodušen in visoko učen, pobožen pa brez predsodkov in ne prevražen za tisti čas, kadar je živel. To je vse, kar je od njega znano, in še leto, kdaj je umerl, se ne vé in ni popolnoma naznanjeno. V Pateriku se bere: Pisal je letopis, je mislil na večnost, je služil in prijeten bil svojemu stvarniku in šel post annos sufficientes večni pokoj vživat. Ti anni sufficientes saj znesó 60 let, in smemo soditi, da je po 1116. letu zamerl.

Spisal je bogaboječí mož letopis (annales) svoje Ruske dežele, knjigo, v kateri po posamesnih letih vse prigodbe, Rusko zadevajoče, kar jih je pozvedil, prijetno opisuje. Ta letopis je važen sam na sebi, ker brez tega, kakor je že rečeno, bi bilo od Severnoevropejskih krajev malo gotovega znano, kar se je pred enajstim vekom ondi godilo in zgodovinarji bi bili primorani to zajemati iz Bizantinskih ne vsélej verjetnih zgodopiscov in precej enostranskih Litvanov. Še bolje važen je pa za Ruse, ker se je po njem ljubezen do branja in pisanja v narodu obudila, ki tudi v poznejih hudih težavnih in zarés barbarskih časih ni ugasnila. Izvirni spis, menijo nekteri, je zgubljen, ali vse se dozdeva, da ga Bog dozdej še le moža ni dal, ki bi pravega znal ločiti izmed mnogo prepisov. Več teh prepisov še celó Nestorovega imena nima ne, in ker se pri mnogo tacih prepisih popravki in ob koncilih pristavki nahajajo, je nekatere manj izurjene zgodovinarje motilo, da so dvomili, ali gre Nestoru verjeti ali ne. Res, škoda je, da pervopis še ni razločen, ali to vender ni taka reč, kakor nekteri ženejo, ker

se prepisi le v malenkostih razlikujejo, in tudi se napčno od pravega da ločiti, in saj je mogoče, da je morda Nestor sam še potem kaj pristavil, kar mu je med pisanjem morebiti ušlo, ali kar je še le po pisanji pozvedil.

Kar piše, popisuje priprosto, ali lepo in veličastno, v taki besedi, kakor je sveto pismo pisano, in osebe same govore in pripoveduje, kakor v zgodovinskih bukvah starega zakona. Mož zna kratko, pa živo in resno pripovedovati, in rad zlasti konec kake večje in imenitniše dogodbe izreke iz sv. pisma pristavlja, in pobožna premišljevanja dodaja, ki, če ravno ne vselej na pravem mestu, tako lepo brez umetnije iz njegove čiste duše izvirajo, da tako rekoč pečat božji na zgodovino vtiskajo.

Kar pa vravnava Nestorovega letopisa zadeva, je po bizantinski vstrojena, in kakor so tudi poznejši zgodopisci delali in kar naš Valvasor tudi ni opustil, začel je s popisovanjem zemlje in pripoveduje dalje od razdelenja zemlje med Noetove sinove in sega do babilonskega stolpa, kar pa kmalo zapusti in se oberne k popisovanju lastne dežele. Naznanja mnogo narodičev na Ruskem bivajočih, preden se niso v eno državo sternili, naznanja mesta, kjer so prebivali in loči na tanko Slovenska in Finska plemena, pa tudi sosede naševa in daljna Evropejska ljudstva, kar so jih tačas v Kijevu poznali. Od preselovanj Slovincov mnogo vé povedati, kar se pri bizantinskih zgodopiscih ne nahaja, kar se pa z drugo zgodovino vjema ali ji saj ne nasprotuje. Te prve čase hitro preskoči in začne pravo zgodovino, ki si jo je namenil oznanovati.

Do katerega leta je Nestor pisal, tudi to se ne vé prav za gotovo, ker je njegov letopis vkupaj z letopisi nadaljevalcev Nestorovega spisa. Najberže je pisal do 1116, to je, do smerti, ali pa saj do 1110. leta ali po gerškem letoštevju ¹⁾ do 6618., kjer je skoraj šest let nepopisanih preskočenih. Litvan Tatiščev meni, da je Nestor pisal le do leta 1094. do tam, kjer stoji beseda „amin.“ Toda to misel spodkopujejo besede leta 1096. (6604.) [na 99. str.], kjer se popisuje napad Polovskega kneza Bonjaka na Kijev, in oropanje Pečerskega samostana, kjer se bere: i prideša v manastyr Pečerskyj, nam suščim po keljam počivajuščim po zautrenji — to je: in prišli so v samostan Pečerski, ko smo mi po celah počivali po juternjem (cerkovnem) opraviu —. Ker se ne vé, da bi bil kdo drug Pečerskih mnihov letopisec, je jasno, da je Nestor še tudi to leto pisal.

Zdaj se pa praša, iz katerih virov, ali od kod je mož prigodke svojega letopisa zajemal? Zajemal jih je po Bogodinu a) iz kakih že poprej pred njim spisanih zaznamk, iz cerkovnih ali samostanskih zapisnikov, h čemur je še to, kar je sam pozvedil, pridjal: b) iz lastne gotovosti, ker je mnogo kakor verstnik in sam priča spisal (1078—1112) c) iz sporočil njegovih verstnikov, ki so mu lahko pripovedovali od vlade Svjatopolka (1015—1019) i. t. d. Posebno veliko mu je postavimo Jan Višatič, prejni vojvoda kijevski, ki se je sam vojskoval z roparskimi Polovci ob reki Stugni, povedal. Nestor (6614. l. 120 str.) opisuje smert tega moža takóle: „V se že léto prestavisja ²⁾ Jan, starec dobryj, živ lét 90, v starosti mastitě ³⁾, živ po zakonu Bož'ju, ne hužij bč peryh pravednik, *ot njego že i az mnoga slovesa slyšah*, ježe i vpisah v létopisanji sem ot njego že slyšah. Bč bo muž blag, i krotok, i směren, ogrebajasja ⁴⁾ vsjakoja večči, jego že i grob jest v

1) Razložek med starorimskim časosčevom od stvarjenja svetá in našim zdajnim je 5508 let. Ker so pa Rusi poprej leto s septembrom začenjati, moraš, če hočeš létnico kake prigodbe, ki se je v 4 poslednjih mescih pripetila, iz starega letoštevja v zdajnega prenesti, 5609 odšteti.

2) se je preselil, je umrl.

3) v dostojni (pingvi) starosti.

4) zderžec se vsakakorine reči.

Pečerskom monastyrji, v pritvorě *), iděže ležit tělo jeho položeno měsjaea junja v 24. č) iz Bolgarskih letopisov, ki so jih gotovo Bolgarski duhovni v Kijev zanesli, in so Nestoru v roke prišli. (Dokaze glej v Pogodinu.) d) iz gerških letopisov, kajti gerška literatura je bila tačas na Ruskem dobro znana in do Nestora še precej lepo cvela. Kijev in Carigrad sta bila od 988. l. do Nestora v vedni vzajemnosti; iz Carigrada je Ruska država kerščanstvo in s kristjanstvom povsot zvezano izobrazbo prejela. Duhovni, mnih in umetniki, zlasti zidarji in malarji so hodili v novopokristjanjeno deželo, in Rusi so potovali na Gerke. Celo veliki knezi sami so skerbeli za literarno vednost, in Vladimir veliki je siloma jemal otroke plemenitnikom in jih dajal „na knjižnoje učenje.“ Pod Jaroslavom se je jelo kerščanstvo razširjati, pričenjali so vstajati mnih in samostani. Tudi je postavil ta knez dokaj pisarjev, ki so gerške knjige predstavljali v slovenski jezik in jih veliko prepisali. Še celo konce 12. veka so bili knezi, ki so gerški in druge jezike znali. Vstanovili so blizo Smolenskega učilnico, kjer se je gerški učilo, in ti šoli dali svojo več 1000 samo gerških knjig obsežno biblioteko. Tedaj je dosegel Nestor lahko znanost gerškega jezika, in da so se med gerškimi knjigami na Ruskem tudi bizantinski letopisi nahajali, je lahko verjeti, in nemški komentator Nestorjev Schlözer pravi in dokazuje, da je cele sestavke do besede prestavil ali pa predstavljene dobil in prepisal, kar se mu vse eno zdi. Ali Pogodin meni, da je bilo precej od Bolgarov te reči v Kijev zanešeno. Pa vendar ni tajiti, da je Nestor tudi iz gerškega na ravnost zajemal, ker se je tega jezika od Mihaela, ki je iz Gerkov tje prišel, lahko naučil. e) iz sporočil Varjagov (dokaze glej v Pogodinu.) f) iz sporočil rojakov in sosedov, od obiskovavcov samostana, ki so mu pravili od pravov in šeg bolj oddaljenih slovenskih ljudstev, iz drugih sporočil ali tradicij sploh, ki hodijo povsot od ust do ust, g) iz pisanih listov ali dokumentov, ki jih je gotovo imel, drugač bi ne bil mogel tako na tanko pogodbe miru med Olgom in Igorjem s Carigraškimi carji razlagati, ker taka natančnost se saj ni ustmeno ohranjevala; h) iz narodnih pesem in pravlic, ki jih je takrat gotovo dokaj in veliko več bilo ko dandanašnji, in narodove pesme in pravlice imajo večidel kaj za zgodovinarja znamenitega v sebi, in zgodovinoslovci naj jih tudi nikar popolnoma ne prezirajo. To je, od kodar je Nestor zajemal, in s tem letopisjem si je pridobil neumerljivo slavo in hvalo in hvaležni Rusi so mu po pravici dali primek „oče Ruske zgodovine,“ in Ruska cerkev ga časti svetnika.

Razun letopisa je spisal še tudi življenje nekaj opatov in drugih pobožnih mož Pečerskegu samostana, kar se pa v pervopisu ni več ohranilo; zgubilo se je pozneje v vojskah, in ostanke, ki jih še imamo, je po izviru okrajšane prepisal sv. škof Simeon v 12. veku.

Jezik, v katerem je Nestor pisal, je Staroslovenski, le nekoliko po Rusko zavit, tisti jezik, ki so v njem Ruske cerkovne knjige pisane in v katerem se še dandanašnji božja služba opravlja; jezik, ki je naj berže oče vseh zdajnih Slovenskih ali po zdajne Slavjanskih narečij, ki so mu bolj ali manj v rodu, jezik, ki bi ga imel vsak Slovenec znati, ki je tako rekoč neobhodno potreben za natančniše znanje in obraževanje zlasti našega novoslovenskega jezika, ki je staroslovenskemu berž ko ne naj bližji v rodu, česar se vsak, kdor nekoliko druga slovenska narečja pozna, primerjaje jih lahko prepriča.

Toliko o Nestoru in njegovem letopisu. Zdaj bomo pa še ob kratkem povedali od naj starejšega mesta na Ruskem, od nekdanjega Kijeva, ker ne sega ravno predaleč v stran Nestora.

*) v vrodu (porticus).

Kijev stoji na Dnjepru v Ukrajni ali mali Rusii. Prištevava se naj starejšim mestom Evropejskim, če ravno se ne vé, kterege leta ali celó stoletja je bilo postavljeno. Že okoli 882 je bilo stolno, tedaj poglavitno mesto nove Ruske države. Kar je od početka znanega, Nestor nam pripoveduje (na 4. strani) takole: Bili so 3 bratje, enemu je bilo imé Kij, drugemu Šček in tretjemu Horiv, njihovi sestri pa Libed. Sedel je Kij na gori, kjer je zdaj Boričev brod (uvoz) in Šček je sedel na gori, kjer se zdaj pravi na Ščekovici, in Horiv na tretji gori, od kterege se je imenovala Horevica; in postavili so mesto (grad) po imenu starejšega brata, in imenovali so ga Kijev (grad), to je po naše Kijevo (mesto). Bil je okoli mesta lés (gozd) in velik bor, in lovili so zver. Eni so djali, da je Kij prevoznik (brodnik) bil, ker je bil v Kijevu brod ali prevoz tačas iz une strane Dnjepra. Toda če bi bil Kij (samó) prevoznik, bi ne bil šel v Carjigrad, ali Kij je bil knez v rodu svojem, in češčen od carja (Carjigraškega). Spet se vernivši pride k Dunaju ali Donovi; kraj se mu prikupi in zagradi ondi malo mestice, kamor se je hotel vsesti z rodom svojim, ali tega mu niso dovolili blizo živeti, in še zdaj Dunajci ali Podonovci imenujejo to mesto gradišče Kijevce. Kij pa je prišel v svoje mesto Kijev in ondi življenje skončal, in ravno tako brat njegov Šček in Horiv in njihova sestra Libed.

Ta pripoved častitljivega Nestora se vé da nima po vsem zgodovinske verjetnosti in gotovosti, oznanja nam pa le, da so Kijani že v davnih časih zvezo imeli s Carjigradom. Ta vzajemna zveza z daljnimi mesti in tujimi deželami je Kijev, ki je že samo na sebi na srečnem kraju stal, bogatila in bogatila, da je prihajalo mesto od dne do dne več in slavnije. Tudi kristjanstvo se je tukaj najpred pričelo. Preden se je Olga dala kerstiti, in preden je Vladimir poganke malike pokončal in kerščantvo vpeljal, so že kristjani v Kijevi živeli, in če ravno niso imeli preganjanja terpeti od poganskih svojih bratov, vendar je v Kijevi kri naj pervih Ruskih mučencev tekla.

Ko je bil še Vladimir vnét pogan je vernivši se iz Galicije želel svojo zmago slovesno obhajati. Poganski duhovni so nasvetovali po vadjli določiti, kdo Kijanov naj se maliku daruje in zaznamovan je bil mlad Varjag, čigar oče je bil kristjan. Duhovni pridejo, in tirjajo od očeta sinú, ali oče ga jim noče dati svojega deteta, in prepričan, da je njegova vera prava vera, opsuje malikovavske duhovne oslepljence in grešnike, ki hudo delajo in v svoji nespmemti mertev les in brezdušno kamnje na mesto večnega Boga molijo. Razžaljani duhovni so pa sklicali ljudstvo, ki je razdivjano priderlo in kmali hiše ni bilo več, in očeta in sina so ubili, ki jih Ruska cerkev z imenom Feodor in Ivan svetnika časti.

Ali zastonj ni bila prelita kri teh mučencev. Kijev mesto je doseglo še le potem svojo moč in veličast, ko je luč kerščanstva pregnala tmíne poganke vere. Tačas, pravi Nestor, ga Kijevu ni bilo enakega mesta na zemlji Ruski, bilo je severni Bizanec. Krasno je blisketal popotnemu že od délec naprot; izmed vertne zelenjave in žitnega klasja se je svetilo začudenemu očesu več od 1000 turnov in kapelj, ker v Kijevi je bilo, pravijo, v časih njegove velikosti več od 600 cerkvá. Pobožni romarji so skozi zlata vrata, ki jih je Jaroslav z ozidjem vred po premagi Pečenegov naredil, potovali v sveto mesto, kjer je v sredi stala naj starejša božja hiša na Ruski zemlji, cerkov, ki so jo imenovali „desetinsko“. To pa zato, ker je Vladimir potém, ko se je dal kerstiti, na oltar te cerkve, ki jo sam zidal in jo imenoval po „rojstvu božje porodnice“, jo okinčal z malarijami, križi in zlatimi posodami,

ki je vanjo prenesel truplo svete Olge, prve Ruske kneginje, ki se je pokristjanila, z lastno roko položil pismo, v katerem je določil, da se ina deseti del nerednih dohodkov cerkvi za vselej dajati.

Še nekaj družega je, kar Ruska dežela še dan današnji visoko spoštuje, in kar nas o Nestoru govoreče bliže dotika, in to je Jamski samostan, po Ruski Pečorskoj manastir, od besede pečora, pečera (peč, pečina po naše) kar jamo naznanja. Početek in vstanovljenje se ki takole pripoveduje (6559. l. 67. str.): Ilarijon, presbiter v Brestovem, mož blag in knjižen (v bukvah učen) je hodil na Dnjeper, na holm, kjer je zdaj stari samostan Pečerski in je ondi molil. Bil je pa tamkej velik les. Izkopal je majhino jamico (pečerku malu) dva sežnja globoko, kamor je iz Brestovega hodil in molil na tihem. Potem ga je pa knez Jaroslav 1050. l. za Ruskega mitropolita postavil v sv. Sofii in ta pečerka je tako ostala. Ne veliko dni kasneje se pa dvigne na pot nekdo in mesta Ljubča in pride na sv. Goro, obišče ondotni samostan, zaveseli ga mniško življenje, prosi igumena, naj ga vzame med mnihe. Uslišan je bil in po ostriženji je dobil imé Antonij. Ko se je privadil samostanstva in naučil mniških pravil, mu je rekel igumen: Idi zopet na Ruse in bodi ti blagoslov od sv. Gore, in od tebe ima biti mnogo mnihov (černcev). Blagoslovi in odpusti ga rekoč mu: Hodi v miru (idi s mirom). Antonij pa dospévši v Kijev, premišlja, kje bi živel, in hodi po samostanih, pa se mu nikjer ne zljubi, in začne hoditi po dolih in gričih iskajoč si kraja, in pride na holm, kjer je bil Ilarijon izkopal pečerko in prikupi se mesto to in vseli se ondi. Pozneje izkopa drugo pečerko, veliko moli in ostro živi. Zvejo pa zanj dobri ljudje, zahajajo k njemu in prinašajo mu, česar potrebuje, in imenovali so ga velikega Antonija in ga prosili, da jih je blagoslavljal. Jaroslav pa umre in sin Izjaslav pozve o sv. možu, ga pride s svojo družbo obiskat in ga prosi blagoslova. Ker je pa le dan na dan bolje slovel, so jeli pobožni k njemu zahajati, in več ga je prosilo, jih prejeti v družbino, in kmali je bilo 12 bratov. Izkopali so veliko pečero, ki je pod starim samostanom, in zidali cerkvico in cele. Enkrat pa zbranim bratom reče Antonij, da ga je volja spet sam za se živeti in jim postavi Varlama igumena ali opata, sam pa gre v goro in si izkopa pečero, ki je pod novim samostanom, kjer je tudi končal svoje dni, in ni prišel neki 40 celih let nikoli na beli dan iz nje, in ondi leži še tudi neiztrohnjen. Bratje so se pa množili, pečera jim bila preozka in pogodili so se zunaj nje postaviti samostan po posvetu in privolenji Antonijevega. Ker se je pa število le naraščalo, je bratom podaril Izjaslav po Antonijevega prošnji hrib nad pečero, kjer so lepo cerkov postavili in jo okrasili s kipi in podobami, in od tod se je pričel Pečerski samostan, in se je tako imenoval, ker so prvi mnih res v pečerah prebivali.

Varlama je Izjaslav v drug samostan prestavil in na mestu njega je Antonij Teodosija izvolil, pod katerim se je število mnihov na 100 naraslo. Za toliko množico je bilo pa že treba cele priprave in redovnih pravil. Tačas je bil v Kijevi mnih Mihail iz Studijskega samostana v Carjengradu, ki je z mitropolitom Georgijem prišel in sabo prinesel prepis pravil Studijskega samostana, in ta pravila je Teodosij tudi v vsem v svojem monastiru vpeljal, ki so jih pozneje tudi vsi drugi samostani sprejeli. Tako kak enako pripoveduje Nestor o početku Pečerskega samostana, drugod se pa še bolj natanko in ozáljšano oznanja in sicer pravi se, da je tisti Ljubčan po imenu Samoila romal v sveto deželo, da bi vidil tiste kraje, kjer je naš Izveličar

živel in hodil, da bi ondi molil, kjer je Kristus učil in terpel. Božjega duha navzét se je dal igumenu na sveti Gori mnihua posvetiti, ki mu je dal ime Antonij. Pa je čez nekaj časa v Ilarionovo pečenko prišel, in ko je ondi molil, ga je prešinil božji duh, jama se je razširila in spremenila v krasno cerkev, da take, kodar je romal, na celem svetu ni našel. To zamaknjenje ga je s tako sladkostjo navdalo, da je sklenil ondi ostati in prebivati, in, kakor smo že povedali, kmali je njegova svetost zaslovela po celi deželi; prinašali so dobri ljudje prostovoljno daril za zidanje cerkve in sam Svjatopolk je dal sto griven, to je, 50 liber zlata, bojár Simeon je podaril zlato verigo 25 liber težko in dragoceno krono podedovano po svojem očetu, nekem Varjaškem knezi. Daril se je toliko nabralo, da so iz samega čistega zlatá kovan križ verh kuplje postaviti zamogli, ki se je svetil daleč na vse strani, in tako se izpolnilo, da je Antonij res dočakal veličanske cerkve, kakoršno je bil poprej v duhu vidil. Potlej so jo merili s Simeonovo verigo, in bila je 50 tacih verig visoka, 30 dolga in 20 široka. Veliko čudežev se je godilo med zidanjem, in svitla luč je v tamni noči pokazala mesto, na katerem naj bi jo zidali. Štirim naj imenitnišim zidarjem v Carjem gradu se je prikazala božja mati, in jim je velela podati se v Kijevsko deželo in ondi nad pečerami mniškimi postaviti cerkev. Radi so šli zidarji in so sabo vzeli kosti 7 svetnikov in podobo matere božje, kakor so jim je v sanjah pokazala. Ravno ko so v Kijev stopali, je sklicoval občni zvon Kijane in černce pred desetinsko cerkev, da bi se posvetovali, kam bi novo cerkev zidali. Kar pridejo ti možje zidarji v sredo med zbrane posvetovavce in jim pripovedujejo, kaj se je zgodilo, in kaj jim je prečista devica naročila. Vsi so imeli to za božje znamenje in so izročili zidanje cerkve tem možem, in preden so prvi temeljni ali podstalni kamen položili, djali so pod-nj svetinje 7 svetnikov, kakor v znamenje 7 stebrov, ki se nanje sveta vera opira. Ali kadar je delo vidoma raslo in tako krasno končano bilo, spoznali so zidarji, da niso oni sami tako veličanskega poslopja postavili, temuč da jim je očitno božja roka pomagala; navdali so se božjega duha, niso se več vernili; živeli in umerli so v samostanu, ki so ga s cerkvijo vred sozidali. To je cerkev pri materi božji vnebovzvetja, velika cerkev Pečerskega samostana, ki jo Nestor nebu enako imenuje. Kadar so pa hotli pobožnega Antonija za prvega igumena ali opata postaviti, branil se je ponižni mož te časti in je ni hotel prevzeti. Prišel je pa lep mladeneč, Varlam po imenu, Višotov vnuk, k mnihom in cela družina ž njim s težko obloženimi tovari. Pokleknil je pred Antonija, sòsolkel drago svojo bojarsko obleko in djal: Vzemite nečimernost posvetno, vzamite moja bogastva, in storite z njimi, kar vam je ljubo, jaz bom pa živel in molil v revščini in samoti. Te mladeneč, kakor smo že povedali, je bil kasneje prvi igumen Pečerski, in Antonij je 40 let v svoji pečeri, je dokaj mnihov posvetil, katerih je mnogo šlo med pogane sveto vero oznanovat, ki so si skoraj vsi mučeniško krono pridobili, kakor postavimo Levetij v Rostovem in sv. Kuška med Vatiči. Samostan pa je bogatel in bogatel, da na zadnje dragocenost ni bilo prešteti, ki so jih ondi imeli, in tako je bilo Rusko naj starejše mesto tudi naj svetejše v celi deželi in bramba vere. Rodovitna tla, ribovite reke in zlo razširjena kupčija je podajala Kijanom bogastvo in blagostanje. Umetnosti in lepe vednosti so ondi cvele, ko se jim pri sosednih ljudstvih še od njih sanjalo ni, in podobe svetnikov, ki so se na čudno vižo ohranile v roparskih časih, ki so pozneje nastopili, pričajo, da je ki res tako biti vtegnilo, kakor se pripoveduje.

Ali to mesto je palo, palo na naglem, kakor bi ga bila sapa božje sodbe popihala s poveršja zemskega. Kijev je bila tako rekoč duša Ruskega in toraj težave Ruske dežele tudi Kijevske težave. Dežela se je po dolgi in neizrečeni nesreči spet izkopala iz sužnosti, ki jo je morila, in dandanašnji gleda celi svet na velikanko mogočno, ali Kijev ni dosegel nič več tiste slave, ki jo je nekdaj imel, in Kijev, kakor je dandanašnji, je senca tačasnega. Mongolci so osuli deželo in Kijevska slava je bila sebi v pogin. Siloviti Bati je zaslišal od njegove krasote in bogastva, poslal je Manguta, Džingishamovega vnuka, nad mesto. Zavzel in začudil se je vojvoda, vgle dati tako lepoto in bliščavo mesta, in poslal je posla do Batija s poročilom: Moje oko ga še ni vidilo tacega mesta, kakor je to, in vsa druga mesta, kar jih je gospod nam v roke dal, kar jih je naše silno orožje končalo, ne dosegajo te lepote, te visokosti. Očesu ni mogoče pregledati zlatih streh mestnih cerkvá, in brez števila mora biti zakladov in bogastva ondi na in pod zemljo, kajti kristjani prebivajo tudi v tleh in njih naj bolj spoštovani duhovni živé pod zemljo v tempeljnu, ki je lepši in večí, ko vsak drug na svetu. To so dragocenosti, to bogastvo, to je veselje, vse to si pridobiti, napleniti. Ali moč mesta je velika, obrambje mnogoverstno in belo ozidje skor nerazderljivo; zato si ne upam s svojo malo vojsko mesta naskočiti; le poslanca sim k njim poslal, ki naj jih s svojo zgovornostjo primorajo, se podvreči gospodu sveta. Jaz pa s svojo vojsko v Trubeži pričakujem razsojenja.

Rozsojenje je prišlo, ali drugačno, kakoršnega je Mangu dočakoval. Kijani so bili še pravi Rusi, so enoglasno sklenili, Mongolcom se nikakor ne podati in ker so poslanci jeli žugati, jih jeza zgrabi, ljudstvo privre, in poslanca ubijejo. Ta umor silnega Batija razkači, sam se dvigne in pride nad Kijev. Kakor mravlje iz mravljišča so prihajali divjaki iz delje, da jih ni bilo pregledati, kajti blizo 600,000 jih je priderlo nad eno samo mesto. Ali Kijani vse te groze niso oplašile. Še je poslal sam Bati v drugo poslanca v mesto, ne zato, da bi ne preljal kervi svojih vojakov, ampak zato da bi zaklade in dragocenosti nepokvarjene dobil. Poslanec ošabno prikoraka v ljudski zbor, se prikloni h tlam, pobere pest prahú in reče: En Bog je v nebesih, en gospodar na zemlji; ta me je poslal do vas Kijanov, da se ta hip podveržete njegovemu meču, da se spokorite za umor poslancov; če se pomišljate, štejte prah, ki ga v pesti imam, štejte kapljice v Dnjepru, in najdlj bode te število vojskovavcov, ki se pomikajo nad vas. Kijani so rekli kar so rekli; izvolili so hrabrega bojarja Dmitrija vojvoda in branitelja, ker jih je lastni knez ob uri groze zapustil. Prisegli so na sv. križ do zadnjega mesto braniti. In Mongolci so se vsuli nad Kijev in naskočili najpred poljska vrata. Strašen boj se vname. Rusi se branijo brez upa, pa tudi brez straha, in ako bi bili vojvodi ob Kalki take edinosti in tacega duha, kakor zdaj Kijani, javaljne bi bilo Rusko tako globoko palo, in zgodovina splošna bi bila vsa drugačna. Mož za možem pada, ali kakor bi iz tal vstajale, prihajajo nove Mongolske trume, in ko se tretji dan nagne, se je nagnilo tudi mesto in juterna zora je končala še ostanke, ki so pribežali v desetinsko cerkev, kjer se je enkrat boj ponovil, da ostalim ni bilo več družega zavetja od Pečerskega samostana, kjer se klanje ponovi in vstane boj, v katerem so se celo mnihi, kar jih ni igumen v skrivališča poslal, da bi sveto vero oznanovali, borili, toda zastonj, in Kijeva, očeta Ruskih mest, ni ga bilo več družega, kot žalosten kup razvalin, in zdajni Kijev, ponavljam, je le senca nekdanjega.

Narodne pesme.

Slovenske.

L o v e c.

(Preddivor.)

Ustan', ustani lovec mlad,
Dans je nedelja kvaterna,
Ljudje vsi k maši mi gredó,
Pojdi mi tud ti lovec mlad.
Pa lovec le še terdo spi
Na svoji beli postelji.
Šla klicat ga je drugič mat':
Ustan', ustani lovec mlad,
Dans je nedelja kvaterna,
Ljudje vsi k maši mi gredó,
Pojdi mi tud ti lovec mlad.
Pa lovec le še terdo spi
Na svoji beli postelji.
Šla klicat ga je tretjič mat':
Ustan', ustani lovec mlad;
Dans je nedelja kvaterna,
Ljudje vsi k maši mi gredó
Pojdi mi tud ti lovec mlad.
Kadar je mati preč odšla,
Se hitro je napravil bil

V obleko svojo zeleno,
Pojde na gore visoke,
Bo streljal divje jélene.
Že se mi vzdigne ino gre,
Kamor predaleč prišel je,
Ga jelen srečal je strašán,
Na herbtu imel je mašni plašč
Na čelu imel je kelih zlat,
Se hitro je nazaj vernil,
Mi hitro je domú prišel,
Je rekel svoji materi:
Po spovednika pojte mi,
Pojte mi berž po mašnika,
Po mašnika žegnanega.
Po mašnika je hitro šla,
Al kadar je nazaj prišla,
Dobila je že mertvega;
Na njem sta bla dva černa psa.
Po sredi ga pretergala,
Sta nesla ga na dno pekla.

Grešnik.

(Lakiše.)

Jezus se po morju vozi
V lepi barki pisani.
To je barka svet'ga Marka,
Grešnik kliče: h kraju, h kraju!
Da boš grešnika spovedal;
Jaz sim grešnik preveliki,
Da ne morem večí biti,
Sim očeta, mater vmoril,
Mati nóseča je bila,
Moj'ga brata je nosila.
Jezus slišati ga neče,
Se naprej po morju vozi.

Grešnik vpije do Marije:
O Maria záme prosi,
Da bi Jezus h kraju vozil,
Mene grešnika spovedal;
Jaz sim grešnik preveliki,
Da ne morem večí biti.
Jezus h kraju se pripelje,
Ga spové, mu dá pokoro:
Pojdi tjekej v gojzd zeléni,
Kleči, pa se ne ozeraj,
Kaj okoli se godi.
Kar t' bo od obraza teklo,

Tisto bodi živež tvoj.
 Klečal je tam dolgo časa,
 Dolgo časa, dvajset let.
 So kolena v skalo vrastla,
 Brada segla je do tal.
 Lov lovili so po gojzdu,
 Najdejo ga lovci mladi,
 Niso vedili, ne znali,

Kdo in kaj je ta ostúd.
 So prišli vkup, gledali ga,
 Z neba glas zaslišali so:
 Grešnik vstani, grešnik vstani,
 Grehi so ti odpuščeni.
 Grešnik precej se je zdrobil,
 Zdrobil kakor solnčni prah,
 V nebo zletel bel golobec.

Sveta Kristina.

(Vodice.)

Sveta Kristina bolna ležala,
 Bolna ležala, milo jokala:
 Ko bi pač kdo mi vode prinesel!
 Kaj je storila mačeha huda?
 Že mi je vzela kurjo čepinjo,
 In je prinesla gnojnice pit ji.
 Tako je rekla sveta Kristina:
 Če bom živela, vam bom vernila,
 Če bom umerla, Bog vam poplačaj.

Sveta Kristina bolna ležala,
 Bolna ležala, milo ječala:
 Ko bi pač kdo mi postljo prestiljal!
 Kaj je storila mačeha huda?
 V zglatve je djala ostrega ternja,
 V znojže je djala drobnega peska.
 Tako je rekla sveta Kristina:
 Če bom živela, vam bom vernila,
 Če bom umerla, Bog vam poplačaj.

Sveta Kristina bolna ležala,
 Bolna ležala, milo ječala:
 Ko bi pač kdo bil, da b' me počesal!
 Kaj je storila mačeha huda?
 Že mi je vzela ostre grebene,
 Ž njimi jo je tak terdo česala,
 Da je od lascev črna kri tekla.
 Tako je rekla sveta Kristina:
 Če bom živela, vam bom vernila,
 Če bom umerla, Bog vam poplačaj.

Že se je st'čila bela meglica,
 Polna je b'la nebeških angeljcev,
 Že so mi vzeli sveto Kristino,
 Nesli so jo v presveto nebesa.
 Že se je st'čila črna meglica,
 Polna je bla peklenske hudobe,
 Že so mi vzeli mačeho hudo,
 Nesli so jo v peklensko žerjavco.

Žaf. M. Valjavec.

Nesrečna ženitba.

(Liburnska.)

Gojla majka dva sina jedina,
 Jedan Kade a drugi Bogdane;
 Pa je Bogdan Kadulu govoril:
 Brajne Kade uženi i mene
 Za devojkú, kako si i sebe.
 Nimam brajne takove devojke,
 Nego jenu, a ona j' daleko;
 Do nje su ti tri godine dana;
 Do nje sam ti devetkrat hodio,
 Svih sam devet ranjen junak bil.
 Hodi branja tamo i deseti.
 Kô bi sreća da bi se udala!
 Prošli jesu s brajnom i deseti.

Njima j' majka milo govorila:
 Kad' ću vam se nadijati sinci?
 Aj ti Boga! stara majka naša;
 Ali kada ali nikadare?
 Kadar steku tri godine dana,
 Stani majka na vrata od grada,
 I pogledaj, skud' sunce izhaja;
 Ko ti shaja na vedroj vedrini,
 Kuhaj ti nam golemu večeru;
 Ko izlazi na tamnom oblaku,
 Nenadjaj se nikdar nijednomu.
 Kad' su stekle tri godine dana,
 Stane majka na vrata od grada,

Ter pogleda, 'zkud sunce izhaja;
 Sunce 'zhaja na vedroj vedrini.
 Kuha majka golemu večeru.
 Kad' je večer ura noči bila,
 Obe jesu brajni dojahali,
 Dopeljali nevesticu mladu;
 Al je njima govorila majka:
 Boga tebi aj Bogdanu mladi!
 Jel' to tvoja ta lepa divojka,
 Ali ti ni bela ni rumena,
 Nego ti je bléda i zelena.
 Aj ti Boga stara majka moja,
 Nemojte mi ljubko zamerati,
 Ni ne umi plaha jahat konja,
 Ni ne umi sprojti černu gorn;
 Načinite mehku posteljicu,
 I poleste lepo Maru mladu,

Neka mlada trudna opočine.
 Kada večer do večera došlo,
 Šla je zvati njeju stara majka;
 Stani Mare, da biš se naspala,
 Stani Marc doba je večerat;
 Ni ni čuti glasa ni pomene;
 Šla je ona bliže do postelje,
 Žute kose prik' postelje visu,
 Mare plava u černoj kervici,
 Gre povedat Bogdani junaku;
 Bogu tebe Bogdaniću mladi;
 Ali ti se je ostavit' korde,
 Ali ti nigdar ljubit ljubovku.
 Aj ti Bogu stara majka moja
 Neću se jaz ostaviti korde,
 Kô ni neću ljubiti ljubovke.

Žap. Volić.

Serbske.

Naj lepši lov.

Poči zora, še sim bil na dvoru,
 Dan zabeli, jaz na lov odidem,
 Jaz na berdo, solnčice za berdo,
 Al na berdu pod zeleno jelo
 Tu zaspala deklica je mlada;
 Ji pod glavo snopek detelje je,
 V njenih nedrih dva goloba bela,
 In v obleki iz goré jelenče.

Jaz ostanem, noč tu prenočiti:
 Zvežem konja za zeleno jelo,
 In sokola za jelovo vejo;
 Konju snopek detelje pokladem,
 In sokolu dva goloba bela,
 Momu gerlu iz gore jelenka,
 Meni pa ostane lepo dekle.

Jelen in vila.

Jelen pase po zagorju travo,
 Danes pase, jutro dan boluje,
 In po juternem zdihuje britko.
 Praša njega iz gorice Vila:
 „O jelenče, gojzдно gorsko zverče!
 Kaka tebe tuga je zadela,
 Da ko paseš po zagorju travo,
 Danes paseš, jutro dan boluješ,
 In pojuternem zdihuješ britko?“
 Jelen Vili tihoma besedi:
 „Sestra moja, iz gorice Vila!
 Jaz sim imel svojo košutico,

Pa za goro šla je na vodico,
 Šla je, al ni bilo je nazaj več,
 Ali kje je pot zgrešila ona,
 Ali so jo lovci ulovili,
 Ali pa je mene zapustila,
 Se v jelena druga zaljubila.
 Ako kje je pot zgrešila ona,
 Da bi Bog dal, da me skoraj najde,
 Ako so jo lovci ulovili,
 Bog naj lovecem mojo srečo dade,
 Ako se je v druga zaljubila,
 Bog daj, da jo lovci ulovijo.“

Asan - Aginica.

Kaj se beli na zeleni gori?
 Ali snegi, ali labudovi?
 Da so snegi bili, bili bi skopneli,
 Labudovi bili odleteli;
 Niso snegi, niso labudovi:
 Ampak šotor Age-Asan-age,
 On boluje na strupenih ranah.
 Njemu streže mati in sestra,
 Ali ženka mu od stida neče.
 Ko mu je po ranah bolje bilo,
 Pa poroča zvesti svoji ženki:
 „Nepočakaj mene v belem dvoru
 V belem dvoru, ne med rodом mojim.“
 Ko je ženka razumela govor,
 Pa je tužna to premišlevala.
 Vstane jeka konja okolj dvora,
 Da iz okenj zazvonijo šipe,
 In pobegne Asan-aginica,
 Za njo hčerki mile dve tečete:
 Verni nam se, mila majka naša!
 Ni to otec Aga-Asan-aga;
 Ampak ujec Pinterović Veže.“

Se poverne Asan-Aginica,
 Ter se obeša bratu okolj vrata:
 „O moj bratec! velike sramote!
 Me odganja od petero detet!“
 Veže molči, nič ji ne zaverne,
 Ampak seže v svilne žepe svoje,
 In poda ji pismo oprostjenja,
 Da se vda mu, komur ji je drago,
 Da se verne k mili majki svoji.

Kadar ona je prebrala pismo,
 Dva je sina poljubila v čelo,
 Ino hčerki dve v rudeče lice,
 Pa od sinka malega v zibelki
 Se nikakor ločiti ni mogla.
 Ali bratec vzel jo je za roko,
 Komaj jo od sinka je odtergal,
 Ter jo vergel k sebi na konjiča,
 Ž njo odjahal k belemu je dvoru.

Je na domu malo časa bila,
 Malo časa, še minul ni teden.
 Dobre ženke iščejo povsodi,
 Pa najbolj jo Imoski Kadia.

Ona milo svoga brata prosi:
 „Oj za Boga, bratec moj premili!
 Ne me dati, ne nikomur bratec!
 Da ne poči tužno seree moje,
 Kadar vidim sirotice svoje,“
 Ali Veže prošenj ne porajta,
 Ampak da jo Imoskemu Kadji:

„Lepo tebe deklica pozdravlja,
 Ino v listu tebe lepo prosi,
 Kadar zbereš v svate vso gospodo,
 Da prineseš zagrinjalo zanjo,
 Kadar ide memo dvora Age,
 Da ne vidi sirotice svoje.“
 Kadar Kadji belo pismo pride,
 Vso gospodo je poklical v svate,
 Svate zbral je, šel je po devojko.
 Srečno svati prišli do devojke,
 Ino zdravi ž njo so se vernili.

Ko so bili poleg dvora Age,
 Dve ste hčerki z okna jo vgledale,
 In naprot ji sinka dva tečeta,
 Tako svoji majki govorista:
 „Verni nam se, mila majka naša!
 Da mi tebi južinati damo.“
 Ko to čula Asan-aginica,
 Starašinu svatov govorila:
 V Bogu brat mi, starašina svatov!
 Poleg dvora konje mi ustavi,
 Da darujem sirotice svoje.
 So ustavli konje poleg dvora,
 Lepo svoja deteta daruje:
 Vsakem sinku pozlačene čizme,
 Vsaki hčerki pisano obleko,
 Ino sinku malemu v zibelki,
 Njemu pošle sviljeno haljino.

To vse vidi Aga-Asan-aga,
 Ter pokliče oba svoja sinka:
 „Pojta k meni sem, sirotka moja,
 Kadar neče vsmiliti se vaju,
 Vaša majka, serca kamenita.“
 Ko to čuje Asan-aginica,
 Z belim licem treši ob zemljico,
 Pri ti priči dušo je pustila
 Od žalosti gledajoč sirotke.

Bulgarske.

Vzrok požgane gore.

Oj me, ti zelena gora!
Kaj si, gora, povenila,
Povenila, posahnila?
Te je slana poparila,
Ali te požar požgal je?
Ni me slana poparila,
Tudi ni požar požgal me;
Ali serce moje je zgorelo.
Včeraj prišli sem trije so robi:

Pervi mili mladih Gerkinj,
Tu idoči so plakali,
Ah! kje je bogastvo naše?
Drugi ljubi černoookih Vlahinj,
Tu idoči plakajo: Kje so cekini vlaški!
Tretji ljubi mlade neveste Bulgarske,
Idejo in plakajo: Očestvo naše milo!
Mili sinki, mile naše hčerke!

S a n j e.

Zaspala deklica, zaspala
Na polju širem poleg morja,
Pod lovorom, zelenim drevom;
Pa tili veterček potegne,
Od lovora odkrehne vejo.
Se veja deklice dotakne,
Prebudi deklico iz spanja,
Pokara veter tiho ona:

„Ti veter ti, da bi ne pihal!
Zakaj iz spanja si me zbudil?
Kako lepe sanje sim sanjala!
Da prišli so trije mladenči:
Podaril prvi mi je ruto,
Podaril drugi mi cekin je,
Podaril perstan zlat mi tretji,
Objemal me je in poljubval.“

Ruske.

Goljufana.

Nad dolino je letala tužna tica,
Je raztresala v dolino sivo perje,
Nagli veter ga raznašal po dobravi,
Slabi glas se po puščavah je razlegal:
„Mi ne budi, boga tičica samica!
Mi ne budi detek še rojenih komaj!
Strelec ti v igrači je postrelil mlade,
Gnjezdo tvoje je razpuljeno pod dobo.“

Burja pišče, ploha lije v zimskoj noči,
Divja zver iz gore po poljanah brodi,
Žalostno samotna v svoji britki tugi
Ruže črne lase si iz glave božca,
Kluje belo labudovo svoje nedro:
„Vsuj se ti krasota moja zlorodivna!
In onemi serce nežno kakor kamen;
Odpri mila mati zemlja mi gomilo!
Brez podpore hmelj ne raste u puščavi,
Pod pozimskim solncem ne cvete cvetica,

Meni moč živeti ni brez mile tuge.
Ne branite, ne sodite mene ljudi!
Ni pogubil dolg me, le zaupno serce,
Nisim vedla, da v ljubezni je iznema,
Znala, da se zavolj tega more jokati,
Vsolzahnjil sim brala jaz poročstvo serca.
Zavolj njih sim otca, majko zapustila,
Svomu rodu, domu svom slovo sim dala;
Sim za tugo svojo v tuji kraj letela,
Za sramoto preletela dole, stepe,
Kakor da bi ženinov doma ne bilo,
Ko da bi ljubezen v mestih lepša bila,
Kakor da bi za gorami radost cvetla,
Da bi tuja zemlja grob topleji dala.
Vrag, povej, komú imam pred oči stopiti?
Kdo besedo prejme z mano o ljubezni?
Komu zapuščena žalost čem tožiti?
Kdo pokopal z milosti bo mene revo!“

Kako brez milega.

Moj preljubi, krasno solnce moje!
 Jasni sokol, zlatokrili orel!
 Celi teden tebe nisim vidla;
 Teden je, kar se gorje rodilo,
 Teden, kar veselje mi je prešlo,
 Premenilo se mi v serčno žalost!
 Ne poznaš več mili, devke svoje?
 Ona vene ko brez dežja trava,
 Ko v soparci cvetica brez rose!
 Pust brez milega ji beli svet je,
 Več ne misli na vesele družbe;
 Igre, plesi, smehi, korovodi
 Ne leže ji več na srcu njenem.
 Z oka lije solza ji po sili,
 Brez te ona krasnih dni ne vživa!
 Jaz iskala sim te v zlatem polju,
 Jaz brodila sim po sipkem pesku,
 Da bi srečala golobka svoga,
 Da bi vidla svitli mesec, tebe;

V hladnem lesu klicala sim tebe,
 S težkim hrepenenjem tebe zvala,
 Sami tički so odgovarjali,
 Sami tički z mano žalovali.
 Brez pomoči stala devka tvoja,
 Brez miru je bilo njeno serce:
 Pridi radost, hrepenenje moje!
 Stopi v izbo, kjer živi nesrečna,
 Se prikaži skoraj žalujoči!
 Dalji dan brez tebe je, ko leto,
 Kakor tič leti pri tebi leto,
 Teško mi živeti je brez tebe!
 Kot spomladno solnce led otaja,
 Tak ko tebe vidim žalost mine,
 Kakor veter z drevja listje siplje,
 Kakor bega krasno leto v jesen,
 Tak od hrepenenja jaz umiram;
 Hrepenenje me pod zemljo vleče,
 Mili moj, brez nade, biti tvoja.

Mladeneč.

Padla gosta megla je na morje,
 In britkoba zla v pogumno serce,
 Neče vstati megla s sinja morja,
 Ne britkoba zapustiti serca.

Ne blešči se zvezda v širem polju,
 Ogenček gori le majhen ondi;
 K ognju je pogernjena preproga,
 Na preprogi jak leži mladeneč,
 Platno stiska si na smertno rano,
 Zaderžuje vročo mlado kervco.
 Jak konjiček stoji poleg njega,
 Koplje vlažno zemljo svom kopitom,
 Ko bi hotel govoriti njemu:
 „Vsedi name se, na svoga sluga,
 Te domu poneseš, jak mladeneč,
 K otcu, materi in k tvomu rodu,

K detkan malim, k tvoji mladi ženki.“
 Kako zdiha hrabri, jak mladeneč!
 Dvigajo se njemu krepka persa,
 In omahnejo mu krepke roke,
 Se odpre njegova smertna rana,
 Vroč a kerv v potoku se mu vlije.

Spregovori h konju jak mladeneč:
 „Ah ti konj moj, konj moj zvesti,
 Si tovarš osode moje britke,
 Dobri, zvesti konjiček v carski službi!
 Ti oznanj moji mladi vdovi,
 Da zaročil sim se z drugo ženo,
 Da za doto vzel sim širo polje,
 Da zvezala naj je ostra sablja,
 Vlegla spati kaljena pušica.

Česke.

1.

Nad tem pustim lesom
Je veselje moje,
Daleč tje je, daleč.
Spokajte se skale,
Zravnite se dolí,

Nagnite se lesi;
Da se jaz ozrem tje,
Da ugledam kočo,
Kjer je radost moja.

2.

Cela lipa je v plamenu stala,
Mila moja je pod njo ležala,
Iskre nanje so padale,
Černe oči so plakale.

Ne plakajte oči moje mile,
Kaj se ne bi mlade veselile,
Kaj bi žalovale v cvetu
Na veselem svetu?

Ljubi imej mene, imej rad,
Bom kupila tebi vinograd,
Ti oral boš, jaz bom žela,
Bova srečna in vesela.

Midva bova zvesto se ljubila,
Za kar Boga bova le prosila,
Nama bo obilo dal,
Nama zmir na strani stal.

3.

Deklica, ki sramožljiva je,
Daleč proč mladenčú vogne se;
Kadar se ne more vognuti,
Kakor roža v lice zarudi.

Tako, ki pošten mladeneč je,
Tudi deklicam voguje se,
Ko ga deklica nagovori,
Si klobuk pomakne na oči.

4.

Zvezdica ti tamna!
Ko za solze znala,
Ko bi serce imela,
Zvezdica ti zlata!
Kak' bi ti jokala!

Z mano bi jokala,
Celo noč plakala,
Da za zlato doto
Pustil je siroto,
Jo zapustil mili.

Slovaška.

Skala, kaj da nisi počla, skala mila?
Kjer od milega sim vboga se ločila.

Loči, moj Bog, me nečimernege sveta,
Če ločiti mene hočeš od mladenča.

Moj Bog, otec moj! zakaj me tako tepeš?
Kar želim si, ti mi tega dati nečeš.

Hoti moj Bog! hoti skor me k sebi vzeti,
Naj se vsujejo mi skor mladosti cveti.

Pošli spanje slavčiku v zelenem gaju,
Da polajša se mu težko serce v raju.

Mi leži na sercu tako težki kamen,
Ni nikjer na svetu več veselja zame.

Zanj umerjem naj, ker ga ne smem ljubiti,
Materi in otcu voljo dopolniti,

Materi in otcu voljo dopolniti,
Sebi plakajoče serce umoriti.

Cegnar.

Litvanske.

1.

O solnčice, kaj mudiš
Tak dolgo se za goro?
„Za goro, ljubi moji,
Sedi sirotica,
Uboga, zapuščena.

Okó ne vzrè je vaše,
In vašega ušesa ne
Dosežejo nje vzdih,
Le jez samó jo tažim,
Otérám ji solzice!“

2.

Spomladi, ko po gredih
Na vertku razcvetó se
Mi rožice in lilje,
Povila, uboga divka,
Povila bodem venček,
Zastavico ljubezni,

Poslala ga v sinječo
Daljino dičnemu!
Ne morem nesti sama
In nočem ga po družih:
Prosila bom viharje,
Da k njemu ga vejó. —

3.

Jasno lesketa vodica,
Iz vodice pa dviguje
Rahlo hribec se zelen.
Vsred zelenega pa hribca
Košat dob prostira bujno
Svoje veje v sinji zrak.
K hribcu plavam v tugi svoji
Jez sirotica uboga,
Ter oklenem se z rokami
Svojmi doba na vso moč.
Al ne bodo spremenile

Se v prijateljske ročice
Nja zelene vejice?
Al ne bode spremenilo
Perjiče se šeptajoče
V milene besedice?
Ki potešijo težave,
In skerbi in tugo mi?
Oj spreljubi dob zeleni!
Al ne bodeš zapuščeni
S'roti otec in skerbnik?

Novogerška.

Lepa perka.

Tam dol na bregu, tam dol na morskem bregu,
 Tam belo ruto mladenča spira dekle,
 I zraven poje od svoje težke muke,
 Potegne vetrič, potegne čez bregove,
 I njeno suknjo nekoliko zavilne,
 Se breg zasveti, zasveti svet vesoljni,
 Veslajo mimo galije ino barke,
 I vse so nje lepote zabliščale!
 Pa naglo neha prepevati devica;
 Z besedo vljudno jo kapitan pozdravlja,
 I prosi lepo, da še bi prepevala.
 Pa pravi zala: Jaz nisim prepevala,
 Le po mladenču sim svojem žalovala,
 Ki me zapustil zavoljo domovine,
 Je tekel v vojsko, je upal v svojem sercu,
 Da se bo vernul v naročje svoje ljube,
 I da ga z vencem potem venčala bodem.
 Je že minulo deseto leto danes,
 Pa živa duša o njem še nič ni zvedla.
 Bom še čakala dve leti, da se verne,
 Ko čas poteče, postala bodem nuna.

Ceguas.

Jarilo.

V beli Rusii se imenuje *Jarilo* bog spomladi in rodovitnosti. Predstavljajo si ga zalega belega mladenča, kateri belega konja jezdi. Pokriva ga bel plajšč. Glavo mu kinča venec spomladnega poljskega cvetja. V desnici derži človeško glavo in v levici snopič klasja. Noge ima bose.

Njemu na čast praznujejo tamošnji kmetje čas prve žetve zvečer 27. mesca travna. Berž ko se zmračí, se snide nekoliko deklic v kakej hiši. Izberó si eno zmed njih za Jarila, ter jo oblečejo, kakor mislijo, da je Jarilo oblečen bil. Jo posadí na konjiča, ki je h kakemu steburu priklenjen. Na to jo jame cela družba okoli Jarila igrati in plesati. Vsaka deklica imá na glavi venec dušečega cvetja.

Ako je spomlad topla in prijazna in če je posebno dan praznovanja lep, se praznuje ta veselica pod jasnim nebom, kader svitati jema. Stareji ljudje ne branijo deklicam veselja. Dokler igra terpi, pojejo deklice enoglasno pesem, v kateri se popisujejo dela omenjenega boga, kako po celem svetu hodi, žitu rast povekšuje in ljudem rodovitnost podeluje.

Kamor s svojo nogo stopi,
 Rež povsodi gnati jema,
 Kamorkol' okó oberne,
 Tam povsod že klas dozreva.

Ta pesem je precej dolga. Čudno je, da to veselico samo deklice praznujejo ne pa mladi fantje. V drugih ruskih stranéh, p. v Voronežu, je bila navada, pred igro kakenga mladenča do polja spremljevati. Tam se je potem na slavo omenjenega boga pelo in plesalo.

Natoroznanske reči.

1. Kukovica.

Kdo ga pač še ni slišal veselega ptička, ki nam že sred malega travna, ko še logi niso popolnoma ozeleneli in še samo zvončki in trobentice cvetó, veselo spomlad oznanuje? „Kuku“ vpije, da se daleč čez polje celó v vas in v mesto razlega. Kdo vesolja ne poskakuje, kadar ga zasliši; kdo mar še ni štel, kolikokrat da bo zakukal? ali ni z denarji ropotal, da bi mu jih potem celo leto ne manjkalo? Zakaj neki ti tiček tako vpije? Kaj neki nam hoče pokazati, da nam vedno pravi: „Kuku, kuku?“ —

Misli si: „Najpred mene poglej!“ Če bi pa ošabnega tiča zares radi ogledali, kakšen je v obraz in kako je oblečen, beži z drevesa na drevo, iz germa v germ in se nikakor ne da vjeti. Je kaj plašen in vedljivega otroka daleč v lesovje zapelje; kadar se misli pa verniti, ga svari rekoč: „Kuku, glej dobro, da ne zajdeš!“

Če pa kukovico v pest dobimo, vidimo, da je velika kakor golob, po verhu in o stranéh pepelnatega perja; po persih in med nogami pa je belkasta in s tamnimi progami počez prekrížana. S svojim perjem se torej ne more kaj preveč bahati, ker ni prav nič lepo pisano; le njene nogó sta lepi, ker ste zlato rumeni in imate po štiri krempljice, kterih trije so naprej obernjeni, eden pa nazaj. Vendar jih tudi tako postavlja, da sta dva naprej in dva nazaj zasukana. Po perji je kukovica zelo podobna sokolu, in to dosti ljudi zapeljuje, da mislijo, da se kukovica spreminjuje; po zimi postane ropar, ki golobe, kokoši in tiče lovi, po letu pa je kukovica. Temu obrekovanju pa se ona vstavlja iz vseh močí ter slehernemu vpije: „Kuku.“ Poglej me dobro; moj kljunček je droban in raven, sokolov pa je debel, kriv in ojster! Najni suknici ste si res zelo podobne, po obrazih pa se dobro ločiva

Dobro smo jo torej ogledali; vendar ne neha vpiti: „kuku, kuku!“ Pojdimo za njo in ozmimo se po njenem prebivališču. Zeleni log je njeno stanovanje, vsako drevo njena hiša, slehern germček njena stanica. Ves ljubi dan leta po svojem pobištvu in kot skerben gospodar vedno pazi, da je vse v redu. Za družčino ne mara in se kaj skopo obnaša. Vrabci skupej žvergolé, golobje v družčini zobljejo in race v tropah po bistrlih valovih brodijo; le kukovica ne mara za nikogar in je naj raji sama. Samotna leta z urnima perutama po tamnem lesovji in po solnčnatem hribu ter vedno pazi, ali je morde kaka druga kukovica v njen log zašla. V svojem logu se obnaša kot prevzetan gospodar, ne terpi ne gostov ne beračev v njem. Če v njem kako drugo kukovico zasliši, naj si bo tudi njena sestra, oče ali mati, jej togotno zavpije: „Kuku“, „ali ne vidiš, da sim tukej jez gospodar? Hajd urno se poberi iz moje hiše!“ In kadar ptujka ni precej pri volji iti, se hud boj vname, da se perje kadí; slabeja mora bežati in si družega loga iskati.

Navadno pa se po svetu tako godi, da je to, v čemur se kdo pregreši, njegova kazen. Tako je tudi kukovici nepoterpljivost in togota dostikrat v nesrečo. Lovcom in tičarjem je njena navada znana in zato z ustni in z dlanmi ali pa s piščalko nje vpitje oponašajo, kadar jo hočejo vjeti. Kukovica se stogoti in navadne skerblijivosti in previdnosti pozabljivši urno prileti, ptujega vsiljenca pregnat — in kmalo visi v locnu ali vstreljena na tleh leži.

Zakaj je neki kukovica tako nepoterpljiva, zakaj je tako samopašna? To lahko zvemo, če pogledamo, kaj kukovica je, kaj ima za kosilo in za večerjo. Gosenci in kukci, metuljev in mušic išče neprenehoma od zgodnje zore do poznega mraka; njen želodec je velik, ti merčesi pa so kaj majhni. Zato celi dan leta za svojim vsakdanjim kruhom, urno leté gosence po cvetlicah pobira in mlado lističe sovražnih kukcev in uši trebi. Karkoli ji zeleno hišo kvari, ona v kazen brez usmiljenja požre. Veliko gosence pa je z dolžini kocinami obraščenih, in te kocine se kukovici v želodcu zapčijo, da je znótraj podoben kožuhi, za česar delj so časih ljudje mislili, da kocine v želodcu same zrastejo. Vendar pa ji to nič ne škoduje. On in ona sta popolnoma enako oblečena; le mlade babice so bolj rujavkaste, pa sčasoma tudi sive postanejo. Po glasu se kukovice ločijo, ktera vpije „kuku“ je gotovo on; ona se le dere, kakor da bi se kdo smejal.

Kadar se drugi tiči, kateri nas jeseni zapuščajo, iz daljnih dežel, v kterih so zimo prebili, vernejo in začnejo gnejzda delati, se tudi kukovice sparijo, ali gnejzd se jim ne ljubi delati. Drugi tički znašajo šibice, bilke, mah, perje in volno in si prav mehke in gorke gnejzda delajo. Kukovica pa ne — on počiva in druge gleda, ter jim za kratek čas „kuku“ poje, ona pa se smeja! Tašice, penice, pastaričice in drugi tički v storjena gnejzda jajčica znašajo in hodijo še kacega červička ali hladne vodice iskat, preden začno valiti. „Kuku“ zavpije poredoma kukovica svoji babici, in ko bi trenil, ona tiho priferi po germovji, ogleda gnejzdo, ali bo živež mladih tičkov tudi za kukovico ali ne, in če ji je všeč, urno toliko jajčic iz gnejzda pomeče, da ima njeno prostora v njem. Potem svoje jajce vanj znese, proč zleti in se smeja. Mali tički se kmalo vernejo. „Kuku“ jim vpije norčevaje zviti starec — toda oni so prezaupni in ne vidijo, da njih jajčica pobita na tleh leže in da imajo ptuje v gnejzdu. Vsedejo se in skerbno valé, ter se že pred lepimi mladičev veselé. Mlade tičice se zvalé in z njimi vred tudi mlada kukovica. Stari skerbno červičkov donašajo, vedno odperte kljunčike polniti; toda mlada kukovica je naj večja in grozno silna in nesramožljiva; vedno čverči in vse hoče sama požreti. Tako manjše bratce spodjeda, da vedno pešajo; pa kaj še! kadar ptuji trot toliko odraste, da mu začne gnejzdo majhno biti, jih celó iz njega pomeče, in oni potem v mokri travi mraza poginejo, ali pa mačkam ali podlasicam v zobe pridejo. Čim večja mlada kukovica prihaja, tím nesramniše se obnaša; požrešna je tako, da dostikrat glavo tička, ki mu v kljunu červiča moli, zgrabi in jo do kervavega stisne. Če kakšen otrok do gnejzda pride, in se lepim tičkov zveseliti hoče, ga ježno pogleda, perje našopiri, se znak vleže in s kljunom in s kremplji za roko grabi. Kadar perje in peruti zrastejo, iz gnejzda zleze, ter gre iz veje na vejo, in skerbni, ogoljufani reditelji jo še vedno pitajo, dokler se ji perutnici toliko ne utrdite, da si sama zamore živeža iskati. Tako morajo mali tički stari kukovici neotesane bečke odrepati in nimajo družega zato, kakor da njih lastni mladiči zraven snedenega pritepenca poginejo. Stara kukovica v slehernó gnejzdo le eno jajce znese; čez nekaj dni v drugo gnejzdo spet eno,

in tako kacih pet ali šest. Se vé da jih tudi dosti konec vzame, ker jih zlasti dihurji radi jedó.

Kadar so jajca znesene in lepo pospravljene, se kukovici, on in ona, spet ločite. Vsaka spet sama zase živi, in celo svojega lastnega otroka blizo sebe ne terpi, kadar je odrasčen. Po tem takem mlada kukovica očeta in matere nikoli ne spozna, ker kmalo spet v gorkeje kraje, kjer ni zime in jim živeža ne pomanjkuje, odleté. V jeseni se vse mlade kukovice enega okraja zberó, in se v družini na pot spravijo, in jih ni nazaj, dokler jim ni spomladi spet miza pogrnjena, in z brezštevilnimi plemeni merčesov pokrita. Tedaj se spet njih vpitje v logu zasliši in sleherni, kdor jih čuje, skerbno šteje, kolikokrat bo zakukala, ker kukovica po mnenju praznovernega ljudstva, leta življenja prerokuje; ali z denarji žvenklja, ker ga potem celo leto ne zmanjka — pa le tistemu, kateri ga ima dosti — ali ki zmerno in zadovoljno živi.

2. Detal.

Tudi med tiči se nahajajo bogati in siromaki, imenitni in nizki, kralji, knezi in pošteni rokodelci. Sokol in jastreb se s krivima kljunoma in z ojstrimi kremplji vozita na lov, žerjav in štoklež sta ribiča, ter hodita po ribnjakih in lužah ribit; lastovka si zida kot zidar trdno gnezdo; daleč v gojzdu pa prebiva tičiji drevar in tesar, revni *detal*. Štirji bratji so, ki se od enacega dela živé, pa so razno oblečeni. Naj večí med njimi je *žolna* ali *čérni detal*; njegova sukunjica je črna in verh glave ima rudečo kapico. Lepo zelen in rudečkast je drugi, ki ga zavolj zelene sukunje imenujejo, *zelenega detala* ali zavolj vednega kričanja piv, piv, *pivko*. Zadnje dva pa sta bela in črna, ter imata suknjico z rudečimi zaplatami zakerpano. Nju eden je večí, drugi malo manji. Imenujejo ji *pisana detala*. Živé se ti tiči kaj revno, desiravno skoraj zmiraj meso jedó. Nikoli jim ne pride kaj kuhanega ali pečenega na mizo; gadi, červi in ostudni kukci so njih jed v delavnik in v praznik; brez soli in zabele koj sirove žró. Vender pa so pri tem vedno veseli in dobre volje. Komaj se dani, že delat hité. Kričaje leti detal v gosti, tamni gojzd, kjer naj večja in naj starša drevesa stojé, ter jih z ojstrim in umnim očesom zaporéd ogleduje. Zdaj zagleda pripravno drevo. Urno se nanj zaleti, in se v sredi debla na gerbasto skorjo trdno prime. Po dva krempeljca naprej in po dva nazaj postavi. Rep ima kratak in perje v njem je terdo in ojstro, da se ž njimi na drevo usede. Za sekiro pa ima ta čudni tič terdi in ostri kljun. Kljun je podoben zagojzdi, ki jo drevar v les zabija ter ga z njo cepi; le bolj ojster je na koncu. Trdno je v glavi na kosti priraščen, da detal veliko luknjo v drevo ž njim zdolbsti zamore. Časih le skorjo prekljuje in puže, ki jih kukci za njo zaležejo, požira. Po sto in še več jih dobi za kožo taci puž, ki drevo skrivaj spodjedajo in če jih ne pokončajo, s časoma umoré. Vertnar in gojzdnar nevarnega sovražnika ne zapazita, preden ne začne cvetje venéti, veje suhleti, in vse drevo pešati, in je že prepozno pomagati. Ali detal z bistrim očesom kaj hitro škodljive merčese za kožo zapazi; urno na drevo spleza, s kljunom v trohli les seka, da daleč okrog terske lete in se po gojzdu razlega. Kar na enkrat pa preneha in na drugo stran debla hiti, ter sleherno špranjico in luknjico natanko pregleduje. Zakaj neki? Morde gleda, ali bo kmalo skozi drevo prekljuval? Tega ne, le červičev in kukcov išče, ki so ostrašeni pred njim sem bežali.

Detal je pa tudi ves po tem storjen, da si zamore lahko živeža iskati. Jezik ima dolg, tanek, in ga zamore daleč iz kljuna pomoliti. Ni mesnat in mehak, kot družih tic, ampak terd in oster kakor igla. Tudi ima na njem veliko ostrih nazaj zakrivljenih kljuk, da se mu nabodeni merčesi ne morejo zmuzniti. Kot bi trenil ga vtakne detal v luknjico, puže nanj nabada in jih željno žré. Po zimi pa, ko mu merčesov manjka, si mora se ve da tudi družega živeža iskati. Je o tem času bukovo žir, lešnjake in tudi smrekovo seme iz storžev kljuje.

Luknje, ki jih detal, kukcov iskaje, nareja, družim ticam prav pridejo, ki v njih redé. Senice, škorcei in druge tice si vanje gnjezda delajo in v njih prebivajo. Tako je detal tesar družih tic, ki jim hiše dela. Pri tem pa vender ne pozabi tudi sam zase skerbeti. Spomlad si z babico vred ogleda pripravno drevo, in globoko, po dve pedi dolgo in v dnu prostorno luknjo zdolbe. Potem jo lepo ogleda, treske in iverje pa previdno precej daleč od drevesa znosi, da bi gotovo nihče njegovega gnjezda ne zapazil. Na mehkih terščicah in na červojedini ona lepo bele jajčica znese in jih izvali. Skerbno potem mladičem starca jed donašata ter jih lepo pitata.

Kdor če obogateti, pravi stara pravlica, naj poišče detalovega gnjezda, in kadar starec iz njega po živeža izleti, naj ga z leseno zagobjdo zabije. Stari prileti nazaj, in najde luknjo zabito. Urno spet odleti, in kmalo pride nazaj s korenino, ki zaklete duri in zaklade odpira, v kljunu. To korenino k zagobjdi pritisne, in kot bi ustrelil, zagobjda iz luknje zleti. Tič se ustraši in korenino, na tla spusti; kdor jo v pest dobi, zamore ž njo vsaka zakleta vrata in skrite zaklade odpirati, ter z lahkim delom bogat mož postati. — Mi sicer ne vemo, kje da bi se take korenine dobile, in kje da jih detali nosijo, ali kdor pridnega detala pazno ogleduje, kako skerbno dela od zore do mraka, kako svoje mlade ljubi, in je vedno vesel in dobre volje, se lahko dokaj nauči, kar je saj toliko, če ne več, vredno kot taka korenina.

3. Polž.

Komaj pomladanski dež pervikrat zemljo pomoči, je na enkrat vse živo polžev, ki vse križem lazijo. Po tleh se plazijo počasno dolgi nagci, ter belo cesto za sabo puščajo; po deblih dreves pa, ki ravno svoje popke odpirajo in lepo zeleno perjiče v hladno sapo razprostirajo, plezajo majhni polžiki, ki imajo svoje lastne rumene in s črnimi progami opisane hišice na herbteh; celó po vodah in lužah plavajo v sivih in rujavih lupinah. Kako pa, da nekteri nimajo hišic, v ktere bi se pred sovražniki skrivati zamogli, kakor drugi delajo? Ali so jih morebiti kdaj imeli, in so jih po nevoščljivosti in lakomnosti družih žival zgubili, kakor marsikaki priden človek po sosedovej hudobi hišo zgubi, kakor lisica jazbeca iz njegove luknje prežene, kakor se pajk svojega brata loti, ga umori, požré in si njegovo mreževje prilasti? Ali se morde nagim polžem tudi taka godi? Ne tako, ti reveži so brez hiš na svet prišli in si jih tudi delati ne morejo. Od kod pa drugi polži lepe pisane hišice dobé? — Poslušaj!

Stara polževka veliko jajčic v mokro rušno zleže; solnce jajčica zvali in iz njih prav majčkini polžiči z ravno tako majčkinimi hišicami zlezejo. Hišico toraj polž že od svoje matere dobi, jo na svet že sabo princse. Toda mladi polžek vedno raste in kmalo mu je hišica pretesna. Zdaj pazno in previdno svoje štiri očesa izpod strehe pomoli; očesa ima na rožičkih, katerih

dva sta večji in dva manjši in ki se raztegniti in spet vkup zvleči dajo. „Roge ima, kozel ni.“ Ozira se po živéžu, ter leze v zeleno travo in k pisanej cvetlici. V gobčiku ima dva majhna zobá, s kterima mlajša peresa odgrizuje in jih potem požira. V želodcu se spreminjajo v svitel smerkelj, s kterim se poprijema, kadar kam leze. Iz tega smerklja tudi hišo dela, in sicer obroč za obročem, dokler celega ovinka ne naredi. Novejši ovinki so vedno večji, kakor tudi polž raste. Podoben je polž umetnemu gospodarju, ki hišo povikšuje ali podaljšuje in razširja, kadar mu pretesna postaja. Kadar pa kdo hišo povikšati hoče, mora vselej streho iz nje vzeti, da zamore na stari zid dalje zidati. Enako se tudi polž obnaša; spomladi, kadar misli hišo dalje zidati, zadnji obroč, to je rob odgrize in potem spet na novo dalje delati začne.

Trava, katero sne, se spreminja v smerkelj, smerkelj v lupino. Iz trave in cvetlic si toraj umetni polž hišo zida. To je gotovo veliko čudo. Pa saj se tudi iz kruha in iz juhe, katero povživamo, terde kosti našega trupla delajo, kar je gotovo tudi čudno. Lupina je polževa kost, drugi je ves mehak; zato je pa tudi k hiši priraščen in je ne more zapustiti. „Tovor nosi, osel ni!“ Zatoraj polž ne more kaj hitro teči, ker mora vedno vso hišo za sabo nositi, vendar je pa povsod doma, kamor koli pride, in če se mu kaj žalega zgodi, se mirno v svojo hišo umakne, in je varen v zavetji terde lupine. Lupina je z rumenimi in rudečimi progami kaj lepo preprežena in se rudečkasto sveti. Nekteri morski polži imajo hišo s čudnimi bodečimi roglji obraščeno in so prelepo pisani. Eni se svetijo kakor škerlat, drugi kot zlato; eni so le ene barve, drugi pisani in nekteri prižani kot tigrova koža. Eni so viditi, kakor da bi bili iz samega sladkora, drugi iz bele lončenine in nekteri iz svile rude. Tako je Bog vsakej stvari lastno lepoto dal, in v vsakej reči se njegova mogočnost in modrost razodeva.

Kadar cvetlice odeveto, in se listje posuši, polža zebsti začne in zato si poišče mirnega kotiča za kako skalo, v mahovji, v germovji pod listjem ali v kakej luknji, zleze vanjo, in iz svojega smerklja vrata pred hišo naredi. Kadar jih ima dobro zaperte, zaspi in celo zimo dremlje. Večkrat pa pride po zimi kak požrešen tič, spijočega polža poišče, ga ob kamen trešči, da se lupina razleti, in ga požré. Kadar se polž postara, hišne vrata jeseni pač zapré, pa jih spomladi več ne odpré. Lastna hiša je zdaj njegov grob, ktereга si je sam zagrebel. V njej strohni in motna voda se iz nje izlije, ki v zemljo zleze. Tukaj jo koreninice cvetlic popijo ali pa se spari, kot meglica v zrak izpuhti, in kot dež spet na zemljo pade. Tako se polž spet v cvetlico spreminja.

Prazna hišica se pri potu ali za mejo valja, kukci ali črvički se vanjo spravijo, ali pa jo otroci poberó in se ž njo igrajo. Pa tudi terda lupina s časoma strohni in razpade; spet se zmeša s perstjo, iz ktere trava in cvetlice rastejo. Tako gre vedno dalje: iz cvetlic rastejo polži z lepimi pisanimi hišami in iz strohnjenih polžev spet dušeče cvetlice postajajo. Tudi to je božja mogočnost in modrost!

Utrinki.

Spisal Jeriša.

I.

Ima trenutkov v našem življenju, ki so tako polni svetlobe in radosti, da vskipi ti seree, ki objelo bi vesolni svet v ednem neskončnem objemljeju. — Kedar se ti solnce sreče zagerne s tavnimi oblaki nezgode — o tedaj se spominjaj onih trenutkov ter izposojaj si od njih svetlobe, in vse življenje se ti bode spremenilo v edno svetlo drago, kjer solnce dovoljnosti in sreče ne zaide nikdar!

II.

Bodi si svest: Bog tirja od tebe le, da mrežo veržeš v morje, ne pa, da hkrati uloviš rib: ribe poditi v mrežo je Njegovo. —

III.

Besede ljubezni so podobne duhtečim cvetlicam: poznamo njih blagovonj, in vemo, kako diše, pa je vendar vselej radi duhamo. —

IV.

Zemlja je dolina solz; ima pa solz žalosti, in solz veselja, in v naši moči je, spreobrniti zemljo v dolino solz alj veselja. Vsaka radost, ki jo užijemo tukaj, je zarja lepše na onkrajnem svetu; sledna bol, ki zadene nas tukaj, od Boga je vsajena klica, ki se bode na onem svetu razcevela v rajsko veselje, ako jo preterpimo voljno in vdani v Božjo voljo.

V.

„Vera brez del je mervta!“ Domoljubje tudi!

VI.

Kjer živi prava poezija, doni ko stolp Memnonov, ter naznanuje vzhod narodove slave.

VII.

Ljubezen je slepa in zaslepuje, pravijo. Bosa je ta, pravim jaz. Prava ljubezen ne slepi, timveč videčemu bistri pogled, slepemu ga vrača. Kdor ljubi, spoznava še le pravo obličje svojega ljubljenca. Obrazne čerte, ki se memoidočemu dozdevajo mervte, razkrivajo svoj pravi globoki pomen še le duši, ki ljubi; ona umè čitati skrivnostni pis tega obličja, ki je vsakemu družemu skrit — ljubezen sama more popolnoma zapopasti lepoto.

VIII.

Kristus je rekel: Tretji dan bom vstal od smerti!“ in vstal je. — Marsikdo pravi: „Jutri čem vstati iz postelje nedjavnosti, in poprijeti se dela“ — ali koliko jih je, da vstanejo?

IX.

Terplenje ni družega, ko dolga senca, ki jo prihodno veselje razgrinja po sedajnosti. —

X.

Sneg je pokrival vert in njivo, drevesa so stegale nage svoje rame proti nebu, molčal je gaj, noč je zastirala celo natoro v širno svoje zagrinjalo — in tužne misli o minljivosti vseh stvari so mi zavnemale dušo: edna zvezdica le se mi je naproti smehljala iz višave ter čudno prilagala žalosti mojega serca. „Kaj se smehljaš, o cvetka nebes? Jokaj se raji z menoj, ter ne oponašaj mi tuge, ki mi zaliva serce!“ Ali čuj! nebeški blagoglas mi udari na dušno uho: „Ne oponašam te, tužni romar! timveč veselim se, videč iz višine rajsko divico pomlad, ki se jaderno bliža s svojo veselo, oživljajočo družčino. Vzdigni se kviško, spreljubi! ugledal jo boš tudi ti, in veselil se z menoj!“ —

XI.

Ptiča spoznaš po perju, človeka po govorjenju in zvunajni obnaši. Kdor je rojen v kaluži, govori od kaluže, in brepeni po kaluži. Mesenemu je tudi Rafaelova Madona zgolj slika lepega dekleta.

XII.

Človeku je naloženo, da v ideji pojame celoto, in pri tem izpolnjuje malo mestice, ki mu je določeno v sestavi človeštva. —

XIII.

Meje prijazni obdaja ljubezen; meja ljubezni pa se zove „neskončnost.“

XIV.

Katolicizem prijemlje žarek svitlobe, ki mu priseva od zgoraj; podaja ga človeku, da ga poplodi z umom svojim, in glej! slabi žarek se preminja s pomočjo poplojenja v svitovje, ki napolnjuje zemljo in nebo. —

Modrijani tega sveta pa začénjajo s tim, da zakrijejo z gostim zagrinjalom resnico in svitlobo, ki ste nam prišle od zgoraj; dajaj umu neuganjivo zastavico, kako ukresati s pomočjo poplojenja resnico in svitlobo iz dvombe in tamote. Le svitloba pa rodi svitlobo, in tamota tamoto! —

XV.

Razpečativši pečat je marsikdo že zapečatil vso nado svojega življenja; in zgodilo se je, da razganjen list je postal mertvaški pert našega veselja. — Par besedic le — al tako globoko se vrinejo v naše življenje, da bi si nikdar nikdo ne bil mislil tako. Mraz in tamota obideta tedaj ubozega človeka, dok da se ga dotakne njegov sveti angel varh, ter oberne mu vkviško njegovo dušno oko, tako visoko, da bi si sam ne bil mislil nikdar kakó — prinese mu blagovest od življenja in veselega vstajenja mesa, ter položi jo v dušo njegovo, zapečativ jo Božjim znamenjem „Večnosti.“ — Tako menjamo list za list; bol edne vesti je cena druge, na kateri se blišči Božje znamenje do dneva razpečatenja. Tedaj se bode spolnilo veselje, katero je pripravil Bog onim, ki ga ljubijo, ki njegov blagoslov spoznavajo v slehernem odelu prejemši ga s pobožnim duhom, — ki so mu tako zvesto vdani, da, naj tudi naprasna bol preterga življenje, sopet prejemajo sdružbo, svit in novo življenje od Njega, ki je Oče vseh. —

Terst.

Pod stenami golega Krasa v dolini, katero od južne in vzhodne strani prijazni griči, od zahodne in deloma od severne jadransko zeleno morje obdaja, leži *Terst*, bogato in prvo trgovsko mesto Avstrijskega cesarstva. Raz sosednih gričev zagledaš v severo zahodu bližnji otok Grado in polotok Oglejski, na robu predgorja Duino in zadej v sinji daljavi bele gore poleg Verone, ki iz globočega morja svoje stare verhove mole, na desni primorsko predgorje, Občino, in na jugu, na osti zaliva teržaškega bližnji Skedin (Servola), kamor se posebno pozimi rada Teržaška gospoda sprehaja. Na gričih za mestom leži v podobi polomesca stotero kampanij, obdanih od lepih vertov in krasnih nogradov, kjer se je obilo žlahtnega vina pridelovalo, dokler ni huda tertja bolezen končavala plodonosnih brajd. Dva drevoreda zaljšata okolico mesta; prvi se začne na izhodni strani v mestu, v ulici „*Acquedotto*“ (vodotoč) imenovani, in pelje vun iz mesta v najprijetniši, od Teržačanov toliko ljubljene gaj „*Boschetto*“, kamor se poleti sploh teržaška gospoda na sprehod peš in v urnih kočijah podaja. Verh tega z starimi, z beršlinom ovitimi brasti obraščenega in tu in tam na novo pogojzdenega griča, kamor je več lepih cest in potov speljanih, se odpira naj krasnejši pogled na mesto, njegovo okolico in na celo neizmerno morje. Tu stoji mestno *strelišče*, katero se pa ne obiskuje toliko, kakor v mnogih drugih mestih, nekaj ker je preoddaljeno, nekaj pa tudi gotovo zavolj tega, ker je v gostivnici tukaj vse neizrečeno drago in zraven tega se še sploh tožbe čujejo o slabi pijači; pa tudi strel ne veseli Teržačanov toliko, kakor prebivavce mnogih drugih mest, kar se zavolj krajnih razmer lahko verjame. Drugi drevored na zahodu mesta pelje proti novi Lloydovi barkotesarnici na potu v Skedin, ki je sprehajališče v bolj hladnih letnih časih. Ako se vstopiš tu pozimi ali v zgodnji spomladi k potu v nedeljo popoldne, ko je vreme prijazno, se boš čudil sto in stoterim kočijam, ki ena za drugo tu mimo dirajo v Skedin, kjer se toliko ljudstva nabere, da večkrat ni mogoče nikjer prostora dobiti. Tu točijo sladki rofošk, ki dopada posebno gospem in gospodičnam, ker ženski spol ljubi sploh sladke reči.

Drugi sprehajališč na subem Terst nima. Bolj male gospode in delavcev se v poletnem času, v nedeljah in praznikih mnogo v bližnje kampauje na bokal črnega vina podaja, kjer se pa tudi pogostoma namesti enega bokala, njih pet in še več spraznuje, in pri tem takem je naravno, da se zvečer na mestnih ulicah marsikak dobrovoljen pevček prikaže, ki ga nosi toliko pod kapo, da pod težo noge omahujejo. To je tukaj navada, in kaj mara in porajta naš delavec, ako je v nedeljo par petie zapravlil, da je le dobre volje bil, saj zasluži na dan, ako kaj velja, terd križavec. — Drugi imajo navado v praznikih in nedeljah bližnje soseske v veseli družbi obiskovati in se ondi kratkočasvati, ter se podajajo v kočijah na Občino, v Lesano, Boljunce, Prosek, Teržišče in druge v mestni okolici ležeče kraje. — Vsakdanje sprehajališče v mestu je imenitni *corso*, naj daljša in deloma naj širokeja

mestna ulica med novim in starim mestom, v sredi najlepših poslopij, najimnitniših teržnic in prodajavnic, ki sega od jugovzhoda od stare šrange noter do morja; pri morju pa *molo S. Carlo*, ki sega iz srede mesta v morje, na ktereга levi strani stoje Lloydovi parobrodi in na desni druge kupčijske barke.

Še bolj kot sprehajališča na suhem se obrajtajo na morju. Ne le, da se pridno obiskujejo tuje vojaške, zunaj na morju stoječe barke, tim več, ako je vreme ugodno in morje ne preveč valovito, posebno pogosto odrivajo brodnarji svoje čolne z razpetimi jadri od bregov, ko pri dobrem vetru ko tica ferče s pevajočimi ali smodke puhajočimi mladenči, z boječimi deklkami, s pogumnimi možaki in skerbunimi materami v bližnji sv. *Jernej*, kjer dobiš za dobro plačo dobro pijačo, črnega prosekarka, in za zdrav želodec zdrav prigrizlejš. Od tod vživaš posebno lep pogled na zeleno morje proti zahodu, in kakor da bi iz morja rasel, stoji pred tabo kaj krasno *Terst* po celem morskem bregu od svetilnika na zapadu do novega Lazareta na severo-vzhodu. Ker Lloydovi parobrod poletnega časa pri lepem vremenu vsako nedeljo in vsak praznik *Teržačane* v sosedne primorske mesta: v *Koper*, *Piran*, *Duino* in *Isolo* v razveselovanje vozi, se ve, da se jih ne manjka, ki se te priložnosti radi poslužujejo, posebno, ker na parobrodu godci lepo godejo in se verste plesavk berhko sučejo.

Mesto samo, močno polomescu podobno, razdeljuje, kakor smo že zgorej omenili, imenitni korso, akoravno ne prav natanjko, v *novo* in *staro mesto*. Novo mesto stoji na vzhodni strani in po celi širokosti morske luke, je večje kakor staro mesto, prav snažno in lepo zidano, z ravnimi enako širočimi ulicami, ima poseben lep tlak iz velicih kamnitnih plošč, po katerih, ker so iz brusivnega kamnja, mnogokrat zapaziš, da ljudje sekire in enako orodje brusijo; pohištva so snažne in prostorne, je z eno besedo prav prijetno mesto. Staro mesto leži na zapadni strani na podnožju griča, na katerem so grad sozidali, in deloma na griču samem, je kaj tesno, ima prav ozke ulice, da se tu in tam težko dva človeka srečata, v nekterih kotih je dovolj nesnažno in ne kaj vabivno; stanovati v tacih krajih, kamor nikdar ne posije milo solnce in je mimo tega veden šum in šunder, vpitje, krič, ropot in rožlanje, je toliko manj prijazno, ker so stanišča večidel tamne, ker večkrat neprijeten duh v nos bode in ker se radi zavolj nesnage vsakosortni merčesi rede. Staro mesto ima to edino dobro, da pozimi v njem ni tako nadležna huda burja, ki po ulicah novega mesta hudo vihra in piska in žvižga; odvrča pa burjo homec, ki zadej stoji in sila ozke in zakrivljene ulice, da vanje ne more. Da so v starih časih mesta s tako ozkimi ulicami zidali in vse na kup tlačili, je velevala tačasna politika, ker v ožinah so se lahko sovražnikom branili, kar bi se v odprtih mestih ne bilo moglo zgoditi; in ravno *Terst* je imel z Benečani dolgoterpeče in serdite boje, ktereга so večkrat osvojili, pa vedno sopet zgubili, dokler se ni za vedno Benečanskega leva rešil in se odsihmal tako okrepil, da je že nekdajno zapovedovavko, toliko mogočno in visoko kraljico morja, prekosil.

Akoravno ne najdemo pri mestnih stavbah nič posebnega, vendar enakomernost in talianski okus dajeta mestu — pa le novemu — neko prijetnost in dopadljivost, ki se ne najde povsod. Že nizke strešja, da se komaj opazijo, ki so zavolj večkratne hude burje z opečnimi korci krite, in tu in tam z zalimi podobami okinčane, dajejo neko dopadljivost vsaki stavbi, da ni, kakor v nekterih mestih — ako mi je dovoljeno se poslužiti prilike — podobna možu, ki nosi večjo kapo od sebe samega. Med vsimi stavbami celega mesta

je brez dvombe naj veličastniša nova na štir vogle zidana bolnišnica, ki leži na vzhodni strani mesta, in jo že na cesti, ki od Občine pelje, lahko razločiš, ker zmed vsih stavb zavolj posebnega obsega veličansko tu stoji. Sicer obstoji le iz treh močnih nadstropij, ali meri po dolgosti 280 in po širokosti 200 korakov, na dolgost ima v eni versti 49 in na širokost 35 oken. Na njenem dvorišču bi se zamoglo strelišče napraviti, tako obširno je. Poslopje je zares veličastno od zunaj na videz, pa ravno tako prostorno, čedno in krasno je od znotraj, zares mojstersko delo. Mostoviži so široki, da bi se zamogli hlaponi po njih voziti. Lepa kapela in dobroprevidjena lekarnica kinčate notrajno vravnava. Da ne govorim o koristi in neprecenljivih dobrotah, ki jih prinaša ta naprava bolnim različnih stanov, vendar ne morem opustiti pri tej priložnosti nekoliko o tisti pomembni zibelki omeniti, v katero nezakonske matere, ki ne morejo ali nočejo svojih otročičev rediti, pokladajo uboge male stvarce. Na južni strani bolnišnice od zunaj je votlina v zidu, u kateri leži zibelka, ki je navznotraj obrnjena in na vreteno priterjena. Ako tedaj kdo hoče otročiča vanjo položiti, mora zibelko navzunaj zasukati, ko to stori, zapoje zvonček k vretenu privezan, in čuvajka skoči po otročiča. Ali ženska, ki je otroka v to zibelko položila, zbeži naglej ko zamore, ker, ako jo zasačijo, mora sama otroka dobiti. Naj opomnimo še prelepega, ganljivega napisa, ki nad to zibelko za resnico na pravem mestu stoji. Glasi se takole:

„Per che il padre mio, e la madre mia mi hanno abbandonato:
Ma il Signore si e preso cura di me.“

Salmo XXVI v. 10;

po slovensko:

„Me moj otec je zapustil, zapustila moja majka:
Al Gospod se mene je usmilil,“ —

Naj lepše poslopje za špitalom je brez dvombe „*Tergestejo*“, ki stoji na korsu in je bil postavljen v letu 1842. Obstoji iz štirih nadstropij in je posebno krasno na štir vogle zidano. V sredi, kakor je pri tacih palačah navadno, nima dvorišča, ampak veliko dvorano, v kateri se zbirajo vsaki dan opoldne trgovci v posvetovanje in pogovore. Nad to veliko dvorano je razpeta streha iz stekla, da od zgorej noter svetloba dohaja. Med pogovori se zapre ulica, ki mimo pelje, z železno verigo, da trgovcev v pogovorih ne motijo mimo derdrajoči vozovi. Kako močno so tu zamišljeni gospodje v svoje opravila in koliko jim je mar, kako stoji srebro in zlato, se razvidi iz sledeče resnične dogodbe: Poprašavšemu necemu praškemu profesorju, ki je iz zlate Prage v večni Rim potoval, kje da je Lloydova vradnja, odgovori nek gospod:

„Štir in devetdeset in pol“ — Akoravno je še več lepih palač, kakor *Borsa* zavolj marmeljnovih kiparij imenitna, palača *Gobčević* in druge, vendar niso tema jednake in nimajo nič posebno znamenitega.

Med katoliškimi cerkvami je imenitna stara cerkev sv. Jošta zavolj mnogih starin in paganskega svetišča, katerega ostanjki se še dandanašni vidijo. Razun tega, ker stoji cerkev na griču in sicer na zapadu grada, se od tod odpira cela terška okolica na morje in suho in razveseljuje radovedne oči in serce človeka, ki občuduje čuda velike vedno krasne narave. — Cerkev *Jezuitorov*, ki leži nekoliko pod sv. Joštom, diči lepa malarija in novo cerkev sv. Antona, stoječo pred velikim vodotočom, orjaški marmeljnovi stebri zunaj in znotraj, kiporezi, malarija in dve krasne kupli jo kronate. Je sila

velika in v nje stavbi je nekaj veličastnega, ki serce in duh k nebu dviguje. Vendar vsim ne dopade, ker se nekterim bolj gledišču, kot cerkvi podobna zdi. O drugih katoliških cerkvih ni nič posebnega opomniti. Razun katoliških so spominja vredne obe gerške pravoslavne, katerih ena leži na velikem vodotoču in druga poleg morja, zavolj bogatije na srebru in zlatu in lepih podob, — Svetišča evangelčanov, judov in drugih verskih spoznovavcev, ki stoje v starem mestu, nimajo nič posebnega.

Gledišč ima Terst pet, v katerih se igrajo igre, pevoigre v laškem in v nekterih tudi v nemškem jeziku; najimnetitniše med njimi je „*Teatro grande*“, ki stoji za poslopjem Tergesteo ravno pred podaljškom sv. Dragotina, na najprilicnijem kraju mesta. Prijatli spevoiger in plesa obiskujejo marljivo to gledišče, akoravno je vstopnina zlo visoka. Pa tudi „*teatro filodrammatico*“ in „*teatro Mauroner*“ nista zapuščena.

Naj imenitniše fabrike mesta so naslednje: Fabrika za *svinčene obličke*, *amerikanski mlin*, za katerega se žito iz Odese in moka iz njega v Ameriko vozi, *Lloydova strojnica*, več *svečnih fabrik* in poslednjič gotovo tudi *garnica*. Poslednja preskerbljuje celemu mestu svečavo; tisučero svetlih lučic miglja vsaki večer po obširnem mestu in mu podeljuje čarobno krasoto. Po prodajavnicah, v razstavah, kavanah in drugih javnih in osebnih poslopih gore svetli gazi. Kaj mikavno je gledati z bližnjih viščav te svitile plamene; popotniki, ki se vozijo po cesti od Občine ali sv. Jerneja, se ne morejo načuditi prekrasnemu pogledu, katerega tiho, neizmerno morje v veličanski pozor spreminja.

Mesto se, bi rekel, dan na dan na vse strani razteguje, ker povsod se vidi, kako marljivo, se nove hiše — same palače — postavljajo; ker število vedno rase in ker živa kupčija obilo tujcev od zahoda in izhoda, naj več po morju privabljuje: je tedaj tudi potreba mesto širiti; ali zraven tega pa tudi tirjajo hišni posestniki tako visoke obresti od hiš, kakor nikjer ne na celem Avstrijskem. Prav želiti bi bilo, da bi se temu prenapetemu tirjanju meje postavile, ker, kar je preveč, je odertija. Zidaj hišo, in v petih letih se ti bodo stroški zidanja poplačali. Tožbe o tej napaki so splošne. Človek si ne more lepšega gradiva za zidanje misliti, kakor je tukaj in toraj hiše čudo hitro rasejo. Komaj je teden, kar se je postavil temelj, in že je palača do verha dospela.

Iz mesta pelje, razun par kratkih, pet dolgih *podaljškov (molo)* v morje, ki se po versti od vzhoda proti zahodu takole imenujejo:

1. *Molo Ključ*; 2. *Molo di sale* (solni podaljšek); 3. *Molo S. Carlo* (podaljšek sv. Dragotina); 4. *Molo Giuseppino* (Jožetov podaljšek); 5. *Molo Sarnorio* (šivarski podaljšek).

Molo Ključ, S. Carlo in Giuseppino se ravno podaljšujejo. Med vsimi zavolj naj pripraviše lege naj imenitniši, na katerem je gotovo vsak tujec, ki se je le en dan v Terstu mudil, barke v luki in veličastno morje ogledoval, iz katerega se pogled na vse strani odpira, je brez dvombe *molo S. Karlo*. Lahko, da bo kdo, ki ni nikdar morja vidil, nikdar ogledoval, kako barke po njem semtertje ferče, une z razpetimi jadri, te z močnimi kolesi, iz katerih silnega dimnika se črn gost dim vali in oblakom podoben nad morjem visi, radoveden popraševal, kaj da so ti podaljški v morje in zakaj so. So od človeških rok z mnogim trudom storjeni široki kamniti nasipi, po katerih se zamore pešč ali z vozom po suhem od bregov morja v bolj globoko morje priti. Ob krajih takih podaljškov se naj raji vstavljajo barke, da se zamore blago ondi nakladati in razkladati; in tudi za popotne je pri-

pravno, ker se jim ni potreba še le z bolj globočega morja iz bark do bregov in od bregov na barke po čolnih prepeljavati, ker zamorejo po mostu, ki se iz bark do podaljška naredi, na barke in iz njih hoditi. Da tedaj ti podaljški niso le za kupčijo močno koristni, ampak tudi od popotnih cenjenj, in sploh prebivavcom primorskih mest, ker jim služijo, tudi za sprehajališča ljubljani kraji, o tem ni dvombe.

Med podaljškom solnim in sv. Dragotina pelje visoko v mesto *veliki vodotoč* (canal grande), ki stoji še od časov Marie Terezije. Širok in globok je tako, da se zamorejo naj večje barke v dve versti vanj voziti. V sredi pelje čez-nj most, rudeči (ponte rosso) imenovan, ki se, ko barka skoz plava, odpre, in potem spet zaklene, da zamorejo ljudje in vozovi čez. Kakor popodaljški v morje, zlaščuje tudi ti vodotoč nakladanje in izkladanje, in barke so razun tega v njem tudi proti morskim viharjem bolj zavarovane.

Tergov je v mestu mnogo, najimenitniši so: *Velki terg*, ki leži pred hišo mestnega poglavarstva in na morje meji. Na tem tergu stoji iz marmeljna izsekana podoba nemškega cesarja, Dragotina velicega, in vodnjak zavolj marmeljinovih kipotvorov naj lepši v celem mestu. Na tem tergu, kjer se čuje vedno vpitje prodajavk in prodajavcov, ki ponujajo svoje blago mimogredočim, se vidi naj več sadja, domačega in tujega, drugih zemeljskih pridelkov, tičev in cvetic. Ko na Krasu po zimni nar bolj burja razsaja in hude zamete dela, se vidijo tu prelepe hčerke pomladne: violice, vertnice in druge njim sorodne sestrice v rešetih visokoravnih. Tu mimo pojdi in ozri se na to mesto, in vidil boš, priskakalo bo ročno prijazno dekle s kitko v roci, ponujaje jo tebi. Mladi gospodje se pa tudi radi bahajo s cveticami; so, ki jih dan na dan kupujejo in na svoje suknje pripenjajo. — *Lesni terg* (piazza di legno) ni manjši od tega. Tu prodajajo večidel Istrijanke kruh, kterega v Terst na oslih vsako jutro prinašajo; nazaj grede kupijo za skupljeni denar pšenice, katero domu pridši na lastnih mlinih meljejo in tako drugo jutro zopet s kruhom v Terst primahajo. To gre skoz celo leto dan na dan onako, katero opravilo je edini zaslužek nekterih vasi, ki ne leže ravno blizu Tersta. Marljive Istrijanke že ob dveh zjutraj svoje osle otovorijo, da dospejo v Terst, ko je dan, ko se mesto prebudi iz spanja, ko se jame šum, rožlanje in kupčija. — Za tim naj imenitniši je terg *Godola*, zvezan s poprejšnim po najdalji ravni mestni ulici, ki se nova ulica (contrada nuova) imenuje. Tu je posebno živa kupčija, ker leži na najpripravišem kraju mesta. — Razun teh treh imenitniših tergov je med družimi še spomina vreden *ribji terg* (piazza di pesche), kjer je veden krič in se sekajo ribe, kakor v mesnicah volovske pleča. Po teh tergih in ulicah se razlega krik prodajavcov in prodajavk. Uni ponuja smokov, ta pomorank, dateljnov (egipških češpelj), jabuk, hrušk, eveb itd. itd. Na unem voglu tam peče furlan laški kostanj, njemu naproti vidiš zopet pečene jabuka in hruške. Sem po ulici pripije fantalin in meri trakove in robece na vatle, spet od une strani se čuje tanki glas človeka, ki nosi vsake sorte mazila za lišp in zdravje. Tam doli maha jud z obleko na roci, ponuja po visoki ceni in prodaja po nizki. Natihoma stopi pred tujca fantalin, mu kaže lep pozlačeni perstan, ga uveruje, da je zlat, in ako steče, da ga za par grošičev ogoljufa, jo potegne vesel potepeno spred oči. — Zmed tega šuma in šundra se pa močno razlega glas krepkega sina Krasa, dolgolasatega ogljarja, ki s svojim „carbone!“ (oglje) prevpije vse druge prodajavce. Pozna se mu po obleki veliko ubožtvo, kar je vzrok njegove pičle izobraženosti in omike.

Vidi se na njem, da sila malo potreb pozna. Vesel je, ako svoje ogle, ktero prinese na slabem, velicemu teletu podobnem, začrnelem konjiču, v mestu speča, da potegne par grošičev za silne potrebe. Počernjeni obraz in dolgi kodrasti lasi mu dajo zraven lastne oprave posebno podobo, skoraj je enak piskrovezom Slovakom.

Štir glavne ceste peljejo iz mesta, in sicer: *Istrijska*, ki je najvekretniša med vsemi in derži v posledni kot Istrije noter do Pole, kjer se delajo velike stavbe za vojaško brodnarstvo, ker zavolj imenitne luke bo cesarsko vojaško brodovje vprihodnjič ondi svoje stanišče imelo. — *Reška cesta* do ovinka proti Občini z dunajsko združena je tudi močno bregovita in burja tu najhuje razsaja in največe zamete dela. — *Tretja* bolj prijazna *cesta* pelje po severnem bregu morja skoz lepo ravno Furlanijo v Vidim. Na tej cesti je občenje vse bolj živo kakor na obeh ravno imenovanih; posebno perutnine pride po njej neizrečeno v Terst, in mnogo rodovin se s prekupčijo perutnine živi. Na tej cesti se ti odpira naj krasniši pogled na mesto in morje. Ako kje, povzdiguje tukaj veličastna narava duha visoko nad zemljo in persi človeka kipé v vročem nadahnutju. In kake čutila se v dušo vcepijo, ako unkraj obali morske na desni otoka Grado zagledaš črni zvonik staroslavnega Ogleja. V spomin ti stopa njegova važna osodopolna zgodovina. Tu je rožljalo orožje nevžuganih Rimljanov, to mesto, nekđaj prvo mesto za Rimom na zapadu, je strahovalo toliko dežel, toliko narodov! in zdaj ga ni več! in le tu in tam kaže še kaka razvalina, kak obraščen kamen, da je tu nekđaj nekaj bilo. Tu mimo, kjer zdaj koraka bleda merzlica, so derli iz severa narodi v taliansko zemljo, tu so se bile kervave bitve za posestev Italije; tu je stal strah narodov, šiba božja — železni Atila. Iz tega kraja, iz teh neobljudenih močvirnov se je zaplodila kerščanska vera med Slovence, je razterla malike očetov naših; v tej samoti se je rodila kraljica morja, se je dvignul silni beneški lev, ki se je spuntal zoper svojo mater in jo v grob poderl. Zgnjili so staroslavni, preganjani patrijarhi, oznanovavci vere božje. Ljudstvo samo, kolikor ga je še ostalo po groznih nevihtah nemilih časov, so njegovi otroci, Benečani, potaliančili. Strašna osoda je tu divjala, slava Ogleja živi le — v zgodovini še, dandanašnji ga ni več. — Pod teboj se vije železna cesta, ki ima v Terst speljana biti z mnogimi mostovi in globocimi zaseki v živo skalo noter do Nabrežine, od kodar se bode Teržaćanom toliko potrebna pitna voda po železnici v mesto napeljala, ker sedaj je mesto z vodo slabo preskerbljeno, ne le, da ne zadostuje številu prebivavcev, ampak še ta je le slaba.

Dunajska cesta, do Občine umetno in kaj krasno izdelana, pravo mojstersko delo, je važniša kot vse druge, zakaj po njej se zvozi največ raznega blaga v mesto in iz mesta. Ko dospješ po tej cesti verh Občine, opaziš na levi krasno veličansko piramido iz kraškega kamnja, spominek cesarju Francu za speljavo nove ceste. Postoj pri tem spominku, ozri se še enkrat na nemirno mesto in živo luko. Glej, pod tvojimi nogami leži stotero kupčijskih brodov, njih jambori kviško mole, podobna je luka oklestenemu gojzdu. Mirno je morje in brez skerbi počiva mornar na barki, ali gorje, ako se tam na severu kope oblakov prikažejo; to je znamenje hude nevihte, strašne, grozopolne „*tramontane*“. Ako kaj tacega zapazijo mornarji, zakriče iz celega gerla, v celi barkostaji vstane silni vriš in hrup. Nemudoma so po konci, kako se pripravljajo za boj z valovi! Na vse strani se priterdujejo barke z vervmi in verigami na bregove in sidrovišča. Priženejo se valovi, kakor bi trenul, kako jezno se objemajo, telebajo v skalnate bregove,

začerneli se pode v mesto, kako ropočejo težke verige, škripljejo močni jambori! Ko lahki čolníci se premetavajo težke barke, do verh jambora se jezna pena kadi in glej ga prederznega mornarja, kako pleza po vervi gor in dol, kako se ziblje zdaj na levo, zdaj na desno, kako se ondi v čolniku in ondi plavajoče vojskuje z divjim morjem! — Potihnula je nevihta morska, gledavcev gosta množica, ki so prispeli do brega, se zopet na vse strani razhaja, in mornar, vesel, da ga ni zadela nesreča, si obriše zopet vroči znoj raz čela ter se brezskerbno vleže k pokoju.

Kaj tam pomeni ponosni orjaški stolp, na uni strani mesta na morskem bregu? To je svetilnik, na katerega se ozira v tamni noči mornar; njegova svitla luč, ki se vedno zakriva, mu oznanja v hudem viharju bližnjo približališče ter ga navdaja z veselim upom rešitve; una krogla spodej na svetilniku na severni strani, ko pade, naznani poldne in ob enem počí top na barki in zapojejo zvonovi po mestu. Zgoraj na severni strani v svetilniku ti kažejo vihrajoče bandera število parobrodov, ki se bližajo luki, in kako daleč so še na morju, ker kolikor bolj bandero visi, toliko bližje je parnik. Ko se bandero, ki po gerbu parobrod natanjko naznanja, *kviško* postavi (*prima vista*) in s prostim očesom še nič ne zagledaš, potrebuje parobrod pri dobrem vremenu še dve uri do luke; ko se nagne (*secunda vista*) in komaj v daljni daljavi gosti dim zapaziš, ga zamoreš še skoraj eno uro čakati; ko se bandero obesi (*terzia vista*), je že blizo in viditi je, kako penijo hitre njegove kolesa zeleno vodo. Na nasprotni strani v svetilniku zapazuješ obešene krogle, ki naznanjajo barke z jadri, bandero pa pomenja pet bark.

Zakaj pokajo danes topovi v luki, topovi na gradu in grom pretresa mesta zidovje? Kako obhajajo slovesnost? Štejem in naštejem 21 strelav v luki, 21 na gradu. Čuješ, prijadrala je vojaška barka tuje države in pozdravljala je z gromenjem topov mesto, in na gradu ji odmeva pozdrav. Poveljnik brodovja in vojaški in civilni poglavar mesta jo obišče in zopet pokajo topovi, in kapitan vojaškega broda se mu zahvaluje za skazano čast in obišče drugopot mestnega poglavarja, ki ga večidel na kosilo povabi, kjer mu razklada o morskih vožnjah in kaj je vidil in doživel na mokrem svetu.

Na tej strani luke, nasproti svetilnika, na podnožji Občine, stoji *novi Lazaret*, kjer se zaperajo barke iz daljnih tujih krajev in prekaja blago, da se obvarujejo kužne bolezni. Ravno čez Lazaret pelje železnica in tik njega se je že mnogo morja zasulo, ker tu bo stal veličansk kolodvor.

Vreme je v Terstu sploh prijazno in prijetno, zima je gorka in sneg se le po imenu pozna, ker akoravno v merzli burji včasih naletje, vendar čez dan ne obleži; le ko je burja, ki včasih strašno razsaja, postane mraz. O takem času, ko zunaj po suhem in po morju strašna nevihta buči, da celo parobrodi, ki se viharjev najmanj strašijo, večkrat na poti iščejo zavetja v pristanišču v Piranu, je najprijetnejši v gorki izbi, ki se pa težko dobi, ker se le malo peči po hišah najde. Jesen je večidel prav lepa in gorka in dolgo terpi. Poleti pritiska huda vročina, posebno ker dež le redkokrat nastopi, tako, da več del prebivavcev od vročine tako imenovane „calori“ (spušča je vročinske) dobi. Zraven tega se je na nekterih krajih tudi težko braniti komarjev, da bi človeka po noči ne pikali. Ni prijetnišega v taki vročini, kakor kopve v morju, kjer se človek ohlaja in jako okrepuje.

Omeniti tudi moramo *okolnišne straže*, ki se je v letu 1848 tako verlo in slavno obnašala, ko so Sardinici s svojimi barkami Terst zaperli. Obstoji

iz cele čete, iz samih Istrijancev, ki so po rodu, noši, šegah in jeziku Slovenci. Teržaçani jih močno obrajtajo in dopade jim njih vesela poskočna muzika, sestavljena iz mladih fantičev, ki jo kaj ročno igrajo. Saj znano je, da so Istrijanci rojeni pevci in dobri godci. — Izurjena je cela četa prav po vojaško, vendar je v narodni opravi in se zbira pri imenitnih slovesnostih od nog do glave oborožena, sicer pa se rabi za mestno stražo.

Teržaski *pompieri* slove kakor prav izverstni ognogasilci in po pravici, ker mnogokrat so pokazali z djanjem, da to hvalo skoz in skoz zaslužijo.

Visoko v versti *društvo* stoji neutrudljivi „*Lloyd*“ parobrodsko društvo. Šteje že krog 50 močnih in velikih parobrodov, s katerimi odpravlja redne vožnje v Benetke, do istrijskih in dalmatinskih primorskih mest, po reki Padu, na Gerško, v Carigrad in po Črnem morju do Odese v Jankin in Aleksandrio. V letu 1853 je položilo to društvo na južnem zalivu morja blizu Skedina temeljni kamen k velikemu arsenalu, kjer se marljivo morje zasuva in stavbe naglo od rok gredo. Obilne in sploh spoznane zasluge, ktere si je ono z marljivim prizadevanjem za občenje in kupčijo pridobilo, so mu prinesle splošno spoštovanje in zaupanje in nadjati se je, da bo v blagor Tersta in sploh avstrijske države v svojih orjaških namerah veselo in čvrsto napredovalo. Razun tega ima to društvo tudi veliko veliko tiskarnico, kjer se razun mnogoterih knjig in raznih družih reči, vsi štiri časopisi, ki v mestu izhajajo in deželni nemški, talijansko-nemški in slovensko-nemški *deželni zakonik* tiska. Med časopisi izhajata dva talianska in dva nemška. Talianska sta: „*Diavoletto*“ in vradni „*Osservatore Triestino*“, izhajata prvi vsakdan in drugi razun nedelj in praznikov vsakdan, ki ima med vsimi naj več naročnikov, se posebno prikupuje Teržaçanom, kër prinaša večidel take reči, ki sploh Terst in družbinsko življenje zadevajo, je najstariši časopis Tersta. „*Osservatore Triestino*.“ je vradni časnik, njegov zapopadek je enak drugim enakim časopisom. Nemška časnika: „*Triester Zeitung*“ in „*Familienbuch des Oesterreichischen Lloyd*“ se oba močno čislata; prvi zavolj izvirnih novic in pristnih zapopadkov iz jutrovih dežel in poslednji zavolj lepih krasoslovnih sestavkov. — Zapopadek „*deželnega zakonika*“, ktereга slovensko-nemški del g. Jošt Šemerl lepo vreduje, je sploh znan.

Med *zabavnimi društvi* stoji na prvi stopnji: „*Deutsches Casino*“, v ktero so zapisane prve in naj bogatejše osebe mesta. — Tudi „*slovansko društvo* (casino Slavo) ima lepe sobe in zalo dvorano, v kterej se pred pustom pridno sučejo verste plesavcev in zalih plesavk; le želeti bi bilo, da bi se nekoliko oziralo na narodno reč, da bi pomembo imena, ktereга si je prilastilo, opravičilo. Da bi zamogli saj nekoliko k povzdigi našega nadepolnega, slabo podpiranega slovstva storiti, ni dvombe. Žalostno je čuti, da sicer časopisi slovanski leže na mizi, da pa skoraj ni človeka, da bi jih prebiral, in da le predpust privabljuje polne sobe obiskovavcov, sicer pa stojo sobe prazne.

Ker že ravno od *veselic* govorim, naj mi bo dopuščeno tudi o *norenju* pusta nekoliko omeniti, o času, ko tu nore mladi in stari, bogati in siromaki, možki in ženske. Posebno čislajo se bali; zavolj tega se pa tudi mladost že več mesecev pred pustom pridno plesati uči. — Kočije derdrajo od vsih strani, bal je. Stopimo, poglejmo tje! Glej, koliko lišpa, okinčja in dragotin med krasnim spolom! vse v dragem baržunu in svili, svetijo se demanti in brilanti v zlatih zapestnikih in drage verižice na labudovih vratih! Toliko lišpa, toliko nečimernosti mimo drugih mest! Jeli pa tudi več omikanosti, izobraženosti, priljudnosti in poštenosti kakor v drugih mestih? Ne vem, dvomim!

Bliža se pust bolj in bolj, norije je vedno več in več; napočila se je predpustna nedelja. Delo počiva in staro in mlado se trudi po stari laški šegi poslednje dni predpusta veselo doprinese. Ves živ je korso. Tisučero vozov derdra gor in dol na obeh straneh, od vsih strani leti sladkorni drobiž v obraz deklicam in gospem, da je ž njim vsa ulica posuta. Bog ve, koliko centov se ga zmeče vsako leto! Letajo tudi lepe in drage cvetične kitke na vozove. Glej ondi se pelja lepa gospodična, kako jo obsuvajo mladi gospodi, kako posuvajo s sladkorno robo! Kako za vozom lete, se nanj spenjajo in posuvajo in posuvajo gospodično, kako prijazno jim ona odgovarja! Mladi in bogat gospod jo je vidil, dopadla mu je, poprašuje, kdo, kje in kaj da je, pripelje ga v hišo prijatelj, glej, napravi se ženitev. Na korsu je te dni največe veselje, najljubša zabava Teržančanov in marsikdo svoje poslednje grošiče za sladkor da, da ga posuje po vozovih in po tleh. Našemanih *zakritih* in *odkritih* šem rogovili po ulicah gor in dol in semtertje na tisučere, ki uganjajo in brijejo norce na vsako vižo, ktero si človek zamore misliti; pojejo in vriskajo, žvižgajo in plešejo, krulijo, kikirikajo in kokodajkajo, rožljajo, ropotajo in tulijo, oblečeni v razno čudno in silno smešno obleko vsih stanov, vsih redov; polovica mesta bi rekel, je v šemah. Terst je te tri dni, posebno na pustni dan, podoben veliki norišnici.

Da pri tem takem ne manjka Teržančanom denarjev, je gotova, ker imenitna kupčija donaša obilne obresti; na palačah, veselicah, na opravi in in povsod opazuješ bogastvo; ali zraven bogatije tudi mnogo revšine, mnogo siromaštva. Ne laže stari pregovor, ki pravi: kjer je bogastvo, je tudi revšina.

Ni ga lepšega in ne bolj slovesnega dneva v Terstu, kakor je dan sv. *Rešnjega telesa*. Ko se po korsu dol ozreš proti morju, ti vihrava nasproti iz vsih oken in balkonov svila, baržun, škerlat in damast, ter se spreminja v solnčnem blesku. Ves spremenjen je Terst; sicer golo ozidje se spremeni v čarobno krasoto, da duha in serce visoko dviguje. Zdi se, da stopiš v veliko krasno dvorano, s perzijsko preprogo prepreženo, ktere strop je plavo nebo. Kreпки glasovi moških korov done po prostornih ulicah in kaj prijetno odmevajo od zida do zida ter napolnujejo persi s svetim navdahnutjem. V barkostaji vihravajo praznične bandere po vsih brodovih in barkah, na gradu v luki pokajo topovi, po ulicah svira trojna muzika, vojaška, mornarska in okolične straže. Slovesni obhod terpi kakih pet ur, h kateremu se snide silna množica iz cele Teržaške okolice. — Razun tega se tudi slovesno praznuje god sv. *Jošta*, patrona mesta.

Med tem, ko se Teržančan celi teden s svojimi opravili peča, počiva in se razveseljuje o *nedeljah* in *praznikih*. Kamor koli stopiš, povsod vidiš gomiloma ljudi, polne so cerkve, polne kavane. Poletni čas se neprezirna množica vali skoz „*Acquedotto*“ v hladni „*Boschetto*“, se onde oddahnuti; tu in tam godejo godeci, hrup in šum hrumi iz natlačenih pivnic; ako oči dvigneš, zagledaš v vertoglavni visočini tu in tam se dvigovati in ondi padati zračne oblone; primeri se večkrat, da se kje kak užge in z velikim plamenom v mesto ali na prosto pade, krog katerega se gomila otrok osuje, in ako še ni ves zgorel, ga stergajo na stotero kosov. Na večer švigajo iz hladnih kampanj ognjobljavne rakete, in raznobavne lučice se svetijo visoko nad zemljo. Med tem se vedno bolj napolnujejo kerčme, pivnice in gostivnice, in posebno delavci se radi gostujejo in tako dolgo v kupo kukajo, da ga pod kapo dobé in dobre volje postanejo. Mnogo njih se že dopoldne naloži na vozove vse vprek moški in ženske, in peljejo se v bližne kampanije, od kodar navadno dobre volje nazaj pridirjajo. Hrup vedno rase; tu tava domu, ali v kerčmo

ali v kavano kak pijanček, da so široke mu ulice preozke; tam korači kerdelo pevcev, in krepki in dobroubrani glasi done po tihem mraku; harfenisti in razveseljevalci vsake verste pohajajo od kerčme do kerčme, od kavane do kavane. Z eno besedo, celo mesto obhaja veselje; le v kaki skriti izbi stoka kaka terpeča duša, toži kak kdo, ki ga je huda bolezen na posteljo priklenila, žaluje kdo, ki mu je sreča nezvesta bila, toguje in se solzi kaka deklica, kateri je nesrečna ljubezen srce sterla.

Tako je življenje sicer tamnega in tihega kupea; kdor ni kupec velja malo; vradniki, akoravno njih število ni majhno, se popolnoma med obilno množico zgubé, in treba je, posebno nižjim trezno in varčno živeti, ker dragina živeža in čez mero visoke hišne obresti, jim na večer po dokončanih opravilih celo poliča ola ne privoščiijo. Njih zbirališča so kavane, njih večerja večidel kava ali le košček suhega kruha.

Ako se le malo ozreš po ulicah, vidiš tu Slovence, tam Nemca, ondi Laha, Gerka, Turka, Serba, Juda itd. Prebivajo tedaj mnogi po veri, šegi in navadah močno različni narodi. Praša se, ktera narodnost je prevagljiva? Lah terdi, da je mesto laško; Nemec, da je nemško in Slovenec misli, da je slovensko. Stoji Terst na zemlji slovenski, vsa njegova okolica je slovenska; daleč proč stanujejo Lahi in še dalej Nemci; skoraj polovica prebivavcov je narodnosti slovenske, kateri sicer tudi talianski jezik dobro umejo. Po tem takem ima tedaj največ pravice Slovenec, ako vleče na svojo stran. Laški jezik je v kupčiji in družbinskem življenju in deloma v vradnijah uveden, in toraj se poteguje Lah za svojo narodnost. Nemec se opira na to, da njegovi v Terstu prebivajoči rojaki, katerih je vendar v primeri s Slovenci in Lahi veliko manj, nemški govoré in da se v vradnijah piše nemški jezik. Menimo vendar, da taki dokazi le malo veljajo.

Kar zadene *pravost* prebivavcov, se ve, da je sploh enaka drugim velikim kupčijskim primorskim mestom. Mnogo je pobožnih in za dobro in dobre in koristne namene vnetih; to ti kažejo napolnjene cerkve in druge v prid in blagor človeštva postavljene naprave; ne manjka se pa tudi razuzdanih in takih, pred kterimi se je treba varovati. Pa o tem molčimo. —

Hodili smo po hišah in tergih, po sprehodiščih, cerkvih in balih, obiskovali smo žive; spodobi se, da poslednjič stopimo tudi v prebivališče miru, na grobe *spijočih, k sveti Ani*, na jugu mesta. Glej, kako blešči nasproti prekrasni, pomembonosni, v živo skalo vsekani napis „*Resurrecturis!*“ Tu počivajo kosti po verozakonu odločenih, zaspalih bratov. Kako krasni, kako v dušo segajoči spominki stoje na njih grobovih! Tu si briše solz iz očesa, tam z razpetimi perutami in s trobento na desni viši mili angelj nad grobom merliča. Spet ondi se vije venec krog marmelnovega križa, znamenja odrešenja. Na tem prostoru ni prepira, ni šuma, ni hrupa; tu vlada tihota, bratinstvo, sveti mir. Koliko lepih spominkov stoji tu na širokem prostoru iz čistega kararskega in kraškega marmeljna, koliko pomembnih grobopisov! Naj veličastniši med njimi je brez dvombe novi spominek „*Reyerjev*“; na orjaškem grobu sedi mogočni angelj iz lepega leskečega marmeljna z razprostertimi perutami, v roki derži gromečo trobento in kliče spijoče iz grobov k veseljni sodbi.

Ceguar.

Homerove Odiseje I. spev.

Poslovenil M. Valjavce.

Obvezek. Bogovi se zberó in sklenejo Odiseja v Itako domú poslati iz Kalipsnega otoka. Potem pride Atena v podobi Menta, Taifjskega vladarja, k Telemahu, ter mu reče, naj gre v Pilo k Nestoru, in od tod v Sparto k Menelaju pozvedat po očetu, i naj zapodi od doma snubače. On spoznavši, da je bog bil, se prvičkrat tordnega stori in serčno govori materi Penelopeji in snubačem. Noč nastane.

- Znani mi, Musa, možá preobhódnika, ki je preblodil
Mnogo, potém ko sveto razdjál je mesto Trojansko,
Vidil ki mesta ljudí je mnozih in misli pozvedil,
Dokaj bridkóst na morji prestál tud v serci je svojem;
5 Lastno za dušo skerbán, hrepeněč po vernitvi tovaršev,
Al tak tudi otél ni tovaršev i kakor je želel,
Treščili sami v pogín s hudobijami svómi so sebe;
Budala, ki so sinú Hiperiona Helja goveda
Žerli, al on tadáj oduzél jim dan je vernitve.
10 Tacega, Dijeva hči, káj nam tud, bognja, oznani.
Že vsi drugi domá so bili, kar strašni pogubi
Jih je ušlò, ubežali vojskám in nevarnemu morju,
Njega samó, ki je želel na moč po vernitvi in ženi,
Vila zadèržvala je Kalípsa, boginja rajska,
15 V votli dublíni, možá ga imeti, močno poželjíva.
Ali tačas, ko je leto prišlò v let obtekovánji,
Kadar bogovi se domú verniti so mu naklonili
V Itako, tudi tadáj še bil ni ubežal težavam,
Tud med ljubimi ne; se vsem je smilil bogovom
20 Razun Poséjdonu; hud na Odíseja boguenác'ga
Bil je na moč on, dokler dospél ni v svojo deželo.
Al bog šel obiskát Etiopce je daleč živeče,
Černoobrazce, ljudi naj zadnje, delé ki se v dvoje,
Eni kjér solnčni izbòd je in eni kjér solnce zabaja,
25 Da bi slovesne volóv in ovnov prejél hekatombe.
Ondi se je radováł pri obedu sedé; ali drugi
Zbrani bogovi bili so v Olimškega Dija poslopji,
Tém je oče bogóv in ljudi pričél govoriti,
Kajti prišél v spomín mu je v serci Egíst negrajávni,
30 Ki ga umoril Orést Agamemnonov sin je sloveči;
Tega se spomniv beséd govoril je tacił bogovom:
Jomnasta, česa dolžé le zdaj umerjoči bogove!
Pravijo zlo da prihaja od nas jim, toda imajo
Od samolastnih krivic vse protiosodno nadloge,
35 Kakor z zakonsko ženó Agamemnona protiosodno
Zdaj se zaročil Egíst, ki vernivšega se je umoril,

Vedši za strašni pogin, ker smo mu popréj oznanili
Hermeja bistril očí poslavši mu Argoumorea:
Njega nikár ne ubiti, nikár ne snúbiti žene,
40 Kajti Orést maščeval za sinú se Atreja bode,
Kadar dorase krepák ino želja ga bode po domu.
Hermej mu tak je poročil, pa ni pregovóril Egista
Blagohoteč, al prejél zdaj kazen za vse je ob enem.

Bognja mu odgovorí tak iskrooka Aténa:

- 45 Krónovec, o naš oče, vladár vseh naj visočejši,
Res da uni leží gotovo v dostojni pogubi,
In tak bodi pogin mu, kdor kol' dela enako,
Al za premodrega rés Odiseja serce mi poka,
Revež, ki dolgo terpi bolečine oddáljen od ljubih,
50 Tam kjer otók dviguje oblít na sredi se morja,
Drevja plodni otók, ino boginja ondi prebiva,
Hči Atlanta, duhá pogubnega, ki so mu znane
Vsega globine morjá, in derží ki stebre edini,
Stebre visoke, derže ki narazen zemljo od neba.
55 Toteга hči žalujúčega tam zadržuje terpina
I prilizáva se mu z govorico vnemávne miline,
Da bi pozabil na dom, na Itako; toda Odisej
Ves hrepeněč, da zazná bi le dim domače dežele
Dvigati v zrak se, umreti želí. Al tudi Olímčan
60 Ljubega tebi sercé ne mečí? al már ni Odisej
Tebe pri ladijah tam Argívskih častil darovaje
V Troji široki? zakáj pač, Dij, tak hud si na njega?

Odgovorí pa rekóč nji Dij oblakozbiratelj:

Kaka beseda iz ust uklá je, detice moje!

- 65 Kak bi pozabil tadáj Odiseja rajskega vender,
Ki nad ljudmi je v mislih visok in je naj obilnéje
Neumerjočim žertvál, kim dom so nebesa prostorna,
Ali Posejdon zmir se zemljederžatelj nevtrudno
Zavolj Kiklópa jezí nánj, ki mu okó je oslépil,
70 Rajske rasti Polífemu, ki moč naj silnišo ima
Kar Kiklóпов živí, ga Toósa rodila je Vila,
Forkina hči, ki vladár je neobdelavnega morja,
V votli dublini ondót Poséjdonu se pridružívša.
To pa je za ravno kar Odiseja zemljetresatelj
75 Scer umoriti nikák ne skuša, le blodno odganja
Od domovine; al, daj, mi vsi posvetújmo se skupno,
Kak naj verne domú se, in jenjal od svóga Posejdon
Bode serdú, ker se samemu moč vstavljáti ne bode
Neumerjočih bogóv vseh volji bojuje se samši.
80 Bognja mu odgovorí tak iskrooka Atena:
Krónovec, o naš oče, vladár vséh naj visočejši,
Ako tadáj tak všeč zveličanim to je bogovom,
Da se verne nazáj v domovino pogumni Odisej,
Hermeja toraj, daj, oprávnika Argoumorea
85 Pošljemo naj na otók Ogígijo, ki naj oznaní
Hitro, kar se le dá, sklep Vili lepolasáti,

- Neodstranljivi sklep, da se verne pogumni Odísej.
Sama pa jaz pohitim tje v Itako, sina da ondi
Bolj spodbudím in navdám mu z obilnišim serce pogumom,
- 90 Da sklicavši v sobór vse kodrolasate Ahajce
Snubcom vsém napové odpóved, ki koljejo vedno
Čede ovác in govéd mu težkonogih, rogátih.
Tudi poslala ga bom tje v Sparto i Pilo peščéno,
Da bi pozvedal ondót po ljubega otca vernitvi,
- 95 In da častíl med ljudmi blag glas ga bode slavivno.
Izgovori, in pod noge priveže si zala podpláta,
Ambroznáta, zlatá, ki sta jo nosila po mokrem
In čez kopni razšir pozemski ko vétrova sapa,
Vzame si sulico še, nabrušeno z rudno ojstrino
- 100 Težko, čerstvo, na moč veliko, s katero junake
Ak jim serd bi iméla, kroti hčí silnega otca
Bliskoma vnic z višav se Olímskega doma spustivši
V Itaški zemlji stóji v preddúrji Odíseja kralja,
Praga dvorišnega tik z jekléno sulico v pesti,
- 105 Gostu podobna na moč vsa Mentu vladarju Tafijcov
Našla pa tam je trop snubiteljev moških, ki ravno
So zveseljáli serce pred durmi si s kostkoigránjem
Na koževini sedé od govéd, ki pobili jih sami,
Oglasovávci pa jim in služabniki ročnopostréžni
- 110 Eni mešali vodô ino vino so v verčih za méso,
Eni pa z gobami ljuknjičastimi mize umiváli
Ter prestavljali jih, al ti so mesó si délili.
Vgledal pa náj popréd jo je Télemah boguenaki,
Ker je sedél med snubei vtopljen v sercá bolečini
- 115 V duhu na otca misleč preblazega, bode li koli
Pridši od kóđ razgnál snubače po svojem poslopji.
Ter čast sam on imél in z imetjem svom gospodaril.
Tako misleč med snubei sedé je zagledal Aténo,
Kar narávnost je šel k preddúrju nevoljnega serca,
- 120 Da pred vratmi stóji gost dolgo, in bliže stopivši
Prime za desno rokó jo i sulico prájme jeklenko,
Ino jo ogovori ter krilate reče besede:
Bodi pozdravljen, došel nam ljub gost, al ko najedši
Se okrepcáš s kosilom povčš nam, kaj so ti želje.
- 125 Reče in gre pred njó, pa za njim Paláda Atena,
Kadar pa v sobo prišlá sta v visoko stanico prostorno,
Sulico šel je naslonil na steber visokopokončni
V sulčnik lepó iz lesá narejen, kjer tudi še družih
Stalo veliko je sul'c Odíseja mnogopogúmca,
- 130 Njo pa na tron posadí pregernivši ga s pertom
Lep in umetno stesán; pod nogáma je stópica stala,
Zraven postavi za sé stol razno okinčan, od družih
Snubcov vstran, da nikár bi ne tujec užaljen od šundra
Stida dobíl do jedí, ko zadél je z ošabneži vkupaj,
- 135 In da biló bi prašáti ga moč po očetu odstranem.
Dekla pa čeden in zlat verč vode prinesši na milnik

- Ves iz srebrá je ulila, da gost umrl bi si roci,
In primaknila je k njej še mizico zalega lika,
Kruha prinesši je tud oskerbnica poštna podala,
140 Mnogo nanesla jedil, to radopodárna kar íma,
[Razrezovavec mesá je oskerbel na daskookročih,
Raznega, ter pred nju postavil kozarca je zlata.]
In oznanfk, jima vina točé, ju je berz obtekával.
Tudi snubači prišli so v hišo ošabneži; vsedli
145 So se po versti okróg na stole in sedeže krasne;
Tém so tadáj oglasniki vodó uliváli na roke,
Dekle postrežne pa kruh pred njé so kopičile v torbah,
I naliváli z verhom so pijače strežaji v kozarce,
Ségali tí pa z rokó so po tečnem obedu gotovem.
150 Kadar so se pa dovolj okrepčáli z jedjó in pijačo,
Snubcom sercé zaželi káj družega zopet veselja,
Petje, in godbo, in ples, ker to so krasósti obéda,
In oznanfk zdaj v roke podál je citre prelepe
Femiju, kateri je pél snubačem ošabnim primoran,
155 On jim tadáj prepévati jél lepó je na citre,
Télemah pak je rekóč djal ískrooki Aténi,
Blizo glavó nagnívi, kdo bi ne slišal ga družih:
Ljubi moj gost, se jezíl li ne boš, če kaj ti porečem?
Temle za tako je mar, veselí jih petje in godba,
160 Lahko, zakáj brez vračila pojédajo tuje imetje
Móža, ki bele kostí morebiti trohné mu na dežji,
Kje na subem ležé, al v morji vertí jih valovje.
Njega če vglédali kdaj bi vernívšega v Itako priti
Vsi bi tačas želeli se nog veliko ložéjnih
165 Ko bogatéjše se bolj zlatnine in zale obleke,
Toda osoda ga zla pógubíla je tak, íno upa tolažbe
Nimamo več, ak tudi ljudi kdo djal bi pozemskih,
Da kdáj pride nazáj, ker dan mu zgubljen je vernitve,
Ali oznani mi, daj, i povéj mi to po pravici:
170 Kdo si? od katerih ljudi si? in kjé tvoj dom je i starši?
V kaki si ladji dospél? Kakó so — povéj — te brodníki
V Itako les pripeljáli? in kdo pač pravijo so in kakovi?
Kajti nikák ne verjamem, da péš si sem prikorakal,
To mi povéj, in oznani, da véim, mi vse po pravici:
175 Ali dohájaš novák, al star si znanec očetov,
Že od popréd gost, kér k nam mnogo na dom je hodilo
Móz iz ptujih dežél, ker z mnogimi imél je oprávke.
Bognja mu odgovorí tak ískrooka Aténa.
Naj pa povém ti letó in oznanim po vsej ti pravici:
180 Mentés Anhiála sin se modrega bíti ponašam,
Ljudstva Tafijskega car, ki ljubijo jako veslánje,
Zdaj sim pa les priveslál na ladii s svojimi drugi
K ínojezičnim ljudém se peljáje po černkastem morji,
V Témeso grém po rudnino, sebój pak svitlo železo
185 Peljem, in ladja stojí mi ondót zun mesta na planem
V Rejtru pristánu letám pod Néjem goró lesovito,

- Ino ponášamo se med seboj po gostovo znanee
 Zdavno od prédnikov že, če li greš do Laërta junaka,
 Starega prašáš možá, ki pravijo da ga ni v mesto
 190 Nikdar, ampak terpi bolečine ustrán na deželi
 S starko postrežnico vred, ki jedí in pijače mu nosi,
 Kadar moči oslabé od déla utrújenim udom
 Hoje težavne po tléh rodovitnih nográdnega verta.
 Zdaj pak príšel sim lês, kér pravili so, da je oče
 195 Tvoj že domá, al verniti se lé še mudé ga bogovi,
 Kajti umerl še na zemlji níkir ni rajski Odísej,
 Nekji mudí, zaderžuje se živ še na morji širokem,
 Kjer kak otók je z valovi obdán v oblásti hudobnih,
 Divjih ljudí, ki zaderžvajo kji proti volji ga lastni.
 200 Prerokovala pa bom jaz zdaj ti, kakor mi v serce
 Neumerjoči dájó, ino menim se tudi izpolni,
 Nisim sicer prorókinja, in ne umém tud tičjega leta;
 Dolgo ne bo se mudil od ljubljene rojstne dežele
 Nikdar več, ak tudi deržé ga spona železne,
 205 Našel bo kak se verniti, ker on ti je znájdena glava.
 Ali oznani mi, daj, in povéj mi to po pravici,
 Če si že ták ti njegóv sin res, Odísejev pravi,
 Kar zadeva glavó in očí si ves mu podoben,
 Ker popolno takó sva kdáj se drúžila skupno,
 210 Preden odšél, odveslál je v Trojo, kamor jadráli
 V ladiáh urnih so tud vsi drugi naj jakši Argiveov,
 Nisim od síh dob vidil Odíseja jaz, ne mene Odísej.

(Konec sledi.)

Čertice iz ruskega basnoslovja.

Spisal Jeriša.

Izklepaje bogove hočem tukaj opomniti le nektare čeznatorne bitíne, ki niso na zemlji, in ne od človeka zarojene, njemu pa večidel sovražne, in kterih ravno v ruski mythologiji, bím rekel, nahajamo na kupe. Vse te strašne nekazni pa, ki so ohranile se do današnjega dné v pravljicah, pripovedkah in legendah, so — z malo izjemki — fínskega izvira. Stan tih bitín, pokroviteljstvo vsih strahov in čarín, bilo je tedaj še nepoznano Sibirsko, severna dežela; ondi légli so varli ter čuvali vire zlata in vohd v stanovališče „Zlate babe“ (zolatije baby). Ondi živela je gerda in hudobna „Jaga-baba“, tam stanovali so *Voloti*, strašni velikani, in *Polkani*, nepodobe, napol človeki in na pol konji, kdaj pa kdaj tudi na pol človeki na pol psi; od tod prihajal je *železni volk*; od tod pripójal je vihar duhove sanj, *Kikemore*, čez zemsko planoto. Ondi v močvirnih meglenih grezih bil je parni grad blede *Lichoratke* in *sedmero merzlic*. —

Globoko v krilu zemlje, pravi pravlica, globokeje kakor lakomnost za more prodreti, globokeje, kakor seže misel človeška, stanuje ženska orjaške rasti, v črni palači iz marmeljna, ki je sozidana na podobo neskončne mert-

vaške truge, in krita z žoltasto streho, nalik sosahnéli gomili kurgana. Nosi sivo gubasto oblačilo gromoblačje barve, in njen obraz je bleđ kot staropali sneg; nje resnega lica ne spremení smehljej, iz njenega oka se ne uterne solza; vendar pa jej vroče serce bije v njedru, in njena sapa vdiha človeku ognjeno žarjavco v lice. Nekdaj, pred tisuč leti, bila je ženska srečna mati; njena deca pa jej je pomerla v neveri in zlem čarodejstvu. Odsihdob žaluje osamela; ne obdaja je nikaka živa stvar, še rastlina ne more vzklti krilu zemlje blizo nje; krog nje vlada večna pustota, večna smert. Kedar pride na površino zemlje, usiha ji sev pod nogo; zeleno perje ožolteva, in temni oblak se razsolzuje o njeni žalosti. Človeka pa, komur se je približala, loti se strašna bolezen „*lichorotka*“, ki se imenuje po njej; malokdaj uide smerti, kogar je zgrabila. — Kjer se pokaže *Lichorotka*, pade na smertno posteljo starček in možak, žena in divica, celó nežnemu detetu ne zanese; kedar pa umirajočemu približuje se smertna ura, spominja se *Lichorotka* dece svoje, ki jej je pomerla v grehu, ter vsmili se pregrešnika stopivša k njegovi glavi in vročo svojo roko položivši mu na čelo — in bolnik je nehal živeti. Odperle so se mu poljane lepšega sveta; vse svoje želje ugleda izpolnjene pred seboj; v zlatoblščecih palačah ga odevajo čudokrasne cvetlice; prijazne podobe, kakoršnih ni na nečisti zemlji nikjer, migajo mu k svitožarnemu solncu brez pereče žarote; v tem blažnem zamaknjenju umre zapustivši zgolj tugo in solze za seboj. *Lichorotka* pa ne popusti prej stanovališča, da je opustelo kakor nje vlastni stan; po tem še le odide in koraka dalje in še le kedar je dovolj žertev palo njeni deci, pogrezne se spet v globino, ki je nema, kot pokoj mrtvih. Nekdaj, v dnevih minulosti, bila je še strašnejša; ako je tedaj na zemljo prilezla, potovala je po celi ruski zemlji, od meje do meje, od jutra do mraka, od poldneva do polnoči in opustevala je cela dežela in vesoljna zemlja postajala je edno, edino, nezmerno mrtvišče.

In deca njena, sedmero merzlic, prebiva še na zemlji, dasiravno je že pomerla. Njihov grad stoji sred nezmernega močvirja, v kojem se voda in zemlja niste še ločile, ostanši združene do današnjega dne. Iz žoltaste pare vstegajo se ondi dvorane in stebrovi gradú z nizko streho njegovo, ki se pogostoma soséda in vzdviga vznova, kakor se tudi sploh vedno trese celo poslopje, ko da bi se hotlo sosuti pod in nad sedmero čarodejkami. Nikdar se ne sostanejo deca z materjo svojo, nikdar je ne srečajo na svojih potih, počenjajo pa vendar le, kar mati počenja.

Naj starja hčérka, *Gorečka*, je skoraj tako mogočna kot njena mati. Nesrečni, kogar je navdihnula z gorečo svojo sapo, smerti se ne utegne nigdar v hiši, ki je stopila vanjo, malokdaj le zadovolji se z jedno žertvo, timveč ugrablja bolnikovega strežnika, žlabto, ki obdaja posteljo umirajočega, ter poteguje za seboj v črni grob. Pri tem pa izpalja možgane terpečega, polni mu serce s tugo in britkostjo, predočuje mu peklenske pošasti, da večidel znori, ter življenje konča s strašnim samomorstvom.

In sestra njena *belaja Gorečka* *), zlobnejša je še od nje, toda manj mogočna, ker ne more potovati, kamor bi hotla, timveč natvezena je na mesto; ondi pa, krog gnjilega morja, in dalje še, kjer v jeseni vspuhtevajo strupene pare, kjer poleti vsiba zemlja in sapa jemaje kadi se kviško ko prah — ondi vlada pogubno ter napada nenadoma ubogo žertev svojo. Dušomorivka

*) *Belaja Gorečka* je bolezen, ki je v nekterih močvirnih krajih ruske zemlje domá; posebno po leti o hudi vročini je nevarna, in mnogo jih umerje za njo.

zatemnuje najpred duhovno zavest, in po tem poruša telo; iznenada se loti blaznота ga, kogar si izbrala je za žrtev; nesrečnik otuja se svojim ljubim, in dozdeva se mu, da mu je sovražna zvesta ženica, da čertijo ga mili otroci in žlahta njegova; vse mu preseda — hudi se in preklinja v enomer. Sčim bolj pa se vspalja mu oko, sčim vročeje prihaja mu sapa, tim bolj množi se blaznота, pojema in pojema, dokler da se mu poverneta pokoj in zavest in bela smert otme ga daljše muke,

Tretja sestra vojščakom je nevarna; vojskam stopa za petami, strašna morivka onih, ko jim zanesel je meč. Tam, na kervavem bojišču, kjer po končanih bitvah, vzdvigajo se trupel orjaške gomile, tam zida si hrame svoje ter spravlja vanje žrtve svoje. Tudi ona ne zadovoljuje se s malehno množico, — tisuči popadajo pod njeno kosó.

Četerta sestra, prava merzlica, navdiha človeka z merzlo svojo sapo mertvaško, da na hip oterpne mu mozeg u njegovih kostéh, ter ne more več ogreti ga ni žarko solnčice, niti ognjena žerjavca.

Peta sestra preminja se s svojimi mukami, spalja kerv v žilah do plamne žarote in koj potem uledenjuje jo spet; tako muči ubozega terpina več dni, dokler da smert stori konec njegovemu terpljenju.

Svoje sestre spremlja *šesta*, vedno gibka *Trešotka*; ona zgrablja bolnika z ledenimi rokami, meče ga kviško ter stresa tako silno, da obnemogši na vsih udih, ne more prijeti posode niti k ustom nesti ni jedi ni pijače. Popadenec malokdaj okreva; večidel ga še le grob odreši njegove težave.

Naj mlajša sestra ne polotuje se odraslih niti starčikov ali takih, ki jim je življenje že gnjus in ostud. Sama še dete pobira tudi le deteta; cvetlice človeške le terga ter preminja zibelke v mertvaške truge.

* * *

Posebno čudni in strašni bili so *Lechi*. Oni rastle so z okolico, v kojej so živeli. V mahovju bili so drobna, komaj opazljiva gomáz; v travi bili so že večji, vendar pa ne višji od bilk, na kateri so se pogostoma jugali in zibali; ali kakor hitro, popustivši zeleno livado, prišli so do žitišča, do germovja, vzraščali so tudi hkrati do visokosti germovja, in ko celó stopili so v visoko dobovje, bivali so na hip gorostasni velikani, kojih stopinje stresale so zemljo in kojih glave vzdvigale so se na verhune dreves. In z velikostjo njih rastla je tudi njih hudobnost in sovražnost do ljudi. Za otetbo od take strahobe v gojzdu ni bilo družega pripomočka, kakor da si se prej ko mogoče utegnul na kako raván, kak travnik ali sicer kako jaso, kjer so ti duhovi sosedali se spet v svojo poprejno drobnoto in majckinost. —

Kupalo bil je duh, pokrovitelj žetev, njemu bil je posvečen 23. dan mesca *Izoka* (Juni).

Mladi seljani so sogrevali svoje kopalnice, skopavali se najpred gorko in potem v merzli reki, oblekali praznično, in okrasivši se z venci zapaljali so še pred mrakom velik ogenj, ki celo noč ni smel ugasnuti, in plesaje krog njega peli so Kupalu na čast vesele pesme. Dvorišče in izba ste bile ti dan s *kupaljnico* — *ranunculus acris* — nastljane. Ko se je mračilo, hodili so mladenči in divice v ločenih verstah v kako kopinje (kuping), kresnice lovit; in jemali so za dobro znamenje in srečno prihodnost, ako so jih veliko dobili. Vernivši se pa počenjali so tretje očiščanje, čez ogenj skakaje. —

Jaga-baba bila je stara čarobnica, vsa sključena, neznano gerda in medla, da se je skozi njo vidilo. Le malokdaj je šla peš, marveč vozila se

je v železnem možnarju okrog, ktereга je gibala in kretala s bltom, in čigar sled je ométala z omčlom. Stanovala je v koči, ki stala je na kurjih nogah; v izbi pa je bila dolga štanga, kakor jih imamo tudi pri nas, da mokro perilo ali druga oblačila obešamo nanje. *Jaga-baba* pa je je imela zato, da je svoj strašni nos metala čez njo, ko se je spat vlegla na klop. Dasiravno tolika gerdoba bila je babura vendar kaj štimana in si vmišljala je Bog ve, kako lepa da je. Pri tem bila je Jaga nespravljliva sovražnica vsih ljubečih, ter je preganjala je vsigdar. Klatoviteze pa, hrabre bogatire vendar spet jemala je v svoje varstvo ter obdarjala je kdaj pa kdaj z dragocenimi blagotinami. Naj berže ti bo tudi ona finskega izvira, ker „jaga“ je javelne slavenska beseda; v estniškem jeziku pa se pravi „jaggalema“ prepirati se.

Bludnije svečky, večče, so, kakor mislijo Rusje, dušice mervorojenih otrok. One nočejo smétati ter zapeljevati samotnega potnika v luže in močvirja, marveč uboge brezbitvenke iščejo le same okrog blodeč med zemljo in nebom svojih teles.

Bože sedleško, notranja bol, nema tuga, je blede, docela nago dete, ki biva zgol v ječah, v gomilah in v kočah revščine. Njegova usta vedno so zaperta, njegove oči brez solz; prikazuje se le popolnoma osamelim, nikdar srečnemu. —

Lado bil je duh-pokrovitelj domače sreče; *Lel*, ljubezen, *Did* nasprotna ljubezen, in *Polel*, zakon, bili so njegovi sinovi. — Jezero *Ladoga*, ki se še do današnjega dne imenuje po njem, bilo mu je posvečeno, in njegov god jel se je obhajati 25. Maja in terpel je do 25. Junja. Sled tega godú ohranil se je do današnjega dné. V četrtek pred *Duhovim* šetajo žene in divice za roko se deržeč semtertje, in pojó sila staro pesem: „Lado, Lado, Didis Lado!“ Ljubeči in zaročeni šečejo, kakor nekđaj njih predniki k jezeru Ladoga, do kake vode, slehern od njih zažene venec ali zeleno vejico v slapovje in kakor se obe vejici ali oba venčka vsled gibanja bližata, družita ali ločita, pomeni to srečo ali nesrečo; ako pa venček se vtopi in zgine v globočino, pomeni to smert ali pogin onega, čigar venček se je vtopil. —

Kaj prijazna je pravljica od *Rusalk*. Pač ni žive duše v Rusii, da bi ne bila slišala kaj od tih čudnih bitin, ki živé in sopejo v vodi in stanujejo v šumečih valovih! Skoro tisuč let že cvete kerščanstvo med narodom — al njih spomin, njih godovi so se ohranili še, tu in tam pomešavši se s kerščanskimi, in čim bolj pred svitlobo prosvečenja zginjujejo iz djanskega življenja, tim živeje vstajajo v pravljičah in narodnih posmah, menjaje neumerjočnost z neumerjočnostjo.

Mile in lepe so *Rusalk*e, da bi je le gledal, in kdor je vidil je enkrat, nima več oči za zemsko lepoto, in kdor je slišal enkrat le njih vabivno petje, tega uho in serce je zaperto za vselej glasu, ki izvira iz človeških pers. Kakor pa se vjemate pravljica in pesem o njih lepoti, tako razlikujete se v popisovanju njih dušne čednosti. Ti terdijo, da so kaj hudobne bitine; od božje previdnosti izklenjene, zapale temnim oblastim in torej zaveržene na veke skušajo omrežiti ljudi ter storiti je časno in večno nesrečne. Mnogo izgledov neki poteruje to resnico — gorje njemu, ki gre *Rusalni teden* — o Duhovem — skozi gojzd ter nima moči, da bi zoperstal njih klicanju, njih milo tožnemu petju! Kakor hitro le zaostane mu noga ali njegovo oko oberne se k njim, je že po njem. Ti hip, ko jame se čuditi njih prelepoti, pretvorijo se na enkrat v gerde pošasti s sključenimi udi, in stermeči potnik ohromi ž njimi in ne okrevja nikdar več. Ali planejo čez potnika, kakor hitro

je le zahrepenel ter ozerl se po njih, raz vejice zelene, na katerih se zibljejo, poljubijo mu ustnice, poserčejo v ljubeznjeni pohoti mu kerv ter žegečeje ga do smerti.

Druge pravljice pa slavijo dobroserčnost Rusalk, popisujejo je ko mila čudodetca, ki velikrat dvigajo se iz valov ali sedajo na breg, ter igraje se s pisanimi kamenčki in bliščečimi školjkami, kaj mila izkazujejo človeškemu rodu in mali deci! ljudem podeljujejo blagostanje, srečo in bogastvo, svaré človeka pred škodo in nezgodo ter divjo zverjad odpojajo od njegovega stanišča svojim čaropetjem. „Tudi to je poterjeno“ — pravi staro pisanje — „mnozimi izgledi, ki so je doživeli dedje naših dedov, in tako zna, da je vse res, dobro in zlo; saj so Rusalke vendar, kakor mi tudi Božje stvari, in njemu podveržene kakor vse bitine, in kakor se razlikujejo ljudje, in ti nagiba se k svetlobi, k tamoti oni, taka ti je tudi pri njih.

Verh tega niso vstvarjene v vodi, rojene so na zemlji in breme tega, kar doprinesle so tu — gori, obtežava je še tam — doli; in ravno, ker so rojene ne zemlji, hrepené vedno po ljudeh ter skušajo je zavesti v globino. One bitine, ki tako rade južejo se na šibkih vejicah, ali češejo dolgi svilati vlas na bregu, ali plešejo v bledem luninem svitu krog grobov samorcev, ubitih ali rojenih, in radovedneža, čigar oko je pogleda, pretvarjejo v hromca, nesrečnice so, ki zapale hudobi sled svojih zlobij in pregreh, gnane od obupa, mislile so življenje svoje končati v valovih. Niso pa umerle; njihovo bitje terpi naprej ter biva sodba njih greha. Doprinašajo tam doli zlo, kakor so doprinašale je tu — gori — duša njih ni se premenila. One bitine pa, ki prikazujejo se človeškim očem kot malehna mila detca, nedolžni so, koji bili so pomorjeni ter v vodo pometani od svojih mater, divic in žen, da bi zakrile s tim svojo sramoto in nezvestobo svojo.

Ti umorjeni otroci so plod greha, in vendar nevoljni o svojej nesreči, hrepené vedno po gorki zemlji, od ktere so bili prognani koj pri začetku svojega življenja; oni ljubijo človeški rod, ki jih je zaverigel tako zgodaj; vedno lepi in čudoljubki preminjajo se le tedaj v strašila, ko lahkomiselnica v tihi noči o blede luni hodi po nepravih potih ter nasproti teče svojemu zapeljivcu, in premilo zajekajo, kedar pala je nedolžnica; pojó jej smertno pesem, ter plešejo smertni raj popravši nje svitlo zvezdo niz nebo, ki po tem ugasne na vekomaj; toraj tudi marsikdo, ki vidi uternuti se zvezdo pravi: „Nedolžna se je vdala grehu!“ —

Vera v Rusalke se nikjer ni ohranila tako živo kot v mali in beli Rusii. Rusini še dandanašnji binkoštnemu tednu pravijo *rusalji teden*, in pesme, ki pojó jih ti teden, imenujejo *rusalje*. *Rusalk* — ljudstvo meni — ki stanujejo v Dnepru, prihajajo ti teden na suho ter podajo se v logove in na polja, kjer bivajo do sv. Petra in Pavla. Na Dneprovem bregu je gaj, ki imenuje se *gaj Rusalk*, in špilja, ki pravi se jej *uho tožb*. *Rusalji teden* sbirajo se divice in žene tiste okolice, šečeje v *gaj Rusalk*, ter okrašajo dobove s venci in pisanimi pentljami; zaročeni spletajo vence ter obešajo je po vejicah, brez da bi naklonili si Rusalke. Mlade vdove pa in neveste, ki zgubile so svoje ženine pred zakonom, spletajo rožmarin in drugo smertno cvetje, ter polagajo je v uho tožb. Na to šečejo v praznih svojih oblačilih brez dela semtertje, ter prepevajo *Rusalje* pesme, od katerih edno postavljam semkaj:

Oj beži krasna devuška,

Za njó teče pa Rusalka:

„Čuj me, čuj, krasna devuška,

„Vgani mi zastavice tri;

„Vganeš je, pojdeš k očetu,
 „Ako ne, pojdeš z menoj.
 „Oj, kaj raste brez korena?
 „Oj, kaj teče li brez ujde?
 „Oj, kaj le cvete brez cvetja?“ —
 Lahko bila b' je vganila:
 Kamen raste brez korena,
 Voda teče ti brez ujde,
 Praprat ti cvetè brez cvetja.
 Ah, devuška vboga jih ne vgane,
 In do smerti žgeče jo Rusalka!

Gre tudi vera med ljudstvom, da praprat plamno procveta zgol pred Janezom Kerstnikom tisto noč, in da istemu, kdor uterga cvet vkljub vsm pošastim, ki varjejo ga, odklenejo se zakladi, ki skriti ležé po zemlji ali pod zemljo.

Rusalki teden nikdo ne sme se kopati v reki, niti z dlanom pluskati po verhu vode, ako noče, da razserdi zoper sebe Rusalko. Naj svetejši dan tega tedna je četrtek, — tedaj počiva vsako opravilo in vsako delo. Tisto noč, ki imenuje se „*velikaja noč*“ ali „sveta noč Rusalk“, zažigajo gernade po poljih in travnicih; plešejo celo noč, rusalje pesme pevajo in spletajo Rusalkam dišeče vence, da ne pokradejo prihodno leto lanú raz belo, kakor pravijo.

V Sibirii imajo nekatere reke čudno lastnost, ki je razlikuje od vsih drugih rek na zemlji: reke namreč, ki imajo v sternjenem koritu berzen divji tek, ne zmerzujejo poverh, da si naj bo tudi še tako mráz — njih dereči tok opovera narejanje ledú. V globini pa osnavajo se tedaj čudne podobe prekrasne svitlozelené barve, ki prosvitajo skozi bistro valovje; gledati misliš zdaj kristalne sobe, zdaj gradove in cerkve in drugoverstne dvorane. Led je, ki nareja se od mraza v globini; zelena barva je najberže očesna máma. Ljudstvo pa ni zadosti ta razložba: dumke njegovih predde-dov učé, da so to slavljeni gradovi srečnih Rusalk, v kojih živé vedno mlade ko vedno nedolžna deca. — — —

O zemlji in končnem njenem poginu so tako-le mislili paganski Rusje. V prostoru, ki ni iz zraka niti iz vode, plavalí so štirje neznano veliki somi, na kterih stoji zemlja. Al pred silodavnim časom umerl je eden tih somov in na zemlji vstala je na hip strašna podertija in povodenj, da so bile celo naj višje goré z valovi pokrite. To se bode ponovilo, ko bode umerl drug som, in ko bodo vsi mrtvi, bode zemlja se posula in poginula in konec bode vsih stvari. —

Razne pesmice.

Delapust.

Prijazno zvonenje
V dolinco doni,
Nam praznik znanuje,
Veselo glasi.

In delo težavno
Končali smo že,
Veselo, dovoljno
Nam bije serce.

Hvaležno zapojmo
Zdaj slavo Bogu,
In pojmo veselo
Počivat domu.

Gospodovi praznik
Približal se je,
Za dušo veselje
In moč nam dajè.

Če bomo živeli
Delali zvesto,
Na praznik veseli
Šli bomo v nebó

Oj kako zahaja
Nam solnce lepo,
Se milo ozira
In miga ljubó.

Oj solnčice milo
Vabiti nas če,
Na praznik veseli,
Da ž njim bi šli kje.

Tam vedno obhaja
Se praznik vesel,
Nikoli ne mine,
Ga Bog je začel.

Ko enkrat se stekel
Življenja bo čas,
Bo delopust večni
Tud prišel za nas.

Nebesa.

Kadar serce tužno bije
In oko se mi solzi,
Se nakviško duh zavije
V dom nebeške srečnosti.
Tam veselje le kraljuje,
Vsako serce razvedruje.

Čas sladkosti in veselja
V raju večnem ne neha,
Spolnjena je vsaka želja
Hrepenečega sercá.
Kakor v zlatih sanjah milih
Ziblje duša se v čutilih,

Čisti virček vse resnice
Med cveticami puhti,
Je razkrito duha lice,
Le v sladkosti se topi,
Vsi prelepi večni bliši
So v nebeški srečni hiši.

Tamkej potnik si počije,
Svoje breme odloži,
Kraj željene domačije
Trudnega razveseli,
Večni praznik tu obhaja
In v sladkosti se napaja.

Bratec brateca tam objema,
Ki sta bila ločena,
Tam v ljubezni živi vnema
Plamček čisti se serca.
Kar se tu na svetu kruši,
Se veselo tamkaj družī.

Oj preljubi krajček srečni,
Kdaj priromal k tebi bom?
Kdaj v svoji sreči večni
Bož odperl se mili dom?
Oh le skoraj daj mi priti
In tam gori večno biti!

Savl in David.

Kralj sedi na svojem stolu,
Duh nemirni ga teži,
Davida pastirja kliče,
Naj ga z godbo razvedri.

Težko krono vzemi z glave,
Stopi v zraka čisti krog,
Cvetke krasne vse cvetejo,
Glej, kak lep je hrib in log!

In pastirček David pride,
Vsede se pred znožje mu,
Vbere plunko in zapoje
Pesem gladkega glasu:

Reven seer sim le pastirček,
Vendar pojem Stvarniku,
Kak še le, o kralj na stolu,
Hvalo dal boš ti Bogu?

„Velik je Gospod v višavi,
To spričuje vsaka stvar;
Zarja, solnce in nebesa
Vse njegovih rok je dar.

Solze in obličje tamno
Naj od tebe se zgubi,
Velik je Gospod v višavi,
Misel ta naj te vedri.

Svoje serce k Bogu dvigni,
Slušaj mojo pesmico!“
Kralj togotno gori skoči,
Verže v dečka sulico.

Bistrica.

Med cveticami po gaju
Teče čversta Bistrica,
V vanjo prat in vmivat hodi
Lepa, mlada deklica.

Zdaj govori dekcle moje,
Kaj boš dala v plačo mi?
Ako hočeš, da postregla
Bodem drugo zopet ti.“

Enkrat zdi se, da vodica
Tam pred njo se pomudi,
In da glasno ji na uho
Ljubeznivo tak šumi:

Deklica pomisli malo
Sname lepi perstan si,
Verže ga v šumeči valček
V darek ljubi Bistrici.

„Kaj, o dekcle, boš mi dalo
Ker ti strežem tak lepo?
Nekaj vendar v plačo dati
Enkrat moraš mi za to!

In vodica omivala
Lepše še je deklico;
Že v lepoti je slovela
Za deklet kraljičico.

Vsaki dan ti vmivam lice,
Belo kakor snežec je,
Vedno zalšam in te čedim,
Da si lepo mi dekcle.

Toda dekcle preošabno
S svojo se lepoto št'ma;
Kmalo oj v budih strastih
Zgine ji lepota vsa!

Med cveticami po gaju
Teče zmir še Bistrica,
V vanjo spet se vmivat hodi
Zapeljana deklica.

Enkrat zopet pa vodica
Tam pred njo se pomudi,
In prav glasno ji na uho
Očitaje tak šumi:

„Dekle, dekle zdaj le beži,
Zdaj za tebe nisim več!
Jaz cveticam ne prilivam,
Ki že cvetje jim je preč.“

A. Pražnik.

Skalozob v gradu s 7 turni.

(Koziaška pripovedka. Po poljski od Mih. Čajkoveškega.)

I.

Vse je tiho. Veter dremlje, morje je zgládilo svoje poverjke kakor zercalo. Na nebeškem obloku miglja milijon zvezdic v raznobójnem zlatu in srebru. Po zraku se razlega nadčloveško divno šepitanje, gluho za uho, le duši razumljivo, podobno jeku angeljskih pesem, porojenemu v domišljiji. Naravoslovec bi rekel: to je elastičnost, zračno trepetanje vzrokovano od teže tél letečih proti središču; ali človek, ki ni duha stlačil v oblike, leti dalje s svojo dušo; v naravi gleda stvarno moč božjo; zanj je čarna harmonija tekoča iz Njega, kateri nima imena; ali bi se mu drugače moglo kaj tako sladkega, ljubelega, svečanega, kar nobene strasti ne kalé, v dušo vlivati? —

Na sredi Črnega morja stoji ladja, kakor bi jo bil kdo tam priklenil. Razpeta jadra spé, vervi in jambore delajo čudne sence po vodi. Na ladji imajo veselico. Osman aga je zapovedal, da naj se dá vsakemu Janičarju in Majnotu še enkrat toliko kakor navadno rajža, ôvnovine in dateljnov in po štiri čaše Mokanske kave. Osman aga, sin Kapudana paša je vse bolj divji kakor njegov oče, ki so ga Muslomani kaplana *), to je tigra, imenovali. Pred njegovim pogledom se trese sto in petdeset Majnotov in trepeče petdeset Janičarov. Danes se je razvedril in zato obljubil priti na gostarijo in sabo pripeljati Zopiro, zalo Gerkinjo odalisko.

Brodniki in vojniki sedé skupaj, zavživajo pilav **) in dáteljne. Nemi Muslomani si lomijo glave, kaj ima to pomeniti, ali Osman namérja morebiti djavre (kristjane) kakega kraja pokarati, ker mu niso o pravem času davkov plačali, in jih kakor pse poklati, hiše oropati in požgati, in misli s to poje-dino vojake z višim pogumom navdati. Gerki si šepčajo: morebiti se nas Vsegamogočni vsmili; Zopira je kristjana, Majnotka, ljubi vero, ljubi domo-vino; Aga je mlad in zavrvan v dekle. Da svojo visokost oznani, odbira

*) Navada je pri Turkih vsakemu pekinke dajati, primerne dušnim ali telesnim lastnostim. Kdor je neusmiljenega srca, mu pravijo: kaplan, t. j. tiger; sultana navadno kličejo arslan, t. j. oroslan ali lev, in njegove otroke arslana, t. j. levovi mladi. Ti jutrodeželanskim imenom pridavani perimki delajo ačenu Evropejcem silo teže v sporočilih v turškem jeziku ohranjenih, ker so v spisih bere od tigrov, levov, bojev s hudčiči i. t. d., menijo da so to basni in orientalske domišljije, kar je zgodovinsko djanje. Knez Kantemir je prvi pozornost na to reč obrnil, ali njegovo delo ni dokončano. —

**) Pilav je kuhan rajž s kozlovino, kar Turki kaj čislajo.

Bog dostikrat žensko za izvršenje kakega dela, za junaka celó nemogočnega; že dosti dolgo lazijo po prahu Jezusovi spoznovavci pred otroci peklenškega preroka; čas je, da križ zasije in polomesec merkne. Tako eni mislijo, tako si drugi šeptajo. Život jedilo krepí, ali duša ni vesela. To je pojedina, kjer na eni strani psi, na eni pa mačke sedé. Škripljejo zobni eden na drugega in gledajo se po strani; radi bi se zgrabili, ali zapovednik jih zadržuje in hrani slogo med nimi.

Osman pride — Muslomani stopijo na noge, priklonijo glave in položé desno na serce. Majnoti pokleknejo in vdarijo s čelom ob tla. Aga pomigne z roko, vsi spet sedejo k pojedini; in on sam dene križem nogé in sede na preprogo, ki sta jo dva černea razgernila. Iz dolge lule puše, in serka prijetnodišeče mokansko pitje. Osman je mož v naj boljših letih; černe berke mu obsenčujejo zarumenélo obličje; oči je černih in iskrenih, in žile so take, da se prav vidi, kako v njih kri vre. Krepka postava znani visokost in moč; kaftan nosi črn kakor kri zaklanega jagujeta, in poddelan je z ermelinovino. Po boku mu visi kriv handžar, glavo krije zelen turban, in na turbanu se vije nojevo pero pripeto z demantno petljo, znamenje gospoškega rodú. —

Gostarija je končana; serčejo kavo. Osman migne z roko in kakor blisk je suženj na nogah.

Čez nekaj časa pride ženska. Široka obleka ni mogla skrivati njene lepote. Hlače iz bele svile so se lesketale pod obleko, nožice je imela stisnjene v višnjele čizme zgorej obrobline s srebernino. Černi kodri so mahljali izpod turbana, ali obraz je bil pokrit s pajčelanom, overo radovednih oči. Aga migne z roko in modrooka Zopira sede k njemu lahko kakor rožni cvet, kadar ga sapica odveje.

Osman zavpije: „Pojte djavri!“ Majnoti so stopili v red in jeli peti pesem v čast in slavo božjo. Mislili so, da Aga čaka samo vgodnega časa, in se bo preobrnil k veri Sina božjega. Ali komaj so imé Jezusovo in Marijao izustili, se Osman pomračí, kakor da bi se mu hotel dež iz čela vlití, in strela vdariti iz oči, iz katerih je švigala ognjena jeza. Kristjanom od straha usta omolknejo; glas jim v persih zastane. Aga veli drugo začeti. Vidijo, da ni varno Turčinu pobožne pesem peti, zagermi davorija. Osman posluša, dokler opisuje pesem Maratonsko polje, tesne Termopile, neprestrašnega Miltijada in junaško smert Špartanca Leonida; ali ko so zagermeli: Sveta domovina, sveta svoboda! Aga potegne pištolicó, sproži in eden Majnotov pade na tla. Zopira zavpije in obnemore. Kristjani pokleknejo in povzdignejo roke — Janičarji pa sučejo sablje kričé: udri na djavre! Osman sproži drugo pištolo, vodja janičarskega polije kri in zgrudi se na tla; njegovi tovarši pa vtaknejo sablje v nožnice in priklonijo glave do tal v znamenje, da prosijo odpuščenja. Aga zapove merliča v vodo vreči; in trupli Janičara in Majnota ste pljuskovale in v vodi plavale skupaj kakor brata, ki sta bila v življenji sovražnika zavolj vere, dokler ju niso požerle roparske ribe. Tla so oprana; Osman je svojo ljubo sam predramil. Vse je bilo spet tiho, kakor poprej, in ko bi bil kdo to od daleč vidil, zaklel bi se bil, da se je to v sanjah dogodilo in ne v resnici.

Zopira je prepevala o Perijah, o edenu, o sédmih nebesih, o preroku in ljubezni — nježni perstici so prebirali strune na goslih. Kakor huriska je; raduje človeka z glasom in čedno postavo. Aga pa sluša in sisa dim polagoma iz čibuka; čelo se mu razvedri — zapove na novo po dve čaši kave

brodnikom in vojnikom natočiti; ali Janičarji so previdili, da ne namerava smerti djauirom; Majnoti pa tudi niso menili več Zopire angelja varha Gerške zemlje. Aga vstane, pomigne z roko in odide z Zopiro, dva sužnja in Jud gre za njim. Pridši v sobo odpravi moške sužnje in reče Zopiri: „Kristjana! kar vidiš in slišiš, zakopli v srece tako globoko, kakor v alkahirski studenec; ako eno samo besedico zineš, loči ti meč glavo od trupla. Majnotka prikloni globoko glavo v znamenje popolne pokornosti, Aga pa nagovori Juda rekoč: Djaui, povej mi še enkrat, kaj si vidil? in kolikorkrat me prevariš, toliko kolov te bode prebodlo!“ Jud trepeče in koleni se mu tresete, on reče: Pri-segam pri Herimu in Jehovu, Mesii in strašni sodbi, da bom pravico govoril. Med Sinopo in Trebizandom na Črnem morji sim vidil tri sto kozaških šajk; jaz sim bil pri njih, dobil sim zlata in zaklel sim se, da jim hočem biti ogleduh. Nocoj še namerujejo do seraja priladjeti, in ne le predmestja kakor prvo pot, ampak mesto zažgati in oropati. Ne vodi jih zdaj tisti mladeneč, ktere-ga je gospodar zemlje sultan Amurat s toliko darovi obložil, ampak starec, ki je ondi na bregu šajke varoval.“

Ali pa več za gotovo — praša ga Osman — da se po dnevi skrivajo po brežji, po noči pa menijo semkaj priti?

— Sin velikega kaplana! kinč junakov musulmanskih! tako za gotovo vém, kakor da je danes sabota —

— „Poberi se od tod, šifat *); zlata pričakuj za resnico, za laž pa smerti.“ —

Jud odide! Aga ostane sam s svojo ljubo v sobi. Odgerne pajčolan; kakor zora zasije nje obraz; rudečica oblije sneznobelo lice, oči zažaré kakor žerjavica, nad očmi pa se vijó obervice črne kakor morske pijavice. Aga zavpije: Pri-segam pri tvojih očeh, krasna huriska, ne bode ubežal ne eden šejtan smerti — trideset muslimanskih ladij je že odšlo, da jim pot prestrižejo. — Plačajo mi s kervjó, kar so storili po Galati in po haremu mojega očeta. — Med tem na ladjah kristjani in muslimani čujejo, tiho sedé, in tužen pogled počiva na vodi. —

II.

Zvezde so ugasnile; juterna zora je pokazala svoje rumenkasto lice. Ob anatolskem pobrežji se prikazuje iz tmine kup tamnih reči na vodi. To so kozaške šajke. Ravno so k bregu dospele, ker še zmirom voda ob nje pljuska in pene skačejo na suho. Kozaki preklinjajo morsko tihoto, in stegajo ude, da jim kosti v šiskah pokajo; potem se spet vležejo pod klopi počivat. Brez skerbi spijo, ker so toliko od brega, da jim ne more ne kojnik ne pešec v šajke skočiti, pa tudi nobena turška barka do njih priti, — grom topov in žvižganje kroglic ne zbudi koj tako Kozaka.

Na atamanovi šajki pa so se snidili bojni posvetovavci. Tema je še, in komaj se dajo obrazi okoli sedijočih razločiti. Ataman Skalozob spregovori: Bratje, dozdam je šlo vse po godu. Očakovski paša ni potegnil verig

*) Šifat je Turški primerek za Jude. Kozaka kličejo šejtan, t. j. hudič; Poljaka *foial djaui*; Tatara *lažjati*, t. j. merhožec; Indijana *dilenzi*, t. j. zdravnik; Arapca *akšiz*, t. j. bosnik; Gerka *bojnič siskojnu*, t. j. mlav oven, brezogi oven; Albanceza *zigeri*, t. j. prodajavec pljuč; Moldavca *rudan* — *Bogdana*, t. j. ne človek; Bolgara in Serba *hajduk*, t. j. tat; Dobrovrničana *šusov*, t. j. ogleduh; Bošnjaka *potur*, t. j. pokončevavec; Ruza *ruzimensius*, t. j. hudobna duša; Nemea *gurur kjaif*, prederzen psovavec; Benečana *bali-kiz*, t. j. ribič; Lahe *fireng hezareng*, t. j. pisane ali raznobojne ljudi; Francoza *ajneši*, t. j. zvižalnik; Angličana *šokati*, t. j. volnarje; Španjolca *tem-đel*, t. j. lena i. t. d.

prek morske ožine, ni zaklenil Dneprovega iztoka, in naše šajke so tako tiho plavale, da še pes zalajal ni. Osem dni že ladjamo tu okoli, pa naš še živa duša ni zapazila. Jud, naš bégovec, je prisegel pri Talmudu, da je Stambol brez obrambe, da so ondi Kozakov že davno pozabili. Nocoj pa jih čemo malo opomniti; vsujemo se v seraj, in segali bomo med sultanove zaklade, nekoliko poigramo z mečem in ognjem, pa se vsedemo v šajke in hajdi! Kakor orli poletimo za pečevje prek Dneprovega slapovja. — Zatem se oglasi Zaporožan Salop: Jaz ne vidim dalje, kakor konec svoje puške in pod ojstro bridke sablje; pa se mi le dozdeva, bolje bi jo mi naredili in varniše je, da vdarimo na Trebizond in Sinopo, pa tam poplenimo, kakor pa da gremo nad stolno mesto otomansko. Ataman odgovori: Kdor ne poskuša ne pokaže: Tatar je zadovoljen s samim plenom, Kozak pa želi, da se mu svet čudi. Ako bi bila lestva v nebesa pristavljena in štapnje v peklo peljale, šel bi oboje poskušat. — Prav tako, oče ataman, živi oče ataman! vse zavpije. Solop se grize v ustnici. Glembicki iz Teterovca poprime besedo: Oče ataman! radi pojdemo, kamor rečeš, makár na boj z glavarjem hudičev; toda judovska vera slaba vera. Za denár ti služi Kristjanu in Turčinu; za denár ti izdâ obâ. Skalozob odgovori in reče: Jaz sim mu dal zlatâ, in obetal zlata, in za zlato je Židu vse lahko; pa naj bo, postavim, da nas izdâ, kaj pa je? Ali nimajo Kozaki sabelj, s kterimi bodo presekali razpete mreže? Čez dan bomo še čakali, ali z nočjo bomo prižgali svečo v seraji. „Sveta je volja atamana!“ zavpijejo na okoli starašini, in se razidejo vsak v svojo šajko, da počivajo.

Že se je precej danilo; nebó je bilo zlo z oblaki preblečeno, veter je pihal od zahoda, morje se kopičilo. Valovje je pluskalo v šajke, in ki so se že zbudili, jezili so se sapi, ker so morali za vesla prijeti; ali ki so še spali, niso se ne ganili, njim je morsko valovje to kar detetu poljubek matere, podeljen spijočemu. Med tem pa zagleda eden mladenčev na morji v daljini, da se nekaj černi. Kakor blisk skače od šajke do šajke, da zbudi očeta atamana. Ataman si zmane oči, pokrije kapo s čapljim perom, in pogleda na pokazano mesto! Skalozob, čeravno že čez 60 let star, je bil bistrega očesa kakor sokol; tridesetkrat se je bojeval na morji, zato ga je tako dobro poznal, kakor svojega brata. Pogleda in zavpije: to je turška barka! Junaki, vesla v roke! Od šajke do šajke se je ta glas zaslišal, in kar ni moglo morsko vihanje, storila je ena sama beseda atamanova. Junaki so se prebudili, vstali in prišli za vesla.

Tista črna reč je bila vedno večja in se je približevala bolj in bolj Kozakom. Že so se spoznati dajale turška jadra, in rudiča zastava otomanska. Ataman zakriče: „Na levi in na desni na breg.“ Šajke so se na dvojce razdelile, in ta hip se pokadi od Turkov les, kakor toča so puškine krogle pleskale v vodo, in kjer so ravno zdaj stali, morje everči in kakor zbeljena lava kviško skače. — Šajke po vodi igraje plešejo, Kozaki pa nože brusijo in jatagane ostrijo. Turki streljajo in streljajo in grom se razlega po vodi. Skalozob pravi: Barka je naša, neučen ji je vodnik! Junaki, spustite jambore, stopite na okoli. Jambore so pale, od obeh strani so sterilile šajke in okroževale barko iz delje. Turški topovi germé enako, in puške pokajo vmes, krogle pred šajkami rijejo v vodo, in samo pene razdraženega morja dolétujejo do njih. Kozaki pa, kakor da bi dražili, zdaj in zdaj kako puško sprožijo. Prestane grom topov, samo puške še pokajo. Ataman zavpije: Naskočimo, hajdi na barko, nimajo ga več smodnika. Trikrat zasuče žimar

bunčuk v zraku, in junaki so jeli veslati, da je bilo veselje gledati; dva v vsaki šajki nosita dolge ake, in vse šajke zaleté se kakor strele na ladjo, ali na ladji štirideset topov zagermi. Deset šajk se preverne, junaki plavajo v morji nekaj je mrtvih, nekaj jih kobaca z nogami in rokami, da dosežejo kako šajko ali pa barko.

Osemdeset akov jo je že zagrabilo, suče se in skače na vse strani, ali šajke se ji obešajo kakor psi na merjasca. Ataman veluje: Naskakajte, bijte, sekajte! Kozaki kričé: Slava Bogu! in skačejo na ladjo. — Osman aga rjove: smert šajtanom! Janičarji odgovarjajo: Allah, allah! in branijo Kozakom lezti na ladjo. Roke in glave padajo, kri brizga, ranjeni stočejo, in ki se bojujejo, sami vriskajo. Ljuto naskakajo Kozaki, ljuto se branijo Muslomani. Ataman pravi: Za meno, in vihti z mečem na okoli; — Aga kriči: Prisegam pri preroku, vsak pogine, kdor se količjak umakne, in maha s kervavim jataganom na levo in na desno. — Kozaki še enkrat na ves glas zakričé: Slava Bogu! in zmagali so. Majnoti prosijo milosti rekoč: Tistega Boga molimo, kakor vi. Ali Kozak ne sliši, bode z nožem, seka z mečem. Janičari se zbirajo brané se okoli aga, kar prileti deklet z razkuštranimi lasmi s štiletom v roci, in se vstopi k Osmanu. Kozake zgrabi za nekoliko časa začudenje, in ta hip porabi Muslomanih, stopajo v spred in hud boj se na novo začne. Zopira je premagala njenemu spolu prirojeno boječnost in svojega Boga pozabila: ker ljubi Osmana, in strastna ljubezen je terdnša kot vera in strah — ona se bojuje s štiletom kraj ljubčeka, in Osman odvraca s sabljo nevarnost od nje. Vsi Muslomani so potolčeni, samo dva še stojita na barki, ker jih loči gomila mrtvih trupel od šajtanov; Osman objame in poljubi ljubico tako strastno, kakor bi hotel svojo dušo v njo vdahnuti. Pa jo zgrabi za lase, mahne z mečem, kri privre, glava ostane v roci, zaverti jo na okoli in verže v morje rekoč: Razum mojih se niso nobena moška usta dotaknila njenih žnablov, in po smerti se jih ne bodejo nobena, in zakadi se med Kozake. Pervi mu ataman prekolje glavo — Osman omahne in pade momljajoč: Poginili bote prekleti psi, pes je psa izdal.“ Še je nekaj mermral, kar pa nihče ni umel, in Kozaki so ga razsekali na kosce. Mrtva trupla pomečejo v vodo in jamejo pleniti. Pa ni bilo ondi ne zlata, ne srebra, samo sablje in obleka osmanska. Iz agove sobe so prevlekli njegova dva črna sužnja in trepetajočega Juda. Sužnja so v morje pahnili, Juda pred atamana gnali. Skalo zob spozna ubežnika in reče: Pasja vera, kaj ti tukaj delaš? Jud, viditi da mu še niso glave odsekali, začne javkati: Mogočni, naj viši vladar, gospod ataman! jaz sim hotel barko verlim Kozakom v plen podati, prisegam pri Talmudu in Suri, da resnico govorim! Zavrisnili pa so Kozaki: Izdajavec, izdajavec, oče ataman! vidiš, kako naš turške ladje zajemajo? Ataman zavpije: na šajke, junaki? in da Juda Glembickemu, naj ga kazni, in barko zažge, in izdajavec gerdi je dobil zaslužno plačilo v ognji. Trepetal in tresel se je in noge in roke poljuboval in kričal: Jaz nisim kriv! jaz nisim kriv! smilite se me, mogočni vladavci! Nič ni pomagalo; kakor pečenko na raženj, tako so Juda na kol nataknili, na vseh straneh ladjo zapalili, in v šajke poskakali, da se pridružijo očetu atamanu. Ogenj se je polastil barke in plavala je po morji. Jud je v peklenskih mukah vode prosil, odpiral usta, ali na mestu vode osmodi ga ogenj.

Kozaške šajke so se zdaj zbrale; ali kamorkoli se je oče ataman ozerl, povsod je vidil samo turške barke; več ne misli o Stambulu, ampak kaj mu je storiti, da bi se rešil take zadrege. Zapové k bregu jadrati, ali ta hip

odrine cela reč šalup od turških bark, pa hajdi z razpetimi jadri za Kozaki; pobrežje se je napolnilo z Janičari, spahii in turškimi topovi. Šajkam se je bilo treba verniti na morje. Ataman misli en čas, kar hipoma pokaže Glem-bickemu naj širji prostor med ladjami in reče: Gospod polkovnik, kadar se veržem jaz z enim oddelom šajk na šalupe pri bregu, vi odladajte skozi uni prostor; v Dneprovem iztoku, če Bog da, se vidimo spet. Glembicki in vsi Kozaki zavpijejo:

„Oče ataman! Rajše vsi poginemo, kakor se pa od tebe ločiti! Ali ataman grozno zagermi: to je moja volja. Smert mu, kdor ne da posluha in se verne v boj!“ Kozaki tužno gledajo! Ataman odbere deset šajk in jadra z njimi k bregu; ostale šajke pa so stale nepremično. Kozaki, ki so z atamanom šli, so bili veselega lica in vedrega čela.

Šajke plavajo počas, vse šalupe so se proti tem oddelile; kadar so kakih tisuč korakov blizu brega, topovi in puške zagermi in na šajke vdarijo. Ali šajke so hitre, naskočijo turške ladje, boj se vname, padajo Muslomani, padajo Kozaki, sablje zvenč, jatagani se pogrezajo v kri. Ataman navdušuje svoje ljudi in bojuje se sam; kapa mu je že odletela, na glavi iz sedem ran kri vréva! in ko so v daljavi turški topovi zabučali, stopi na perste, pogleda in zavpije: naši so rešeni! zdaj jih sam vrag ne more dohiteti; bratje, zdaj je treba drago prodati svoje življenje!“ Boj se v novo začne, Kozaki skačejo iz šalupe v šalupo; Turki se jako bijejo, in več ko stokrat večega števila jih obsipajo od vseh strani. Ataman pade na tla ranjen v serce; le malo Kozakov je živih ostalo, pa še ti so bili vsi smertuo ranjeni. Muslomani povežejo pol mertvemu atamanu in sedmim njegovih junakov roke in noge s konopei in verigami, ter jih peljejo na barko kapudana paša. Kaplan priseže pri Allahu in Mohamedu, da se hoče maševati zavolj svojega sina in sramote, ki mu je niso tri leta iz spomina zbrisala, ali Ataman ne sliši rotenja, ne boji se osvete; duša mu je vesela, da je rešil toliko svojih ljudi.

Kakor strela leti barka v Stambul s poročilom, kakoršnega od rojstva Mahomedovega Turčin ni še slišal: Vodja šejtanov in sedem njegovih vojskovavcov je palo v sužnost; preden solnce zajde, vidi jih sultan in verni spoznavci preroka.“

III.

V carjigraskem predmestji, kjer seraj stoji, zbral se je divan. Okoli sedé turški uradniki s prekrižanimi nogami, vsred njih sultan Amurat na vzvišanem prestolu; na desni mu stoji veliki ulema, na levi veliki vezir in pred njim poslanec Kapudana paša. Pred vratni in po dvorišču so oroženi janičarji in skopljenci. Poslanec pripoveduje bitev Osmana aga, zažganje barke in sklene govor rekoč: Unuk preroka, padišah sveta! Tvojemu imenu se vse vklanja, pred tvojo močjo vse pada; če pregovoriš eno samo besedo, solnce postoji, in morje se do dna posuši. Kaplan paša, tvoj sluga, zvest podložnik, suženj, prijel je za sabljo v tvojem in Mahomedovem imenu, končal je in padli so šejtani brez števila kakor pesek v morji. Pred solničnim zahodom bo zagledalo tvoje visoko oko sedem v verige okovanih divjih djavrov in osmega njih vodja, besnega kakor hijena, zvitega kakor kača, strašnega kakor Iblis (Lucifer). Vse je tiho, ker besede ziniti ne sme rob brez gospodarjevega dovoljenja. — Amurat reče: Verni naslednik preroka! Za to veselo vest prejmeš, kar ti je drago, tatarskega hata, ali deklico kristjano; Kaplan pa dobi toliko zlata in sužnjev, da bo pozabil smerti svojega sina.

Ti vezir, namestnik moje vlade, zapovej, da bojo janičarji, spahii in Albanesi celo noč v orožji. V grad s sedmimi turni zakleni iblisa in njegove drugove — štirim tisučim janičarjev, dvema spahijev Belo morje reci varvati, kakor oči v glavi, kajti s šejtani je težaven popravek, oni so zmiraj pripravi pri-ladljati po vodja in ga rešiti, in uničiti z mečem in ognjem sveto mesto. Ti, Kizlar aga, greš, ko jutro napoči v ječo in rečeš vodju šejtanov, da se ga usmili naša velika milost in mu da življenje, čast in blago, in podneperskemu ljudstvu obderžati vse svobode, in stokrat večje še podeliti, ako obljubi s svojimi vero preroka sprejeti, in varuje carstvo proti Rusimenzom in Fodul-djavrom. Ako pa neče, podavi jih preden solnce vstane; glave jim posekaj, na kole natakni in pred serajska vrata postavi ljudstvu na ogled.“ Sultan izgovori — nobeden njegovih prednikov še ni toliko govoril — vstane, vsi so na kolena popadali; Amurat odide, divan se razide.

Noč . . . nebo je černo kakor oglje, ne vidi se na njem nobena lučica; ali po Belem morji in v pobrežji miglja tisuč svetilnic. Nevidljive pošasti potujejo po zraku in ljudje duhovom enaki se vijo po mokrem in po kopnem; dva sveta se dotikata; breztelesni duhovi se radujejo s spominom, preletujejo se od mesta do mesta, kjer so nekdaj ljubezen, bogastvo in slavo vživali, ali pa se v revi in težavi mučili — pa vse je milo kar je bilo; gledajo na živeče, kakor na svoje otroke, gledajo v njihovem odsvitu same sebe. Oko pozemeljskega stvarjenja ne more predreti in viditi sveta duhov, ali človeku zavdaja čudno neko dozdevanje strah in grozo — to je grozni, tihi pa silni boj duha s telesom, to je prizadevanje telesnih moči se poenačiti z dušnimi.

Blizu 8000 Muslomanov stoji na nogah — čujejo, pa vendar le sanjarijo od iblisa in peklenskih počast; jezik se jim baha z junaštvom, ali dušo je groza in strah prevzela; kak tanek zvizd v zraku bi pred razperšil trop, kakor grom sto topov. Straže se menjavajo, vender nihče ne spi. Stari grad bizan-tinskih carjev je na črni zemlji s črnimi barvami obrisan, in njegova senca leži na morji razsvitljenem; dim je okadil z mahom obraščene zidove, in ljudem, ki spodej gledajo, se zdi, kakor tamna podoba preteklih časov. V srednjem turnu berlite dve lučici, luč verh luči — v gornji sobi je ataman, v spodnji so Kozaki zaperti. Veter brije skozi železno rešetko, lampica, vidi se, vgaša, in spet zagoreva, kakor na jetiki umirajoča deklica. — Na slami leži okovani Skalo-zob; dopolnjena dolžnost in čista vest mu vlija mir in pokoj v trudno dušo, da ne čuti ran in mirno spi. Sladke sanje ga oble-tavajo — vidi prostorne stepe matere Ukrajine in sinjo vodo očeta Dnepra; po selih se razlega radostno klicanje, glasi se vesela muzika, za mizo se pogovarja Kozak s Poljakom; ondi snubi krepki Kozak zalo Poljakinjo — tukaj pelje Poljski plemenitnik černooko Ukrajnico k oltarju, gerški popovi in katoliški duhovni se prijazno bratijo, mitropolit Kijevski in veliki škof Karjevski sedita v zboru kraj škofov katoliških, posvetujeta se kralj in ataman v vojski in povsot se razlegajo klici: Živi Poljska! Sladko spi Skalo-zob, ali podoba se premeni. . . Na dvorišči koplje atamanov vranec zemljo s kopitom; polki kozaški in poljske trume stoje pred durmi, ravnaajo se na Tatare; ataman se poslovljuje z domačimi, opasuje sabljo, zdaj zabobne na polji kopita turških konj, glas prileti do turna, ataman se skloni in zavpije. Junaki, na konje! Hoče na noge skočiti, okovi zarožljajo — ali on zdihne in zamisli se. Ne žali ga ne smert, ne sužnost, le vesel je, da je toliko bratov pogube rešil in zavida jim, ki so v boji pali.

Zora je jela svitati skozi rešetko. Težavno je Kozaku gledati spod strehe, on rad leta z očmi pod milim nebom, kakor mu leta roka na bojišči. Zaškripljejo duri, v atamanovo ječo stopi Kizlar — aga. Skaložob razvedri čelo, in ponosno pogleda k njemu stopivšega roba. Turčin ni mogel prenesti ognja, ki je švigal iz oči svobodnega sinu stepnega, pobesi jih v tla in tako govori: Padišah vernih Muslomanov, vladar sveta od peščenega morja Saharnega do snežnih planin Kavkazkih, gospodar moj in sultan, želi vas, pozabši vaše nezvestobe, tudi zdaj kakor pred tremi leti, s svojo ljubeznijo obdariti — obeta tebi ataman življenje, blago in slavo in se je zaklel pri banderu pre-rokovem, da hoče tudi drugim ostalim Kozakom življenje podariti, samo če sprejmete vero Mohamedovo, in ako obljubite, da bote branili meje našega carstva napadov djaurskih.“ Kizlar aga omolkne, in Skaložob z derhtečim ali krepkim glasom odgovori: Tri leta so pretekle, kar smo sultanu življenje in prestol podarili. Ataman Šijah je spolnil svojo prisego, dokler je on vladal, Amuratova država ni vidila Kozaka. Jaz s Turki nisim sklenil mira, pa ga tudi nisim mislil. Povej svojemu sultanu, da zamečem njegove poklone v svojem in v imenu Kozakov.

Atamanova glava ni tako dragocena, kakor se vam dozdeva. Vsak Kozak zamore biti ataman, in se bo in se zna in ve maščevati za smert našo in razvaliti mesta otomanska. Ataman preneha in odkima z glavo. Kizlar aga poprime za besedo in pravi: „Čas je kratek, ataman, premisli in premeni besede.“ Skaložob s težo reče: „Kar Kozak reče, ne oporeče; nosi odgovor svojemu gospodarju, jaz pričakujem muke in smrti.“ Aga plesne z rokama. Štirji skopljenci stopijo v ječo, in se stresejo vgladati sužnja. Kizlar aga migne, atamanu veržejo verv okoli vratu, pokleknejo mu na persi in ga davijo. Ataman okovan na rokah in na nogah herče, pene s kervjo zmešane mu skačejo iz ust, oči se mu verté, z zobmi škriplje, že mu višnjelé in se nategujejo. Dvakrat se je zganil in sužnji so odleteli od njega, kakor zrela jabuka z drevesa, če ga veter potrese. Kakor volk na kervavi plen, tako so Turki na polmertvega atamana spet zagnali se. Davijo in duše ga, dokler mu ne počijo žile in on ne premine. Kizlar aga mahne z jataganom in odseka mu glavo od trupla. Iz doljine sobe so prinesli skor ob enem glavo 7 ondi zapertih Kozakov, in odpotili se k vratam, ki se jim pravi Babi-Saadeh, kjer je bil harem, navadni stan sultanov. Amurat sam pride na dvor gledat glav, in če ravno se je radoval nad zmago, vender tuže znotrauje ni zakrivati mogel. Poznal je junaške Kozake in želel je njih zediniti in spraviti z Muslomani. —

Solnce sije izza oblakov. Okoli vrat vre ljudstvo, kakor bi bil kak praznik: Turki, Arapci, Armenci, Gerki in Judje. Nad vratni stermi osem kolov in na koléh osem glav kozaških; po strani jih ogleduje ljuti janičar, kakor šiba na vodi trepeče pred njimi spahija, ker se zdi, kakor da bi oči na Ukrajino vpirali in njih usta šeptala: osveta, osveta!

To Skaložobovo vejevanje, zmaga Turkov in smert atamana se je godilo 1593. leta po Kr. V celém popisu te povesti sim se ravnal zvesto po opisnjli, ki ga boremo v 2. zvezku dela: *Sur la puissance Ottomane par Princeps Kantemir*. Skaložob je bil star, krepak vojskovavec, naklonjen Poljakom. Tridesetkrat se je bojeval na šajkah s Turki, dvakrat na kopnem s Tatari. Bil je izveden, prebrisan in znan z vsemi vojskimi prednostmi, in če ravno ni znal pisati, so ga vender Kozaki za atamana izbrali. Njegova smert je porodila neugasljivo sovraštvo med Turki in Kozaki.

Slovenska fevdna dolžnost.

1637.

(Iz zapuščine rajnega V. Jarnika.)

Vi boste oblúbili Inu perségli timu nay Suetlóstimu, naymozhneschimu, iuu nay mogozhnimu Rimschimu Zeseriu, tudi Vogérskimu iuu Bemskimu Kralu Gospodu Gospodu - Ferdinandu temu trétiemu Erzherzogu Vu Oesterreichi, Hérzogu Vu Burgúndi, Vu Steiérye, Vu Korotáru, Vu Craine, Vu Birtém-bergo, knesu vu Tírólu iuu vu Gorizi. Náshimu gnadloúistimu Gospódu, iuu nega Suetlósti Erbam, Suest, iuu Pochoran bitti, To blagú iuu diane katéru Vam, iuu Vashem Erbam bode possodeno od nega Zesársche Suetlústi kuliko krat pride sa schlushiti, iuu spet preiéti, in ako ui kako satáyeno blagú súcedeste, alli spráschate, taistu negouí Suetluste Iskasate, iuu uidetsch sturiti, kaku énimu Súestimú, iuu Pokórnimu schluschábniko prute suoíemu Gospúdo sturiti se spodobi, iuu on letu dopernesti je dousehan.

Nach Zusprechen

Mit drey aufgerichteten Fingern.

Kako mene ie sedai naprei brano, y sapovedano, tako hozhiu sturiti y Vuse dopernesti, tako meni Bog pomosi, Sueta diua Maria Mate bosja y vuse Suetzi.

Ab schrift.

Aliter magis Croaticé.

Vi bódeste alli hózhete prissezhi, timu nay Suetlostimu, nay mogozh-nimu Znay mozhneiskimu Rmskimu Zesarú, tudi Vogerskimu J Pemskimu Kralu, Gospodinu, Gospodinu Ferdinandu Erzherzogu Osterreiskemu, y Her-zogu Burgunskimu, y Stayerskemu, y Korotanskemu, y Kranskemu, naschimu premilouistimu Gospodu y nich Zesarskhi Suetlusti porodnim alli Firstnim Erbam, da hochiete suest y pokoran bitti, Letu blago y dianie, kateru se sadaj uam y uáshim porodnim otrokam possodi, alli na possod isrochi, skas nih Zesarsko suetlust, tuliku kuliku crat pride al se prigodi sa schluschi, y supet priyeti, y akhu ui kadaí khateru sataymu blagu sueste, ali ispraschate, tuistu nih Suetlusti iskasat y napovedat, kaku animu suestimu y Pokornimu slugam se spodobi, y use tuistu dopernesti, kar iedan suest poddan pruti Suoimu Gospodinu dolschan y oblubil sturiti, po daschelski nauadi y praudi vuoga isrozeiniia, ali possedeniga blaga prauizi.

Nachzusprechen wie beim windischen Eid.

Slovenski pregovori.

Zapisal V. K.

- Dosti je učenih, ali skušenih malo. —
Času čas pustimo, bo že prišel mož s sterljo. —
Lišpana punca, vmazana žena. —
Sladna ljubezen in hudi mraz, oboje se vje ko pride čas. —
Poln želodec, prazne govorice. —
Prevzetnost je červ bogastva. —
Kdor je prevzet, je tudi nevkreten. —
Ko je tat goden, sam v roke beži. —
Svečnica vtakne govno v zemljo.
Kar je odljudno, se samo od ljudi loči. —
Človek se s človekom lovi, tič s tičom. —
Revšina je bogatemu greh. —
Prilizevavec, zalezevavec. —
Dan dan odrine, leto pa leto. —
Človek se more po ljudeh ravnati. —
V to se vtika, kar ga mika. —
Pri tuji škodi se je lahko učiti. —
Lakomen ima velike oči, pa majhen želodec. —
Ko se človeku dobro godi, nevošljivec zlo di jemlje. —
Zlat ima v prahu ravno to vrednost ko v mošni.
Šiba še nobenemu ni kosti zlomila, ali marskterega zmodrila. —
Vsak po svojem je tisti djāl, ki je kravo s svedrom derl. —
Prijatelj, ki vse poterduje, je nevaren, in ki posluša, še bolj. —
Zunaj svet in oster, znotraj čert in hudega mojster. —
Vsak svoj konec doseže, ali cilja ne. —
Kaj je težega ko resnico zamolčati. — Kjer se zlo roti, resnice ni.
Ena beseda dostikrat več škodje, ko toča po deželi. —
Marskateri je burja venec vzela. —
Česar se hinavec očitno ne dotakne, v to skrivej globoko kremplje vtakne. —
Naši dedi hvalijo svoje čase, mi bomo pa svoje. —
Kdor se preveč poniža, ga pohodijo. —
Kdor se veliko po kolenih driča, se kmalo dela navehča.
Srečen je, kdor svoj poklic doseže. —
Lepota velika ima večidel skritega molika. —
Poreden človek se nad hudobijo drznega veseli in nad čednostjo jezi. —
Zaupanje v zdravnika dostikrat več pomore ko zdravila. —
Dekla se po gospodinji zverže, ne gospodinja po dekli. —
Ko bi Bog vse hinavce naenkrat v pekel pahnul, tako ogenj zadušé. —

Kdor s časom ne hopta, naj gre v stran, da ga ne poceptá.

Upanje je vogelni kamen človeškega življenja.

Slava mojstra dela. —

Če jo sv. Pavl po kopnem primaha, sv. Juri po snegu jaha. —

Srečen je ta, ki ima strasti, in ne oblasti. —

Zlati rudorov je brez znoja mertev zaklad. —

Kdor je varčen, je vsega barčen. —

Vsak ima svojega červa v nedru. —

Pred tatom je to varno, česar ne doseže. —

Vednosti se ne zajemajo s koreom.

Drobtince.

Kako je Suvarov svoje vojake nagovarjal — Slavni ruski zgodovinar Polevoj piše: „*Suvarov*, ki je ko posebnež med vojskovodi, spal na mervi ali slami, ki terpel ni nikakega zerkala v svojej stanici, ki je svoje vsakdanje delo začental koj po polnoči, kdaj pa kdaj v sami srajci brez uniforme jezdil v bitvo na čelu svoje armade, kot petelin pel, da bi s tim znamenje dal svojim vojakom, ki se je o počitku na marših valuckal po travi, znak ležé in noge kviško molé, da bi se, kakor je pravil, nekoliko razgibal — *Suvarov*, ki je svoje vojskne năpovedi kdaj pa zdaj pisal v lesenih verzih, ki je vsred resnega govora umolkal in kdaj pa kdaj s smehom skozi vrata tancal na edni nogi, vkljub vsim tim norčijam pa vendar zavolj svojega vojskovodnega genia postal knez Italianski — *Suvarov* je svoje vojake tako le nagovarjal:

„Ne žali svojega gostitelja, on te hrani in napaja! Umiri za vero i za za carja! Ako sovražnik položi orožje, umili se ga! Beži pred bolnišnico! Nemška zdravila so gnjile i škodljive reči. Saj imamo vendar še svojih štu-pic, zelenic i peresc. Ima pa zel, ki so še hujši sovražniki od bolnišnic. Ta zla so: Nevemničica, natolkovanje, dvojno ličice, lažni gobček, prilizkovanje, blebetuljca, lisji repek, budalce i še cel koš družih take baže. — Svitloba je nauk, temota nevednost. Za vajenega vojaka doboš tri zarobljence! Kaj pravim? doboš jih šest, deset i še ednega poverh. — Sovražnik se trese pred vami. Pozor! Glavo po konci! Podverženost, vaja, poslušnost, nauk, disciplina, povelje, snaga, zdravje, pogum, tvegavost, hrabrost, vzmaga, slava — slava — neumerjoča slava!“

Tako je govoril *Suvarov*, in kakor govoril, tako bil. —

V Dalimilovi česki kroniki čitamo: „Jezik ne more živeti, ako ne vlada izklepno v deželi. Ako bim previdil, da bodo Čehi govorili kedaj kak tuj jezik, za Boga! v vrečo bim se dal zašiti ter utopiti v reki. — — O sini moji; zapuščam vam veliko kraljestvo, in kar je bolje od kraljestva, narodni jezik. Varujte oboje! Tuj jezik se vplazuje na tihem, vskonca blodi po de-želi, sedeža iskaje; vseljen pa na zemlji se meče na ljudskega, ter ga skuša vničiti. Tuj jezik prinaša tuj jarem. Zapomnite si to!“ Tako je govoril kralj. —

Značaj maloruske literature. Maloruska literatura prepeva predstva vojvodov, slavo vitezov in ljubezen; poglavni značaj njen je lirika. Ukrajnske planjave so sedež liške poezije. — Kozak, sedeč poleg svoje zemljanke, sluša molče svojega konja, ki se paše ne dalječ od nje, meri svojim pogledom zeleno stepe, ter misli in sanja od bojev, ki so je tukaj bili, misli in sanja od zmag in pobitev, ki je bodo še gledale te planote. Pesem, ki izvira iz njegovih pers, postaja izraz narodnega čutja; povsod z ognjem sprejeta ide od roda do roda. Dunaj, ta sveta reka Slovanov, prejemlje skoro v vsih tih pesmah kako mestice. Ona se vije skozi te skrivnostne ravni, skozi to deželo neuganjenih osod, polne hrepenenja, in včasih je kot Heziodov okean najnakrajna meja poznanega sveta, včasih barvana s kervjo kot Homerov Skamander: vali oklepje, telesa borivcev in zaklade kraljev. — To čudovito in prazno borišče, kjer pravljica ne dobi kamna, da bi se spočila na njem, ne najde drevesa, na bi se naslonila nanje, — kjer, kakor poje Zaleski, poezija

„ — — — — — rozestana

Na kwiecistym pól kobiercu

Uwieszona tęskno dzwoni,

Jak natchnienie w młodem sercu“, in le sčasoma vetrič kak delič odterga ter unese na lahkem oblačju

„ — — — — — przez limany,

Przez ostrowy i burzany,

Gdzie mych przodków błagą duchy“ —

tukaj, po besedah starega veščnika, na tej od konjskih kopit razriti, s telesi padših pognojeni, z njih kostmi obsejani in drobnim dežjem gorke kervce poškropljeni planoti, bohotno je vsklilo žaločutje. Hrepenenje in žalost dihalo poezije tih krajev, ktere so novejši ruski in poljski pesniki okrasili z mnogimi spominki. — Tako piše Mickiewicz. —

Dvoje ruskih grobnih napisov. Ruski narod je narod pobožen, poln detinskega serca in detinskega mišljenja. Resnico teh besed sim živo občutil, čitavši v nekem potopisu par grobnih napisov, ki sta zares toliko mila, da bi mislil, da sta naravnost iz serca na kamen izlita. Jeden se glasi tako-le:

„Tukaj počiva Sava Petrovič.“

„Spavaš, dragi sinko! Tvoja mamica pa čuje jokaje. Pokriva te s tim kamnom, in tvoj otec globoko vzdihla iz svoje duše rekoč:

Kam je šel moj Sava? Neče li več igrati se v naročju svojega otea? Ah! pokrili so ga s tim kamnom. Njegovi starši pa so ostali sami v naj cvetnejših letih in sestra njegova Aksinia! Umerl je 6. Julia 1833.“

Pod drugo gomilo pa je počival oženjen sin še živih staršev, objokvan od njih in zapuščene vdove. Na marmornem kamnu so bile z zlatimi pismenkami vrezane te-le verstice:

„*Mati:* Kam si skrila se, luč mojih oči?

Otec: Zakaj je pobegnul svojim staršem njih pitanček?

Žena vdova: Ah, ljubši si mi bil od solčnih žarkov!

Vsi skupaj: Ali k Bogu je vzletel naš sin (druže). Sprejmi, o Bog, njegovo dušico v miru v svojih blaženih nebesih, in naj nas sveti duh njegovega angeljca varha tolaži v britki tugi! Slava Bogu!

Sinu stari otec, tergovec družega reda, Peter Somljev, dobra matka in mila ženica.“

Kaj je poezija? Žukovski poje:
 „Sestrica zemorodna razodetja,
 Ki izhaja iz nebes, je poezija,
 Od Stvorca je postavljena preloka,
 Čigar žarota sveta vek plami,
 Da v noči, ko buré viharji zemski,
 Nebesno ugledamo stezo.“

In dalje pravi:

Ne iščem sreče tu, ne iščem slave!
 Al biti hočem pa mogočno krilo,
 Da vznášam srodna serca do nebes;
 Čem biti zarja jutranja, ki dneva
 Oznanja zmago; biti čem vnematelj
 Vzveličnih misli, ino glas
 Resnice, lek otožnih duš,
 Svetišča varh, ki zagrinjalo
 Sveta nam višjega za trenke dviga,
 Da oku zemskemu svetost življenja
 Pokaže v polnem blesku nje nebeškem; —
 To pesnika dolžnost je in posveta!“

„Poezija je čin“, pravi Mickiewicz; gorje pesnikom, katerih poezija je gola besedarija!“

Po Zaleskem pravi se *peti* ali *duhtati* — razodevati Božjo misel, ki skrita je v deželi in v narodu, čigar dete je pesnik.

Puškin pravi, da se mora povse spremeniti v sercu, kdor hoče biti pesnik. V neizrečeno lepi svoji pesmi „Prorok“ pripoveduje, da je angelj prišel, vzel drobovje iz njega, ter očistil mu ustnice, pritisnuvši k njim goreče oglje; da s tim zadobil je zmožnost čitati v oblakih in slišati stopinje Njega, ki hodil je po morju.

Velemni Krasinski naziva pesnika presrečnega, toda le onega pesnika, ki s svojimi pesmami proslavlja Boga, pesnika vsih pesnikov; od njega pravi, da bode nosil poezijo ko svitlo zvezdo na čelu, da svetil se bode ko svet junak v sredi svojih bratov. — Strašno pa proklinja pesnika, ki je nezvest postal svojemu visokemu poklicu, ter pozabil, da poezija sama ni lepota, timveč zgolj sredstvo, opjevati večno Lepoto, ktera je Bog. Svetega serda vnet prorokuje mu: „Vzdihljeji naj nižjega med nesrečnimi so šteti med soglasje nebeških harf: tvoj brezup, tvoji stoki padajo na tla; Satan je skuplja, in pridružuje z veseljem svojim lažem in klamam svojim; Gospod pa je bode zatajil, ko pride dan plačanja, kakor je tvoja pesem zatajevala Gospoda!“

Kako poljski in ruski seljani pripovedujejo narodne pripovedke. „Znano je“, pravi Mickiewicz, „da ni menda naroda, ki bi imel toliko čudovitih povesti, kakor jih ima slovanski, in morda nikjer ne najdeš tako pozornih poslušavcev, kakor so oni, ki obsipljejo ubozega seljana, ko jim v svojej koči pripoveduje pripovedko. Kakor nekteri gerški pesniki, n. pr. Aristophan, kakor nekteri spisovavci tajn ali misterij, pripovedovavec skoro vselej samega se postavlja v povest, da on sam tudi opravlja kako opravilo, in v naj čudniših storijah posluhuje se nekakih priprostih sredstev, da poviša ž njimi pozornost svojih poslušavcev. Tako n. pr. v storii, kjer junak išče čudovitega

zlatega ptiča. Ti ptič, lete čez neko slovansko deželo, spusti pero, katero pobere junak, in katero prineseno v sobo, razstelje tako svitlobo, da zasveti se cela soba. Ti hip zažge pripovedovaveč tersko, in svitlobo, ki razsuje se s tim, prevzame vse poslušavce. V neki drugi povesti, kjer govori se od kristalnega grada, v katerem so zbrale se Vile, vse jedna drugi jednake kot zvezde, in med kojimi bilo je junaku težko izvoliti pravo, odpre pripovednik okno, ter pokaže poslušavcem svojim nebo, zvezdami posjano, in oblake, kojih čudna oblika bolje od vsega drugega predočuje kristalni grad in njegove Vile.“

* *Smešnice*. Pri nekim znamenitem lekarji je bilo veliko društvo zbrano. Pripeljejo k lekarju siromaškega starčka, ki je pri njem svoji bolni ženi pomoči iskal. Ko lekar za ženino bolezen sprašuje, se obrne mlad ferkolin k pričujočim gospodičnam rekoč: „Stavim deset zlatov, da nobena med vas tega umazanega berača ne poljubi.“ Na te besede mlada ruska deklica, ki je bila tudi v društvu, deset zlatov na mizo položivši k starcu stopi rekoč: „Dopustite, dobri starček, da vas pozdravim po ruskem običaji!“ Potem ga objame in poljubi. Šalivec je mogel deset terdih zlatov plačati, katere plemenitna gospodična s svojimi vred revnemu starcu podari.

* Slavni ruski pesnik Gogol je bil za svoje spise mnogo denarjev prejel, s kterimi se je potem v tuje dežele na pot podal. Kmalu so denarji zginili in nabral se verh tega lep dolg. V tej zadregi piše svojemu prijatelju Žukovskimu bivšemu odgojitelju ruskega careviča in ga za 7000 rubljev prosi. Njegovo pismo je bilo toliko dobrovoljno in šalivo, da se Žukovski ni mogel premagati, ga svojemu rejencu in potem tudi carju samemu brati. Smejali so se, da je bilo kaj in ko so bili smeha siti, praša car Žukovskega ali mu je rublje že poslal ali ne? „Še ne“, odgovori Žukovski: „Le pošljite mu jih“ reče car, „iz moje mošnje naj gredo, in povejte mu, da če še tako pismo piše, jih dobi 14000.“

* Sloviti nemški pesnik Šiller se je v svoji mladosti na pljunko brenkati učil. En sosed, kteremu je bilo vedno brenkanje zoperno, mu enkrat reče: „Gospod Šiller! vi brenkate kakor David — le tako lepo ne.“ „Vi pa“ mu Šiller hitro odgovori, „govorite kakor Salomon — le tako modro ne.“

Slovensko slovstvo.

Zavoljo pomanjkanja prostora omenjamo tu samo nekterih del, ki so pred nedavnim izšle ali kterih bo nam bližnja prihodnost donesla. Razun slovenskih časopisov: *Novic*, *Zgodnje Danice* in *Šolskega prijatelja*, ki nam zmiraj veliko lepega in koristnega donajajo in razun *deželno — vladnih listov*, ki se v Ljubljani, Celoveu, Gradcu in Terstu izdajajo, so izšle sledeče manj ali bolj imenitne knjige:

Stric Tomaž ali življenje zamorcov v Ameriki. Poleg H. Stowe izdelal J. B. V Celoven 1853 pri J. Leonu, (s podobami) velja 40 kr. sr.

Stric Tomova koča. Poleg Stowe poslovenil M. Malavašič. V Ljubljani 1853 pri Giontinitu (s podobami) velja 36 kr. sr.

Zgodovina sv. vere v podobah. Izdelal J. Ciringar. Izdalo društvo sv. Mohora (s 36 podobami) 1 fl. sr., (brez podob) 10 kr. sr.

Stari Urban ali zimski večeri dobrih kmetov. Poleg laškega izdelali Goriški bogoslovci. Izdalo društvo sv. Mohora, velja 30 kr. sr.

Deržavljanski zakonik avstrijske carevine. Na Dunaji, velja 2 fl. 24 kr. (Preizverstna prestava).

Slovensko berilo za V. gimnazijalni razred. Izdal dr. Fr. Miklošič. Na Dunaju 1853 v zalogi šolskih bukev, velja 24 kr. sr.

Slovensko berilo za Nemce. Sostavil A. Janežič. V Celovcu 1854 pri Leonu, velja 48 kr. sr.

Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter z malim civilskim in glagoliškim berilom. Spisal A. Janežič. V Celovcu 1854 pri Liegelu, velja 1 fl. sr.

Slovenische Sprachlehre für Deutsche zum Schulgebrauche und Privatunterrichte, von A. Janežič, Klagenfurt 1854 bei Liegel. 2 dela, velja 1 fl. sr.

Koledarček za leto 1854. Izdal Dr. J. Bleiweis v Ljubljani, s sliko g. dr. Miklošiča in Vodnika okinčan, velja 24 kr. in z zlato obrezo 32 kr. sr.

Drobtince za leto 1854. Izdal J. Rozman. V Celovcu 1854 pri J. Leonu, veljajo 48 kr. sr. (s podobo sv. Heme).

Djanje svetnikov božjih. Izdal A. M. Slomšek. V Gradcu 1854 dva dela 4 fl. 24 kr. sr.

Zgodbe katoliške cerkve. Spisal P. Hicingar. V Ljubljani pri Gerberju. Veljajo 1 gld. 20 kr. sr.

Shodni ogovori. Spisal O. M. Šmajdek. V Ljubljani 1854 pri Giontinitu. Veljajo 1 fl. 20 kr. sr.

Venček za vezilne darila. V Ljubljani pri Giontinitu 1854, velja 12 kr. sr.

Domači zdravnik v navadnih boleznih človeka. Spisal K. Robida. V Celovcu 1854 pri Leonu.

Razun teh se jih nahaja še mnogo pod tiskom, kakor n. pr. Slovensko berilo za 3. gimnazijalni razred, Zalokarjevo kmetijstvo, Vertovcova občna povestnica, Gefineovo razlaganje cerkvenega leta, Blaže in Nežica, Cvekove pesmi z napevi; Hašnikove pesmi i. t. d. Od nevtudljive delavnosti učenega g. M. Cigaleta smemo pričakovati, da bo tudi veliki slovenski slovar od Vodnika, izverstvo vredjen, kmalo v natis prišel. Gotovo ga bo vsak Slovenec z neizrečenim veseljem pozdravil.

Kazalo.

	Stran		Stran
Razne pesmice	1	Homerovo Odisejo I. spev	54
Slepa Marica	4	Črtice iz ruskega basnoslovja	58
Nestor in nekdanje mesto Kijev	20	Razne pesmice	64
Narodne pesme	28	Skalozob v gradu s 7 tanci	66
Jarilo	36	Slovenska fevdna dolžnost	74
Natoroznanske reči	37	Slovenski pregovori	75
Utrinki	42	Drobtince	76
Teret	40	Slovensko slovstvo	79

